CONFERINŢA ŞTIINŢIFICĂ INTERNAŢIONALĂ
INTERNATIONAL SCIENTIFIC CONFERENCE

Arheologie INTERDISCIPLINARĂ

METODE,
STUDII,
REZULTATE

INTERDISCIPLINARY ARCHAEOLOGY
METHODS, STUDIES, RESULTS

15-17 AUGUST 2022
ORHEIUL VECHI

CHIȘINĂU 2022

INSTITUŢII ORGANIZATOARE:

Rezervația Cultural-Naturală „Orheiul Vechi”, Butuceni
Institutul de Cercetări Bioarheologice şi Etnoculturale (ICBE), Chișinău

INSTITUŢII AFILIATE:

Centrul de Cercetări Antropologice „Olga Necrasov”, Academia Română Filiala Iași

COORDONATORI:

Ion CIOBANU
(Rezervația Cultural-Naturală „Orheiul Vechi”, Butuceni, Moldova;
Institutul de Cercetări Bioarheologice şi Etnoculturale, Chişinău, Rep. Moldova)

Angela SIMALCSIK
(Rezervația Cultural-Naturală „Orheiul Vechi”;
Institutul de Cercetări Bioarheologice şi Etnoculturale, Chişinău, Rep. Moldova;
Centrul de Cercetări Antropologice ”Olga Necrasov”, Academia Română Filiala Iaşi, România)

Robert Daniel SIMALCSIK
(Institutul de Cercetări Bioarheologice şi Etnoculturale, Chişinău, Rep. Moldova;
Centrul de Cercetări Antropologice ”Olga Necrasov”, Academia Română Filiala Iaşi, România)

Ștefan VASILE
(Facultatea de Geologie și Geofizică, Universitatea din București, România;
Institutul de Speologie „Emil Racoviță”, Academia Română, București, România;
Institutul de Cercetări Bioarheologice și Etnoculturale, Chișinău, Rep. Moldova)

Oksana HRYTSIUTA
(Odessa Archaeological Museum of the National Academy of Sciences of Ukraine;
Institute of Bioarchaeological and Ethnocultural Research, Chișinău, Republic of Moldova)

Descrierea CIP a Camerei Naționale a Cărții din Republica Moldova

„Arheologie interdisciplinară: Metode, studii, rezultate”, conferinţă ştiinţifică internaţională (2022; Orheiul Vechi). Arheologie interdisciplinară : Metode, studii, rezultate = Interdisciplinary archaeology: Methods, studies, results: Conferinţa ştiinţifică internaţională, 15-17 august 2022, Orheiul Vechi / coordonatori: Ion Ciobanu [et al.]. – Chişinău: S. n., 2022 (Bons Offices). – 129 p. : fig., fig. color.

Antetit.: Rezervația Cultural-Naturală "Orheiul Vechi", Inst. de Cercet. Bioarheologice şi Etnoculturale (ICBE). – Texte : lb. rom., engl. – Apare cu suportul financiar al Eco-Resort Butuceni (Tehno AB) [et al.]. – 100 ex.

ISBN 978-9975-81-067-8.
902/904(082)=135.1=111
A 77

Această publicaţie a fost tipărită cu sprijinul Rezervației Cultural-Naturale „Orheiul Vechi”
Conţinutul acestei publicaţii nu reprezintă poziţia oficială a Rezervației Cultural-Naturale „Orheiul Vechi”.

PROGRAM

LUNI, 15 AUGUST 2022

Până la 15:00	Sosirea participanţilor [Complexul Administrativ al Rezervației Cultural-Naturale „Orheiul Vechi”]
15:00-20:00	Excursie cu ghidaj pe teritoriul Rezervației Cultural-Naturale „Orheiul Vechi” și în împrejurimi
20:00	Cină în aer liber [Casa de oaspeți a Rezervației Cultural-Naturale „Orheiul Vechi”, Butuceni]

MARȚI, 16 AUGUST 2022

7:30-8:30	Micul dejun [Restaurant Eco-Resort Butuceni, Valea Stâncii Trebujeni]
9:00	Deschiderea Conferinţei Ştiinţifice Internaţionale „Arheologie interdisciplinară: metode, studii, rezultate” [Eco-Resort Butuceni, Sala de conferințe nr. 1]

Mesaje de bun venit:

- **Ion CIOBANU,** Directorul general al Rezervației Cultural-Naturale „Orheiul Vechi”
- **Reprezentantul Ministerului Culturii al Republicii Moldova**
- **Prof. univ. Dr. hab. Gheorghe POSTICĂ,** Președintele Comisiei Naționale Arheologice
- **Dr. Robert Daniel SIMALCSIK,** Membru fondator al Institutului de Cercetări Bioarheologice și Etnoculturale

9:00-10:00 Lansare de carte Prof. Dr. Sergius CIOCANU. *Orheiul Vechi. Localități și așezăminte monastice.* Chișinău, 2021, Editura Cartdidact

10:00-13:00 Susţinerea comunicărilor pe secțiuni

Paleontologie și Arheologia Paleoliticului	Preistorie	Protoistorie, istorie antică și medievală

13:00-15:00 Pauză de masă

[Restaurant Eco-Resort Butuceni, Valea Stâncii Trebujeni]

15:00-19:00 Susţinerea comunicărilor pe secțiuni

Paleontologie și Arheologia Paleoliticului	Preistorie	Protoistorie, istorie antică și medievală

20:00 Cină și degustare de vinuri
[Valea Stâncii Trebujeni]

MIERCURI, 17 AUGUST 2022

9:00 Micul dejun

Vizită la Casa-Muzeu Alexandru Donici
Vizită la Conacul Familiei Balioz

Mesaje de bun rămas…

PALEONTOLOGIE ȘI ARHEOLOGIA PALEOLITICULUI

10:00-13:00 Susţinerea comunicărilor
[Epoca de Piatră/Brănești, Sala de conferințe nr. 1]

Moderatori: **Dr. Ștefan VASILE**
Prof. univ. dr. Marian COSAC
Dr. Oksana HRYTSIUTA

▷ **Zoltán CSIKI-SAVA** (Laboratory of Paleontology, Faculty of Geology and Geophysics, and Center for Risk Studies, Space Modeling and Dynamics of Terrestrial and Coastal Systems, University of Bucharest, Romania), **Ștefan VASILE** (Laboratory of Paleontology, Faculty of Geology and Geophysics, and Center for Risk Studies, Space Modeling and Dynamics of Terrestrial and Coastal Systems, University of Bucharest, Romania; Institute of Bioarchaeological and Ethnocultural Research, Chișinău, Republic of Moldova), **Mátyás VREMIR** (Deceased; formerly Department of Natural Sciences, Transylvanian Museum Society, Cluj-Napoca, Romania), **Jin MENG** (Division of Paleontology, American Museum of Natural History, New York, USA), **Mark A. NORELL** (Division of Paleontology, American Museum of Natural History, New York, USA), **Stephen L. BRUSATTE** (School of GeoSciences, Grant Institute, University of Edinburgh, UK). ***A unique window into Mesozoic mammalian evolution – the Late Cretaceous island-dwelling kogaionids (Mammalia, Multituberculata) of western Romania.***

▷ **Ștefan VASILE** (Faculty of Geology and Geophysics and Center for Risk Studies, Space Modeling and Dynamics of Terrestrial and Coastal Systems, University of Bucharest, Romania; Institute of Bioarchaeological and Ethnocultural Research, Chișinău, Republic of Moldova). ***Late Cretaceous fauna and flora of the Rusca Montană Basin (SW Romania).***

▷ **Alexandru Gabriel CĂLIN** (Doctoral School of Geology, Faculty of Geology and Geophysics, University of Bucharest, Romania), **Mihai Emilian POPA** (Doctoral School of Geology, Faculty of Geology and Geophysics,University of Bucharest; School of Geosciences and Techology, Southwest Petroleum University, China; Laboratory of Palaeontology, Department of Geology, Faculty of Geology and

Geophysics, University of Bucharest, Romania), **Roxana PIRNEA** (Doctoral School of Geology, Faculty of Geology and Geophysics, University of Bucharest). ***Fossil woods from the Petroșani Basin.***

▷ **Sergiu LOGHIN** (Departamentul de Geologie, Facultatea de Geografie și Geologie, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza" din Iași, Romania), **Mihai BRÂNZILĂ** (Departamentul de Geologie, Facultatea de Geografie și Geologie, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza" din Iași, Romania). ***Domeniul depozițional al Formațiunii de Șomuz din perimetrul Podișului Fălticenilor.***

▷ **Bogdan-Alexandru TORCĂRESCU** (Doctoral School of Geology, Faculty of Geology and Geophysics, University of Bucharest; Geological Institute of Romania), **Bogdan-Gabriel RĂȚOI** Department of Geology, Faculty of Geography and Geology, „Alexandru Ioan Cuza" University of Iași, Romania), **Ștefan VASILE** (Department of Geology, Faculty of Geology and Geophysics, University of Bucharest, Romania; Institute of Bioarchaeological and Ethnocultural Research, Chișinău, Republic of Moldova). ***Miocene marine vertebrates in the Carpathian foreland: research history and new results.***

▷ **Bogdan Gabriel RĂȚOI** (Departamentul de Geologie, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza" din Iaşi, România), **Bogdan Stelian HAIDUC** (Centrul de Cercetare Lythos, Universitatea din București, România; Institutul de Bioarheologie și Studii Interdisciplinare, Chișinău, Republica Moldova). **Cremohipparion moldavicum** ***din Miocenul superior de la Cioburciu (Republica Moldova).***

▷ **Bogdan-Stelian HAIDUC** (Lythos Research Center, University of Bucharest, Romania; Institute of Bioarchaeology and Interdisciplinary Studies, Chișinău, Republic of Moldova), **Bogdan-Gabriel RĂŢOI** (Department of Geology, Faculty of Geography and Geology, "Alexandru Ioan Cuza" University of Iași, Romania), **Mihai BRÂNZILĂ** (Department of Geology, Faculty of Geography and Geology, "Alexandru Ioan Cuza" University of Iași, Romania), ***The Steppe Mammoth - An unusual presence in the Pleistocene deposits from the north of the Moldavian Plateau.***

▷ **Elena-Ionela PĂUN** (Department of Geology, "Alexandru Ioan Cuza" University of Iaşi, Romania), **Bogdan Gabriel RĂȚOI** (Department of Geology, "Alexandru Ioan Cuza" University of Iași, Romania), **Laurențiu URSACHI** (Natural Sciences Branch,

"Vasile Pârvan" Museum, Bârlad, Romania), **Mihai BRÂNZILĂ** (Department of Geology, "Alexandru Ioan Cuza" University of Iaşi, Romania). ***The giant deer* Megaloceros giganteus *(Cervidae, Mammalia) from the Late Pleistocene of the Scythian Platform of Romania.***

13:00-15:00 Pauză de masă
[Restaurant Eco-Resort Butuceni]

15:00-19:00 Susţinerea comunicărilor
[Epoca de Piatră/Brănești, Sala de conferințe nr. 1]

▷ **Bogdan Gabriel RĂȚOI** (Department of Geology, Faculty of Geography and Geology, "Alexandru Ioan Cuza" University of Iași, Romania), **Bogdan Stelian HAIDUC** (Lythos Research Center, University of Bucharest, Romania; Institute of Bioarchaeology and Interdisciplinary Studies, Chișinău, Republic of Moldova), **Discultu Ionuț PERDEICĂ** (Department of Geology, Faculty of Geography and Geology, "Alexandru Ioan Cuza" University of Iași, Romania), **Elena-Ionela PĂUN** (Department of Geology, Faculty of Geography and Geology, "Alexandru Ioan Cuza" University of Iași, Romania). ***Equidae from the Pleistocene of Rateș (Galați County).***

▷ **Elena-Ionela PĂUN** (Department of Geology, "Alexandru Ioan Cuza" University of Iaşi, Romania), **Bogdan Gabriel RĂȚOI** (Department of Geology, "Alexandru Ioan Cuza" University of Iaşi, Romania), **Mihai BRÂNZILĂ** (Department of Geology, "Alexandru Ioan Cuza" University of Iaşi, Romania). ***Pleistocene vertebrates from Negrilești (Galați County).***

▷ **Ionuț-Cornel MIREA** (Center for Geochronology and Paleoclimate, "Emil Racoviţă" Institute of Speleology, Bucharest, Romania), **Marius ROBU** "Emil Racoviţă" Institute of Speleology, Romanian Academy, Bucharest), **Alexandru PETCULESCU** (Center for Geochronology and Paleoclimate, "Emil Racoviţă" Institute of Speleology, Bucharest, Romania), **Marius Kenesz** ("Emil Racoviţă" Institute of Speleology), **Luchiana FAUR** (Center for Geochronology and Paleoclimate, "Emil Racoviţă" Institute of Speleology, Bucharest, Romania), **Răzvan ARGHIR** (Center for Geochronology and Paleoclimate, "Emil Racoviţă" Institute

of Speleology, Bucharest, Romania), **Vlad CODREA** (Center for Geochronology and Paleoclimate, "Emil Racoviţă" Institute of Speleology, Bucharest, Romania; Laboratory of Paleotheriology and Quaternary Geology, Faculty of Biology-Geology, Babeș-Bolyai University, Cluj-Napoca, Romania), **Silviu CONSTANTIN** (Center for Geochronology and Paleoclimate, "Emil Racoviţă" Institute of Speleology, Bucharest, Romania). ***Reconstructing the evolution of Muierilor Cave system (Romanian Carpathians) during the last ~120 ka.***

▷ **Bogdan-Stelian HAIDUC** (Lythos Research Center, University of Bucharest, Romania; Institute of Bioarchaeology and Interdisciplinary Studies, Chișinău, Republic of Moldova), **Bogdan-Gabriel RĂȚOI** (Lythos Research Center, University of Bucharest, Romania; Department of Geology, Faculty of Geography and Geology, "Alexandru Ioan Cuza" University of Iași, Romania), **Mihai BRÂNZILĂ** (Department of Geology, Faculty of Geography and Geology, "Alexandru Ioan Cuza" University of Iași, România), **Adrian BĂLĂȘESCU** ("Vasile Pârvan" Institute of Archaeology, Romanian Academy, Bucharest), **Marin CÂRCIUMARU** (Museum of Human Evolution and Technology in Palaeolithic, "Princely Court" National Museum Târgovişte, Romania; Doctoral School, Valahia University of Târgovişte, Romania), **Elena-Cristina NIŢU** (Museum of Human Evolution and Technology in Palaeolithic, "Princely Court" National Museum Târgovişte, Romania). ***The reconstruction of the trophic behavior of some Pleistocene vertebrate assemblages from the Romanian territory***

▷ **Ștefan VASILE** (Faculty of Geology and Geophysics, University of Bucharest, Romania; "Emil Racoviță" Institute of Speleology, Romanian Academy, Bucharest; Institute of Bioarchaeological and Ethnocultural Research, Chișinău, Republic of Moldova), **Valentin DUMITRAȘCU** ("Vasile Pârvan" Institute of Archaeology, Romanian Academy, Bucharest; Institute of Bioarchaeological and Ethnocultural Research, Chișinău, Republic of Moldova). ***Zooarchaeological analysis of the vertebrate assemblage from the Palaeolithic site of La Adam Cave (Constanța County, Romania) – new developments.***

▷ **Marian COSAC** (Universitatea „Valahia" din Târgoviște, România). ***De la cercetarea arheologică la evaluarea cronologică - Paleoliticul mijlociul din aria carpatică.***

▷ **Mădălina STĂNESCU** (Muzeul Vrancei, Focșani, România), **Sebastian ȘERBĂNESCU** (Universitatea „Valahia” din Târgoviște), **Ionel GEAMBAȘU** (Universitatea „Valahia” din Târgoviște, România), **Ghiță HORIA** (Universitatea „Valahia” din Târgoviște, România), **Valentin GEORGESCU,** Universitatea „Valahia” din Târgoviște, România). ***Rezultatele cercetărilor arheologice din Peștera Mare - Nr. 14. Cheile Vârghișului, jud. Harghita.***

▷ **Gabriel Sebastian ȘERBĂNESCU** (Universitatea „Valahia” din Târgoviște, România), **Mădălina STĂNESCU** (Muzeul Vrancei, Focșani, România), **Valentin GEORGESCU** (Universitatea „Valahia” din Târgoviște, România), **Ionel GEAMBAȘU** (Universitatea „Valahia” din Târgoviște, România), **Horia GHIȚĂ** (Complexul Muzeal „Curtea Domnească” Târgoviște, România). ***O sinteză a rezultatelor arheologice din situl Abri 122, Cheile Vârghișului, jud. Harghita.***

▷ **Vitalie BURLACU** (Rezervația Cultural-Naturală „Orheiul Vechi”, Butuceni; Institutul de Cercetări Bioarheologice și Etnoculturale, Chișinău, Republica Moldova). ***Cercetarea stațiunilor musteriene din zona Prutului de Mijloc, malul stâng (anii 2011-2021).***

▷ **Ihor PISTRUIL** (Odessa Archaeological Museum of the National Academy of Sciences of Ukraine). ***Angle transverse burins in collection of the Upper Palaeolithic settlement Anetivka II.***

▷ **Oksana HRYTSIUTA** (Odessa Archaeological Museum of the National Academy of Sciences of Ukraine; Institute of Bioarchaeological and Ethnocultural Research, Chișinău, Republic of Moldova). ***Handle traces on the end-scrapers of Upper Paleolithic site Anetivka II.***

▷ **Alla HLAVENCHUK** (Odessa Archaeological Museum of the National Academy of Sciences of Ukraine). ***Use of quartz raw materials in the Upper Paleolithic site Anetivka II.***

20:00 Cină în aer liber (discuţii pe marginea comunicărilor)
[Valea Stâncii Trebujeni, cină și degustare de vinuri]

PREISTORIE

10.00-13.00: Susţinerea comunicărilor
[Valea Stâncii Trebujeni, Sala de conferințe nr. 1]

Moderatori: **Dr. Adela KOVÁCS**
Dr. Denis TOPAL

▷ **Olha DEMCHENKO** (Department of Archaeology and Ethnology of Ukraine, Faculty of History and Philosophy, Odessa „I. I. Mechnikov" National University, Ukraine). ***Environment and cultural change in the Azov Sea region during early 6 mill. BC.***

▷ **Vlad VORNIC** (Agenția Națională Arheologică; Institutul de Cercetări Bioarheologice și Etnoculturale, Chișinău, Rep. Moldova), **Sergiu POPOVICI** (Agenția Națională Arheologică; Institutul de Cercetări Bioarheologice și Etnoculturale, Chișinău, Rep. Moldova), **Ion CIOBANU** (Rezervația Cultural-Naturală „Orheiul Vechi"; Agenția Națională Arheologică; Institutul de Cercetări Bioarheologice și Etnoculturale, Chișinău, Rep. Moldova), **Dumitru AVRAM** (Agenția Națională Arheologică, Chișinău, Rep. Moldova). ***Un trinoclu descoperit în așezarea Cucuteni A de la Cobani-Pe Stâncuță (r-nul Cobani).***

▷ **Alexandru CIOBANU** (Muzeul Județean Botoșani, România). ***O reevaluare asupra două categorii speciale de piese: idolii conici și discurile de lut de la Dragușeni-Ostrov, județul Botoșani.***

▷ **Mariia LOBANOVA** (Odessa Archaeological Museum of the National Academy of Sciences of Ukraine). ***Anthropomorphic clay figurines from the Cucuteni-Trypillia site Berezivska HES.***

▷ **Maria-Cristina CIOBANU** (Facultatea de Istorie, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza" din Iași, România), **Felix-Adrian TENCARIU** (Centrul Arheoinvest, Departamentul Științe Exacte și Științe ale Naturii, Institutul de Cercetări Interdisciplinare, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza" din Iași, România). ***Considerații tehnologice și teste experimentale privind utilizarea suporturilor împletite sau țesute în procesul modelării ceramicii cucuteniene.***

▷ **Ana DROB** (Centrul Arheoinvest, Departamentul Științe Exacte și Științe ale Naturii, Institutul de Cercetări Interdisciplinare, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza" din Iași, România), **Viorica VASILACHE** (Centrul Arheoinvest, Departamentul Științe Exacte și Științe ale Naturii, Institutul de Cercetări Interdisciplinare, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza" din Iași, România), **Cristina Maria CIOBANU** (Facultatea de Istorie, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza" din Iași, România), **Felix-Adrian TENCARIU** (Centrul Arheoinvest, Departamentul Științe Exacte și Științe ale Naturii, Institutul de Cercetări Interdisciplinare, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza" din Iași, România). ***Date preliminare privind investigarea interdisciplinară a olăriei provenită din cercetări recente (2021) în așezarea eponimă a culturii Cucuteni.***

▷ **Adela KOVÁCS** (Muzeul Județean Botoșani, România; Institutul de Cercetări Bioarheologice și Etnoculturale, Chișinău, Rep. Moldova), **Alexandru NECHIFOR** (Muzeul Județean Botoșani, România), **Carsten MISCHKA** (Friedrich-Alexander-Universität Erlangen-Nürnberg, Germania), **Aurora Jasmin BOTSCH** (Friedrich-Alexander-Universität Erlangen-Nürnberg, Germania), **Alissa Seline DITTES** (Friedrich-Alexander-Universität Erlangen-Nürnberg, Germania), **Kim Tara RODERUS** (Friedrich-Alexander-Universität Erlangen-Nürnberg, Germania), **Markus TRODLER** (Friedrich-Alexander-Universität Erlangen-Nürnberg, Germania), **Rajith YOGANANTHAM** (Friedrich-Alexander-Universität Erlangen-Nürnberg, Germania). ***Rezultatele prospecțiunilor geomagnetice pe teritoriul județului Botoșani: Borolea-Ocolul Vacilor (La Nord-Vest de Sat), Comuna Hănești; Stăuceni-Holm, Comuna Stăuceni, jud. Botoșani.***

▷ **Andrei ASĂNDULESEI** (Centrul Arheoinvest, Departamentul Științe Exacte și Științe ale Naturii, Institutul de Cercetări Interdisciplinare, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza" din Iași, România), **Felix-Adrian TENCARIU** (Centrul Arheoinvest, Departamentul Științe Exacte și Științe ale Naturii, Institutul de Cercetări Interdisciplinare, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza" din Iași, România), **George BODI** (Institutul de Arheologie, Academia Română Filiala Iași, România; Institutul de Cercetări Bioarheologice și Etnoculturale, Chișinău, Rep. Moldova), **Casandra BRAȘOVEANU** (Centrul Arheoinvest, Departamentul Științe Exacte și Științe ale Naturii, Institutul de Cercetări Interdisciplinare, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza" din Iași, România), **Ana DROB** (Centrul Arheoinvest, Departamentul Științe Exacte și Științe ale Naturii, Institutul de Cercetări Interdisciplinare, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza" din Iași, România), **Radu BRUNCHI** (Centrul Arheoinvest,

Departamentul Științe Exacte și Științe ale Naturii, Institutul de Cercetări Interdisciplinare, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza" din Iași, România), **Radu BALAUR** (Centrul Arheoinvest, Departamentul Științe Exacte și Științe ale Naturii, Institutul de Cercetări Interdisciplinare, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza" din Iași, România), **Maria-Cristina CIOBANU** (Facultatea de Istorie, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza" din Iași, România), **Ioana Cosmina HRINCIUC** (Facultatea de Istorie, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza" din Iași, România), **Serina Daniela BOBE** (Facultatea de Istorie, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza" din Iași, România), **Viorel Daniel CIOATĂ** (Facultatea de Istorie, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza" din Iași, România), **Daniel CUCULESCU** (Facultatea de Istorie, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza" din Iași, România), **Cristin GROAPĂ** (Facultatea de Istorie, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza" din Iași, România). ***Cercetări interdisciplinare recente ale Centrului Arheoinvest în așezări cucuteniene din Podișul Moldovei.***

13:00-15:00 Pauză de masă
[Valea Stâncii Trebujeni]

15:00-19:00 Susţinerea comunicărilor
[Valea Stâncii Trebujeni, Sala de conferințe nr. 1]

▷ **Serghei HEGHEA** (Agenția Națională Arheologică, Chișinău, Rep. Moldova; Universitatea „Ștefan cel Mare" Suceava, România). ***Cadrul geografic al așezării Brânzeni III* – Țiganca.**

▷ **Denis TOPAL** (National Museum of History of Moldova, Chișinău, Rep. Moldova). ***Microchronology of the Usatovo burial ground near Purcari village.***

▷ **Sergiu POPOVICI** (Agenția Națională Arheologică; Institutul de Cercetări Bioarheologice și Etnoculturale, Chișinău, Rep. Moldova). ***Descoperiri Usatovo pe malul stâng al Prutului.***

▷ **Sergiu-Constantin ENEA** (Liceul Teoretic Ion Neculce, Târgu Frumos, România), **Felix-Adrian TENCARIU** (Centrul Arheoinvest, Departamentul Științe Exacte și Științe ale Naturii, Institutul de Cercetări Interdisciplinare, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza" din Iași, România), **Sergiu POPOVICI** (Agenția Națională Arheologică;

Institutul de Cercetări Bioarheologice și Etnoculturale, Chișinău, Rep. Moldova), **Dumitru BOGHIAN** (Facultatea de Istorie și Geografie, Universitatea „Ștefan cel Mare", Suceava, România), **Casandra BRAȘOVEANU** (Centrul Arheoinvest, Departamentul Științe Exacte și Științe ale Naturii, Institutul de Cercetări Interdisciplinare, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza" din Iași, România), **Ion CIOBANU** (Rezervația Cultural-Naturală „Orheiul Vechi", Institutul de Cercetări Bioarheologice și Etnoculturale; Agenția Națională Arheologică, Chișinău, Rep. Moldova; Facultatea de Istorie și Geografie, Universitatea „Ștefan cel Mare", Suceava, România), **Angela SIMALCSIK** (Rezervația Cultural-Naturală „Orheiul Vechi", Institutul de Cercetări Bioarheologice și Etnoculturale, Chișinău, Rep. Moldova; Centrul de Cercetări Antropologice Olga Necrasov, Academia Română Filiala Iași, România), **Radu BRUNCHI** (Centrul Arheoinvest, Departamentul Științe Exacte și Științe ale Naturii, Institutul de Cercetări Interdisciplinare, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza" din Iași, România), **Serghei AGULNICOV** (Agenția Națională Arheologică; Institutul de Cercetări Bioarheologice și Etnoculturale, Chișinău, Rep. Moldova), **Andrei ASĂNDULESEI** (Centrul Arheoinvest, Departamentul Științe Exacte și Științe ale Naturii, Institutul de Cercetări Interdisciplinare, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza" din Iași, România). ***Cercetările arheologice din Tumulul nr. 1 de la Lungani-După vie (com. Lungani, jud. Iaşi, România).***

▷ **Roxana MUNTEANU** (Muzeul Judeţean Buzău, România). ***Descoperiri Schneckenberg în Subcarpaţii Curburii.***

▷ **Vasile DIACONU** (Muzeul de Istorie și Etnografie Târgu Neamț, Complexul Muzeal Național Neamț, Târgu Neamț, România; Institutul de Cercetări Bioarheologice și Etnoculturale, Chișinău, Rep. Moldova). ***Despre materialele arheologice specifice Bronzului târziu din situl de la Topolița (jud. Neamț).***

▷ **Casandra BRAȘOVEANU** (Centrul Arheoinvest, Departamentul Științe Exacte și Științe ale Naturii, Institutul de Cercetări Interdisciplinare, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza" din Iași, România). ***Materialitatea culturii Noua din perspectiva funcțională și spațială. Studiu de caz: bazinul hidrigrafic al Jijiei.***

▷ **Serghei AGULNIKOV** (Agenția Națională Arheologică; Institutul de Cercetări Bioarheologice și Etnoculturale, Chișinău, Rep. Moldova). ***Complexe din perioada târzie a Epocii Bronzului în așezarea Căplani I La Yurt în nord-estul stepei Bugeacului.***

▷ **Adela KOVÁCS** (Muzeul Județean Botoșani, România; Institutul de Cercetări Bioarheologice și Etnoculturale, Chișinău, Rep. Moldova), **Marian LIE** (Institutul de Arheologie, Academia Română Filiala Iași, România), **Lavinia GRUMEZA** (Institutul de Arheologie, Academia Română Filiala Iași, România), **Constantin APARASCHIVEI** (Muzeul Național al Bucovinei, Suceava, România), **Alexandru KOVÁCS** (Muzeul Național al Bucovinei, Suceava, România), **Carsten MISCHKA** (Friedrich-Alexander-Universität Erlangen-Nürnberg, Germania), **Alexandru NECHIFOR** (Muzeul Județean Botoșani, România), **Alexandra STACHE** (Universitatea Babeș-Bolyai din Cluj Napoca, România), **Marinel GORGAN** (Universitatea Babeș-Bolyai din Cluj Napoca, România). ***Cercetările arheologice de la Drăgușeni-La Căldare/Dealul Chițanca din comuna Drăgușeni, jud. Botoșani.***

▷ **Serghei AGULNIKOV** (Agenția Națională Arheologică; Institutul de Cercetări Bioarheologice și Etnoculturale, Chișinău, Rep. Moldova). ***Orizontul cultural Holercani-Hansca în situl multistratificat Andreevca-I (r-nul Orhei).***

▷ **Daniel GARVĂN** (Muzeul Județean Buzău, România), **Roxana MUNTEANU** (Muzeul Județean Buzău, România), **Cătălin DINU** (Muzeul Județean Buzău, România), **Laurențiu GRIGORAȘ** (Muzeul Județean Buzău, România), **Alin FRÎNCULEASA** (Muzeul Județean de Istorie și Arheologie Prahova, Ploiești, România)**.** ***Cercetări arheologice la Lipia - Movila Drumul Oilor (jud. Buzău) - sector terasă: descoperiri preistorice (2020-2021).***

▷ **Vasile DIACONU** (Muzeul de Istorie și Etnografie Târgu Neamț, Complexul Muzeal Național Neamț, Târgu Neamț, România; Institutul de Cercetări Bioarheologice și Etnoculturale, Chișinău, Rep. Moldova). ***O reevaluare a locuirilor preistorice din situl de la Filipești – Budăile Blanariu/Munteni Catargi (com. Filipești, jud. Bacău).***

20:00 Cină în aer liber (discuţii pe marginea comunicărilor)
[Valea Stâncii Trebujeni, cină și degustare de vinuri]

PROTOISTORIE, ISTORIE ANTICĂ ȘI MEDIEVALĂ

10:00-13:00 Susţinerea comunicărilor
[Eco-Resort Butuceni, Sala de conferințe nr. 1]

Moderatori: **Dr. Ion TENTIUC**
Dr. Ștefan HONCU

▷ **Mihail BĂȚ** (Facultatea de Istorie şi Filosofie, Universitatea de Stat din Moldova, Chișinău, Rep. Moldova), **Aurel ZANOCI** (Facultatea de Istorie şi Filosofie, Universitatea de Stat din Moldova, Chișinău, Rep. Moldova), **Octavian MUNTEANU** (Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă", Chișinău, Rep. Moldova). ***Influențe și elemente La Tène în microzona Orheiul Vechi.***

▷ **Andrei COROBCEAN** (Facultatea de Istorie şi Filozofie, Universitatea de Stat din Moldova; Rezervația Cultural-Naturală „Orheiul Vechi"; Institutul de Cercetări Bioarheologice și Etnoculturale, Chișinău, Rep. Moldova), **Ion CIOBANU** (Rezervația Cultural-Naturală „Orheiul Vechi"; Agenția Națională Arheologică; Institutul de Cercetări Bioarheologice și Etnoculturale, Chișinău, Rep. Moldova), **Irina BRICEAG** (Rezervația Cultural-Naturală „Orheiul Vechi"; Institutul de Cercetări Bioarheologice și Etnoculturale, Chișinău, Rep. Moldova), **Alexandru NICOLAESCU** (Rezervația Cultural-Naturală „Orheiul Vechi"; Institutul de Cercetări Bioarheologice și Etnoculturale, Chișinău, Rep. Moldova). ***Considerații preliminare privind situl fortificat din Epoca Fierului Climăuții de Jos VIII „Pe Holm" (raionul Șoldănești, Rep. Moldova).***

▷ **George-Dan HÂNCEANU** (Muzeul de Istorie Roman, Complexul Muzeal Național Neamț, România). ***Săpăturile arheologice din anii 1960 și 1962 de la Aldești-Onișcani (punctul Aldești 2), jud. Bacău. Reluarea și valorificarea rezultatelor din nivelul de locuire al secolelor II-III p. Chr.***

▷ **Lucian MUNTEANU** (Institutul de Arheologie, Academia Română Filiala Iași, România). ***Denari romani imperiali copiați descoperiți în Moldova.***

▷ **Ștefan HONCU** (Institutul de Arheologie, Academia Română Filiala Iași, România), **Ana HONCU** (Facultatea de Istorie, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza" din Iași, România). ***Amfore romane aflate în colecția Muzeului „Vasile Pârvan" din Bârlad, județul Vaslui.***

▷ **Gabriel VASILE** ("Vasile Pârvan" Institute of Archaeology, Romanian Academy, Bucharest, Romania; Institute of Bioarchaeology and Interdisciplinary Studies, Chișinău, Rep. of Moldova). ***An enigmatic feature of a Mediaeval skull from South-Eastern Romania: biparietal thinning.***

▷ **Valentin DUMITRAȘCU** (Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan", Academia Română, București, România; Institutul de Cercetări Bioarheologice și Etnocuturale, Chișinău, Rep. Moldova). ***Traume osoase identificate pe o serie de schelete de câini din situl bizantin Nufăru, județul Tulcea (secolele XI-XIII).***

▷ **Sergiu MUSTEAȚĂ** (Facultatea de Filologie și Istorie, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă", Chișinău, Rep. Moldova), **Douglas C. COMMER** (International Council on Monuments and Sites, Unated States of America). ***Microzona Orheiului Vechi în imaginile LiDAR.***

13:00-15:00 Pauză de masă
[Restaurant Eco-Resort Butuceni]

15:00-19:00 Susţinerea comunicărilor
[Eco-Resort Butuceni, Sala de conferințe nr. 1]

▷ **Ion TENTIUC** (Muzeul Național de Istorie a Moldovei, Chișinău, Rep. Moldova). ***Piese din inventarul negustorului din secolele IX-XI descoperite la est de Carpați.***

▷ **Andrei BALTAG** (Institutul de Arheologie, Academia Română Filiala Iași, România), **George Aurelian BILAVSCHI** (Institutul de Arheologie, Academia Română Filiala Iași, România), **Marian LIE** (Institutul de Arheologie, Academia Română Filiala Iași, România). ***Date preliminare despre descoperirile monetare dintr-o locuință medievală din situl Ghica/Daniel – Hotel Petersburg (str. Palat 4, municipiul Iaşi, judeţul Iaşi).***

▷ **Irina BRICEAG** (Rezervația Cultural-Naturală „Orheiul Vechi”, Institutul de Cercetări Bioarheologice și Etnoculturale, Chișinău, Rep. Moldova). ***Piese din os și corn din colecția Rezervației Cultural-Naturale „Orheiul Vechi”.***

▷ **Cătălin HRIBAN** (Institutul de Arheologie, Academia Română Filiala Iași, România), **Dan APARASCHIVEI** (Institutul de Arheologie, Academia Română Filiala Iași, România), **Sever-Petru BOȚAN** (Institutul de Arheologie, Academia Română Filiala Iași, România), **Ștefan HONCU** (Institutul de Arheologie, Academia Română Filiala Iași, România), **Andrei BALTAG** (Institutul de Arheologie, Academia Română Filiala Iași, România). ***Cercetări arheologice de salvare în zona Podu Iloaiei (jud. Iași). Descoperirile medievale din Punctul Șesul Târgului (secolele XVI-XVII).***

▷ **Robert Daniel SIMALCSIK** (Centrul de Cercetări Antropologice Olga Necrasov, Academia Română Filiala Iași, România; Institutul de Cercetări Bioarheologice și Etnoculturale, Chișinău, Rep. Moldova). ***Populații medievale de pe teritoriul statului moldovenesc comparate prin câteva elemente antropologice.***

▷ **Silviu-Constantin CEAUȘU** (Muzeul de Istorie și Arheologie Piatra-Neamț, Complexul Muzeal Național Neamț, România), **Alexandru GAFINCU** (Muzeul de Istorie și Arheologie Piatra-Neamț, Complexul Muzeal Național Neamț, România), **Constantin PREOTEASA** (Centrul Internațional de Cercetare a Culturii Cucuteni, Muzeul de Artă Eneolitică Cucuteni Piatra-Neamț, Complexul Muzeal Național Neamț, România), **Angela SIMALCSIK** (Rezervația Cultural-Naturală „Orheiul Vechi”, Institutul de Cercetări Bioarheologice și Etnoculturale, Chișinău, Rep. Moldova; Centrul de Cercetări Antropologice „Olga Necrasov”, Academia Română Filiala Iași, România), **Serina Daniela BOBE** (Facultatea de Istorie, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, România), **Maricela-Rebeca CEFALAN** (Facultatea de Istorie, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, România). ***Necropola dezvoltată în jurul bisericii Mănăstirii Tazlău (județul Neamț).***

▷ **Andreea TOMA** (Research Institute of the University of Bucharest, Romania), **Gabriel VASILE** (“Vasile Pârvan” Institute of Archaeology, Romanian Academy, Bucharest, Romania; Institute of Bioarchaeology and Interdisciplinary Studies, Chișinău, Rep. of Moldova); **Bogdan CIUPERCĂ** (Muzeul Judeţean de Istorie şi Arheologie Prahova, Ploiești, România), **Alin ANTON** (Muzeul Judeţean de Istorie şi Arheologie Prahova, Ploiești, România). ***Anthropological analysis of a skeletal***

sample from the Late Mediaeval and Modern cemetery in northern Muntenia (Vălenii de Munte Berevoiești, Prahova County, Romania).

▷ **David BACIU** (Universitatea din București, România), **Adrian IONIȚĂ** (Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan", Academia Română, București, România), **Adrian BĂLĂȘESCU** (Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan", Academia Română, București, România). ***Noi date arheozoologice din perioada habsburgică. Cetatea Făgărașului.***

▷ **Radu Alexandru BRUNCHI** (Centrul Arheoinvest, Departamentul Științe Exacte și Științe ale Naturii, Institutul de Cercetări Interdisciplinare, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza" din Iași, România). ***Arheologia publică în România. Metode moderne de promovare a cercetării arheologice în spațiul digital.***

▷ **Cătălin-George FEDOR** (Centrul de Cercetări Antropologice „Olga Necrasov", Academia Română Filiala Iaşi; Institutul de Cercetări Bioarheologice și Etnoculturale). ***Cum poate fi receptat astăzi situl arheologic de la Săbăoani-Berindești.***

▷ **Dana FORȚU** (Liceul Tehnologic „Elie Radu", Botoșani, România); **Adela KOVÁCS** (Muzeul Județean Botoșani, România; Institutul de Cercetări Bioarheologice și Etnoculturale, Chișinău, Rep. Moldova). ***The Erasmus Plus project "European Cultural Heritage: Resource for Education"- ECHRE and the pandemic challenges.***

▷ **Cătălin-George FEDOR** (Centrul de Cercetări Antropologice „Olga Necrasov", Academia Română Filiala Iaşi, România; Institutul de Cercetări Bioarheologice și Etnoculturale, Chișinău, Rep. Moldova). ***Raportarea la „celălalt" în comunităţile rurale moldoveneşti.***

20:00 Cină în aer liber (discuţii pe marginea comunicărilor)
[Valea Stâncii Trebujeni, cină și degustare de vinuri]

A UNIQUE WINDOW INTO MESOZOIC MAMMALIAN EVOLUTION – THE LATE CRETACEOUS ISLAND-DWELLING KOGAIONIDS (MAMMALIA, MULTITUBERCULATA) OF WESTERN ROMANIA

CZU:569(498-15)

Zoltán CSIKI-SAVA
Laboratory of Paleontology, Faculty of Geology and Geophysics, and Center for Risk Studies, Space Modeling and Dynamics of Terrestrial and Coastal Systems, University of Bucharest, Romania;
zoltan.csiki@g.unibuc.ro

Ștefan VASILE
Laboratory of Paleontology, Faculty of Geology and Geophysics, and Center for Risk Studies, Space Modeling and Dynamics of Terrestrial and Coastal Systems, University of Bucharest, Romania; Institute of Bioarchaeological and Ethnocultural Research, Chișinău, Republic of Moldova;
yokozuna_uz@yahoo.com

Mátyás VREMIR
Deceased; formerly Department of Natural Sciences, Transylvanian Museum Society, Cluj-Napoca, Romania

Jin MENG
Division of Paleontology, American Museum of Natural History, New York, USA

Mark A. NORELL
Division of Paleontology, American Museum of Natural History, New York, USA

Stephen L. BRUSATTE
School of GeoSciences, Grant Institute, University of Edinburgh, UK

Roots of the major Recent mammalian clades (monotremes, marsupials, placentals) can be traced back to the Mesozoic, when their earliest representatives lived alongside more basal mammal groups that are now extinct. One very important such group were the multituberculates, non-therian mammals with a peculiar dentition that are commonly called the 'rodents of the Mesozoic', despite the fact that they also survived into the early Cenozoic. Multituberculates frequently dominated the late Mesozoic mammalian assemblages.This is also the case of the latest Cretaceous (~75 to 66 millions of years ago) continental vertebrate faunas

that inhabited what is today Transylvania, an area that can be reconstructed as a subtropical island at that time. This island (the 'Haţeg Island') was the home of a peculiar endemic fauna of dwarfed dinosaurs, huge pterosaurs, relictual turtles and crocodyliforms, accompanied by a group of multituberculates called Kogaionidae. Intriguingly, the kogaionids were strictly endemic to the Haţeg Island in the end-Cretaceous, also representing the only mammals in this region, whereas in western Europe rare contemporaneous mammals were ancient relatives of the placentals or marsupials. Until now, 29 different fossil localities in Transylvania yielded kogaionid remains, including incomplete skulls and partial skeletons. Review of these 29 kogaionid occurrences shows that the kogaionids were both common and widespread in the area, often being represented by several sympatric taxa of different sizes; our review also suggests that at least some kogaionids favored well-drained floodplain areas as their habitat and may had been fossorial, which contributed to their excellent and preferential preservation in certain beds.

This work was supported by a grant of the Ministry of Research, Innovation and Digitization, CNCS/CCCDI – UEFISCDI, project number PN-III-P4-ID-PCE-2020-2570, within PNCDI III.

Skeletal remains of *Litovoi tholocephalos*: A-C, skull roof, braincase, petrosals; D-E, red-pigmented incisors; F-H, skull reconstruction; I-J, femora.

LATE CRETACEOUS FAUNA AND FLORA OF THE RUSCA MONTANĂ BASIN (SW ROMANIA)

CZU:56.07:561/569

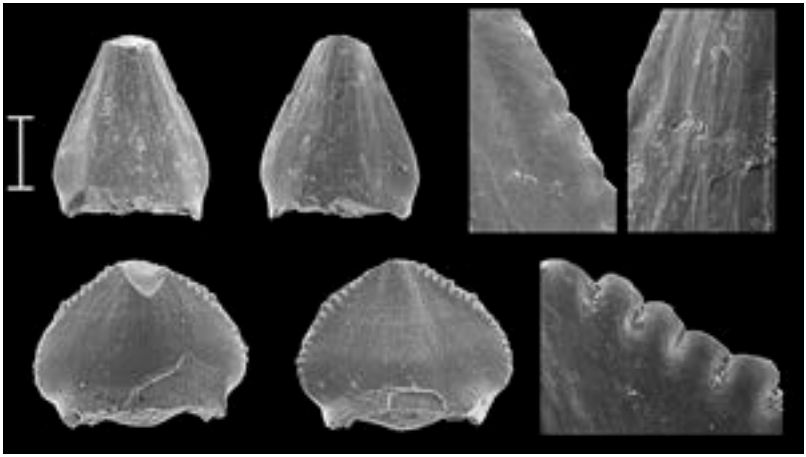
Ștefan VASILE
Faculty of Geology and Geophysics and Center for Risk Studies, Space Modeling and Dynamics of Terrestrial and Coastal Systems, University of Bucharest, Romania; Institute of Bioarchaeological and Ethnocultural Research, Chișinău, Republic of Moldova;
yokozuna_uz@yahoo.com

The Upper Cretaceous continental deposits of southwestern Transylvania have been studied for over a century, providing important information on the composition of land-dwelling vertebrates and the environment they lived in. Alongside the Hațeg Basin and the SW Transilvanyan Basin (Sebeș–Alba area), that yielded numerous vertebrate remains, the Late Cretaceous ecosystems of the Rusca Montană Basin are less known, because of the difficult access to the area and rough terrain. The compressive flora from Rusca Montană, found in the coal-bearing deposits excavated close to the village, is, however, the best known from the entire Late Cretaceous of Romania.

Palaeontological research re-started in the area added new information on the composition of local palaeoflora, but also led to the discovery of fossil vertebrate remains, not only from the vicinity of Rusca Montană, but also from the eastern extremity of the basin, near Negoiu village. Plant fossil specimens found during personal field research include fossil ferns (*Gleichenia* sp.), monocots (*Sabalites longirachis*, *Pandanites spinatissimus*), and dicots (*Araliaephyllum* sp., *Ettingshausenia onomasta*, *Dicotylophyllum* sp.). Vertebrates found during personal palaeontological prospection in the Rusca Montană Basin include amphibians (?*Albanerpeton* sp., *Paralatonia transylvanica*), chelonians (*Kallokibotion bajazidi*), crocodyliforms (*Doratodon carcharidens*), theropod dinosaurs („*Paronychodon*", „*Euronychodon*", and „*Richardoestesia*" morphotypes), plus various eggshell fragments, insect coprolites, and insect eggs.

The new finds are important in providing new elements for the Late Cretaceous floral and faunal taxonomic list of the Rusca Montană Basin, and also for allowing iterbasinal correlation to the other landmasses of the 'Hațeg Island'.

Late Cretaceous plants and vertebrates from the Rusca Montană Basin: *Pandanus spinatissimus* (top, scale bar = 1 cm), and *Doratodon* (bottom, scale bar = 1 mm).

This work was supported by a grant of the Ministry of Research, Innovation and Digitization, CNCS/CCCDI e UEFISCDI, project number PN-III-P4-ID-PCE-2020-2570, within PNCDI III.

FOSSIL WOODS FROM THE PETROȘANI BASIN

CZU:56.016.4(498-25)

Alexandru Gabriel CĂLIN
Doctoral School of Geology, Faculty of Geology and Geophysics,
University of Bucharest, Romania;
calin_alexandru94@yahoo.com

Mihai Emilian POPA
Doctoral School of Geology, Faculty of Geology and Geophysics,University of Bucharest; School of Geosciences and Techology, Southwest Petroleum University, China; Laboratory of Palaeontology, Department of Geology, Faculty of Geology and Geophysics, University of Bucharest, Romania

Roxana PIRNEA
Doctoral School of Geology, Faculty of Geology and Geophysics, University of Bucharest

The fossil woods are widely known from continental deposits from all around the world, ranging in age from Devonian to Pleistocene. Such fossils provide insights into the evolution of vascular plants and palaeoclimate. Coals are mainly generated by wood material. In Romania, the fossil woods are quite widespread in the Carboniferous-Pleistocene continental formations in the timespan. One of the most important sources of fossil wood is the Petroșani Basin, an Oligocene coal-bearing basin in Romania and an important coal producer for more than 150 years. The Petroșani Basin is an Alpine intramontaneous basin from the South Carpathians, formed during the Laramian tectogenesis. Bordered by promontories of the Getic Nappe and of the Danubian Units, it consists of continental-marine deposits sedimented between Oligocene-Middle Miocene, with five sedimentary horizons. The Horizon no. 2 is the richest in terms of fossil diversity such as foliage compressions-impressions, woods, fruits, seeds, spores, and pollen or other types of fossils such as numerous invertebrate remains and macro- or microvertebrate fossils. The fossil woods can only be found in the deposits of the Horizon no. 2. The fossil woods were studied for the first time by Iustinian Petrescu in 1971 who described one single species of *Sequoioxylon gypsaceum* (Goeppert) Greguss. Systematic researches of fossil woods of the Petroșani Basin, were conducted in the last years, when a large variety of Cupressaceae woods were collected.

Cupressaceae fossil woods from the Petroșani Basin.

DOMENIUL DEPOZIȚIONAL AL FORMAȚIUNII DE ȘOMUZ DIN PERIMETRUL PODIȘULUI FĂLTICENILOR

Sergiu LOGHIN
Departamentul de Geologie, Facultatea de Geografie și Geologie, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza" din Iași, Romania;
sergiu.loghin@uaic.ro

Mihai BRÂNZILĂ
Departamentul de Geologie, Facultatea de Geografie și Geologie, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza" din Iași, Romania;
mib@uaic.ro

Lucrarea de față își propune determinarea domeniului depozițional și condițiilor de acumulare ale unei succesiuni sedimentare din zona Podișului Fălticenilor. Pentru aceasta s-au analizat din punct de vedere sedimentologic și micropaleontologic trei aflorimente din zona Preutești, județul Suceava.

Analiza sedimentologică a presupus ridicarea a trei coloane litologice în care s-au evidențiat faciesurile sedimentare din aflorimente. În total, au fost identificate 14 faciesuri sedimentare, care au fost apoi grupate pe criterii genetice, litologice și pe baza structurii interne, în cinci asociații de faciesuri specifice unor subdomenii depoziționale și anume: offshore-tranziție, shoreface inferior – median – superior și backshore, care sunt elemente componente ale sistemului depozițional costier.

După modul de suprapunere al asociațiilor de faciesuri din succesiunile sedimentare analizate, s-a interpretat și comportamentul sistemului depozițional în raport cu linia țărmului. Astfel, s-a distins un trend progradațional al acestuia (migrare spre larg a liniei țărmului) care a influențat și distribuția microfosilelor din depozitele analizate, precum și o suprafață de inundare a sistemului depozițional.

În vederea analizei micropaleontologice au fost luate în calcul 13 probe prelevate din depozitele silto-argiloase ale deschiderilor studiate.

Din materialul analizat s-au identificat 24 de taxoni de ostracode, dintre care 18 sunt menționați pentru prima oară în zonă, și 28 taxoni de foraminifere. De asemenea, în probele analizate am identificat și două specii de moluște indicatoare pentru Volhinian anume: *Potamides mitralis* și *Plicatiforma plicata*.

Din punct de vedere biostratigrafic, depozitele studiate aparțin Sarmațianului inferior (**Fig. 1**), Zona cu *Elphidium rugosum* (Ionesi 2006) și NO 12 *Neocyprideis kollmani – Aurila notata* (Jiricek, Riha 1991).

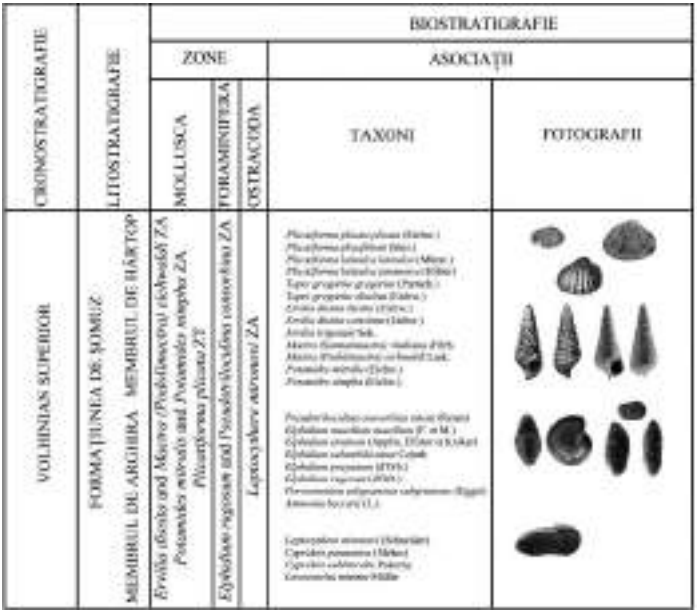

Fig. 1. Lito-biostratigrafia Formațiunii de Șomuz (după Ionesi 2006).

Din punct de vedere al paleomediului, putem afirma, pe baza rezultatelor obținute prin cele două metode de analiză, că depozitele volhiniene din zona Preutești s-au acumulat în zonele costiere ale unui bazin salmastru.

Ionesi 2006: V. Ionesi, *Sarmațianul dintre Valea Siretului şi Valea Şomuzului Mare*, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza" din Iași, 2006, 238 p.

Jiřiček, Riha 1993: R. Jiřiček, J. Riha, *Correlation of Ostracod Zones in the Paratethys and Tethys. Saito Ho–on Kai Special Publications*, Proceedings of Shallow Tethys 3, 1991, p. 435–457.

MIOCENE MARINE VERTEBRATES IN THE CARPATHIAN FORELAND: RESEARCH HISTORY AND NEW RESULTS

CZU:567.58:551.782.1(23)

Bogdan-Alexandru TORCĂRESCU
Doctoral School of Geology, Faculty of Geology and Geophysics, University of Bucharest; Geological Institute of Romania;
bogdan.torcarescu@drd.unibuc.ro.

Bogdan-Gabriel RĂȚOI
Department of Geology, Faculty of Geography and Geology, „Alexandru Ioan Cuza" University of Iași, Romania;
bog21rat@gmail.com.

Ștefan VASILE
Department of Geology, Faculty of Geology and Geophysics, University of Bucharest, Romania; Institute of Bioarchaeological and Ethnocultural Research, Chișinău, Republic of Moldova;
yokozuna_uz@yahoo.com.

The Carpathian foreland contains several important fossiliferous sites where remains of marine vertebrates were found, their study being among the most long-lived paleontological research taken on the Romanian territory. As such, two main areas of interest have been identified, where a number of important marine vertebrate specimens are easily found (**Fig. 1**): Southern Dobrogea (part of the Moesian Platform) and northern Moldavia (part of the Moldavian Platform), only a few specimens being reported or described from a few sites in the Carpathian Foredeep. The research carried out in these areas yielded abundant marine vertebrate specimens, belonging to seals, cetaceans, bony fish, and marine birds, that seem to be endemic to the Paratethys, an epicontinental sea that covered a wide surface of Eurasia, spanning from Western Europe to Central Asia.

Although, recently, several authors have shed a new light on the marine vertebrate remains of the Moldavian Platform, the remains from Southern Dobrogea and southwestern Romania, and also fossils housed in institutional collections still remain assigned to the same taxonomic ranks as when they were first discovered. From that time since the present new material pertaining to marine vertebrates was discovered, and a better understanding of the taxonomy of these

animals has been achieved. As such, an important step is that of reappraising the material that was previously discovered and updating the taxonomic nomenclature. Moreover, in several sites of Southern Dobrogea, cetaceans and bony fish were only briefly mentioned, but never described and their addition will help to gain a better understanding of the faunal assemblage of said area.

Fig. 1. Satellite imagery of the main areas containing marine vertebrate sites in the Carpathian foreland. Green – fossil sites that yielded new specimens; orange – fossil specimens studied in scientific collections; blue – fossil specimens mentioned/described in literature.

CREMOHIPPARION MOLDAVICUM DIN MIOCENUL SUPERIOR DE LA CIOBURCIU (REPUBLICA MOLDOVA)

CZU:569:551.782.13(478)

Bogdan Gabriel RĂȚOI
Departamentul de Geologie, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza" din Iaşi, România;
bog21rat@yahoo.com

Bogdan Stelian HAIDUC
Centrul de Cercetare Lythos, Universitatea din București, România; Institutul de Bioarheologie și Studii Interdisciplinare, Chișinău, Republica Moldova;
haiduc.bogdan91@gmail.com

Materialul paleontologic din situl de la Cioburciu, aflat în colecția Muzeului Colecțiilor de Paleontologie al Universității „Alexandru Ioan Cuza" din Iași, a fost colectat de către Neculai Macarovici în anul 1929, în urma aplicațiilor de teren pentru lucrarea de doctorat. În urma măsurătorilor pe materialul cranian și postcranian de la Cioburciu s-a putut identifica prezența unui Hipparion de talie medie, cu botul alungit și cu fossa preorbitală bine dezvoltată extinsă dorso-ventral în apropierea orbitei. Aceste trăsături încadrează materialul analizat speciei de *Cremohipparion moldavicum* Gromova 1952, cunoscută din Miocenul superior din vestul Ucrainei, Georgia, Grecia, Romania, Turcia și Iran. În urma analizei de mezouzură și microuzură, s-a stabilit că specia de *Cremohipparion moldavicum* avea o dietă mixtă, alternând de la una de tip *browser* (peste 90% frunze) la una de tip *grazer* (peste 90% iarbă), în funcție de sezon.

Lucrare susținută de un grant al Ministerului Cercetării, Inovării și Digitizării, CNCS - UEFISCDI, proiect numărul PN-III-P1-1.1-TE-2021-0664, în cadrul PNCDI III.

Metacarpianul III de *Cremohipparion moldavicum* de la Cioburciu.

THE STEPPE MAMMOTH - AN UNUSUAL PRESENCE IN THE PLEISTOCENE DEPOSITS FROM THE NORTH OF THE MOLDAVIAN PLATEAU

CZU:569.61:551.791(478)

Bogdan-Stelian HAIDUC
Lythos Research Center, University of Bucharest, Romania; Institute of Bioarchaeology and Interdisciplinary Studies, Chișinău, Republic of Moldova;
haiduc.bogdan91@gmail.com

Bogdan-Gabriel RĂȚOI
Department of Geology, Faculty of Geography and Geology, "Alexandru Ioan Cuza" University of Iași, Romania;
bog21rat@gmail.com

Mihai BRÂNZILĂ
Department of Geology, Faculty of Geography and Geology, "Alexandru Ioan Cuza" University of Iași, Romania;
mib@uaic.ro

A sample of Pleistocene mammal teeth and postcranial bones originating from various localities in Botoşani County (northeastern Romania) are curated in the Natural Sciences Museum of Dorohoi. Part of these vertebrate fossils document the presence of mammoths. It refers mainly to the Late Pleistocene woolly mammoth *Mammuthus primigenius*, but also to the geologically older Middle Pleistocene steppe mammoth, *M. trogontherii*. Both indicate cold stages occurred in Pleistocene in this region of Romania. All are scattered finds, with rather poor stratigraphy. However, such fossils enlarge the list of mammoth localities in our country. Mammoths (family Elephantidae) are represented in the Romanian fossil record by an monophyletic lineage that began with *Mammuthus rumanus* and continued with the species *M. meridionalis*, *M. trogontherii*, and *M. primigenius*. *Mammuthus trogontherii* is considered to have evolved in Siberia during the Early Pleistocene from the more basal *M. meridionalis*, and it had ranged over most of northern Eurasia during the late Early Pleistocene and Middle Pleistocene. In the Moldavian Plateau, *M. trogontherii* findings are not so common, and more often in the old literature *M. primigenius* fossil fragments had been wrongly assigned to *M. trogontherii* or vice-versa. Recent revision of fossil proboscidean specimens found in museum collections help extend the knowledge on the spatial distribution of *M. trogontherii*, also adding the northernmost Romanian occurrence known so far for the species.

THE GIANT DEER *MEGALOCEROS GIGANTEUS* (CERVIDAE, MAMMALIA) FROM THE LATE PLEISTOCENE OF THE SCYTHIAN PLATFORM OF ROMANIA

CZU:569.734/.735:551.791:552.3(498)

Elena-Ionela PĂUN
Department of Geology, "Alexandru Ioan Cuza" University of Iaşi, Romania;
elenaionelapaun@gmail.com

Bogdan Gabriel RĂȚOI
Department of Geology, "Alexandru Ioan Cuza" University of Iaşi, Romania;
bog21rat@gmail.com

Laurențiu URSACHI
Natural Sciences Branch, "Vasile Pârvan" Museum, Bârlad, Romania

Mihai BRÂNZILĂ
Department of Geology, "Alexandru Ioan Cuza" University of Iaşi, Romania

The most famous representative of the extinct deers is the *Megaloceros giganteus*. Its „celebrity" status was imposed by the size of the antlers (considered to be the largest in the Cervidae family (antler span - 3.5 m), the body size close to that of the current elk (height at withers - 1.8 m) and most notably, due to the almost perfectly preserved fossils from Ireland.

Located on the Scythian Platform, the localities of Vaslui County yielded fossils remain of the Late Pleistocene giant deer (*Megaloceros giganteus*). Such fossil remains were unearthed from several localities: Zorleni, Bârlad Sud, Fălciu, and Hulubăț. Ensuring systematic surveys of some of these localities carried out over time offered the possibility to recover other fossil vertebrates such as mammoths, woolly rhinoceros, and steppe bison. The presence of the *Megaloceros giganteus* in the deposits of the Pleistocene from Romania is rather a common occurrence; but in the time frame dominated by other big coeval herbivores, the overall presence of this genre is far scarcer.

The overall majority of giant deer fossil remains come from fluvial sand and/or gravel channel fills. The presence of the giant deer, corroborated with that of the other mammals, is suggesting a Late Pleistocene (the glacial Würm/Weichsel) cold environment.

Megaloceros giganteus skeleton is exhibited at the David H. Koch Hall of Fossils — Deep Time; it is the oldest fossil skeleton mounted at the Smithsonian National Museum of Natural History and has been on display since 1872 (Credit: Smithsonian Institution).

This work was supported by a grant of the Ministry of Research, Innovation and Digitization, CNCS - UEFISCDI, project number PN-III-P1-1.1-TE-2021-0664, within PNCDI III.

EQUIDAE FROM THE PLEISTOCENE OF RATEȘ (GALAȚI COUNTY)

CZU:569.723:551.791(498)

Bogdan Gabriel RĂȚOI
Department of Geology, Faculty of Geography and Geology, "Alexandru Ioan Cuza" University of Iași, Romania;
bog21rat@yahoo.com

Bogdan Stelian HAIDUC
Lythos Research Center, University of Bucharest, Romania; Institute of Bioarchaeology and Interdisciplinary Studies, Chișinău, Republic of Moldova;
haiduc.bogdan91@gmail.com

Discultu Ionuț PERDEICĂ
Department of Geology, Faculty of Geography and Geology, "Alexandru Ioan Cuza" University of Iași, Romania

Elena-Ionela PĂUN
Department of Geology, Faculty of Geography and Geology, "Alexandru Ioan Cuza" University of Iași, Romania;
elenaionelapaun@gmail.com

The Rateș fossil site is located on the left bank of the Bârlad River, about 1 km downstream from the city of Tecuci (Galați County). The paleontological material analyzed in this paper is housed in the Museum of Paleontological Collection from the "Alexandru Ioan Cuza" University of Iași. This material consists of some dental and postcranial material belonging to Bovidae, Cervidae and Equidae. The paleontological material belonging to Equidae mainly consist of upper and lower teeth, and some postcranial bones like some first phalanges and metacarpals. Here we report two species identified from this site: *Equus ferus* and *Equus hydruntinus*. The lack of stratigraphical information for the studied specimens from Rateș makes it very difficult to assess the exact age of all the fossil material stored in the Museum of Paleontological Collection from Iași. In spite of this drawback, based on the general stratigraphic range of Eurasian equide taxa, the two above-mentioned species can be assigned to the Late Pleistocene.

Equus hydruntinus metacarpal bone.

This work was supported by a grant of the Ministry of Research, Innovation and Digitization, CNCS - UEFISCDI, project number PN-III-P1-1.1-TE-2021-0664, within PNCDI III.

PLEISTOCENE VERTEBRATES FROM NEGRILEȘTI (GALAȚI COUNTY)

CZU:567/569:551.791(498)

Elena-Ionela PĂUN
Department of Geology, "Alexandru Ioan Cuza" University of Iaşi, Romania;
elenaionelapaun@gmail.com

Bogdan Gabriel RĂȚOI
Department of Geology, "Alexandru Ioan Cuza" University of Iaşi, Romania;
bog21rat@gmail.com

Mihai BRÂNZILĂ
Department of Geology, "Alexandru Ioan Cuza" University of Iaşi, Romania

A vast majority of Pleistocene outcrops of the Scythian Platform can be located on the river terraces; such is the case of a series of outcrops in the form of openings on the banks of the river Blăneasa (left tributary of Bârlad). A number of Pleistocene fossils had been identified at Negrilești (Galați County), 12 kilometers from Tecuci – in the near vicinity of Negrilești and Slobozia-Blăneasa villages. Lithologically, the deposits are constituted by silty clays, medium to coarse sands, and fine to medium gravels. Previously, in the vicinity of Tecuci city, a number of fossils were registered at Rateș, most notably fragmentary mandibles, upper molars, and antlers of *Megaloceros giganteus* (Croitor 2018).

From Negrilești, the presence of *Cervalces* sp. (Scott 1885) is documented by a shed antler. Other taxa were documented here, such as fragments of ivory and postcranial bones suggesting the presence of proboscideans, dental remains of Equidae and Rhinocerotidae, and postcranial bones of Bovidae. Such diverse fossil-bearing deposits are related to the last Pleistocene glacial (Weichsel/Würm).

Geological map and location of the outcrop from Negrilești (Galați County) (modified L_35_XXII_30_Focsani).

Croitor 2018: R. Croitor, Date noi despre poziția sistematică a cerbului lopătar uriaș *Megaloceros giganteus* (BLUMENBACH, 1799) din Pleistocenul superior al Moldovei, Akademos 4, 2018, p. 52-59.

Harta Institutului Geologic al României 1967, Foaia Focșani, L_35_XXII_30_Focsani.

This work was supported by a grant of the Ministry of Research, Innovation and Digitization, CNCS - UEFISCDI, project number PN-III-P1-1.1-TE-2021-0664, within PNCDI III.

RECONSTRUCTING THE EVOLUTION OF MUIERILOR CAVE SYSTEM (ROMANIAN CARPATHIANS) DURING THE LAST ~120 KA

CZU:551.435.84:551.782.2(498)

Ionuț-Cornel MIREA
Center for Geochronology and Paleoclimate, "Emil Racoviţă" Institute of Speleology, Bucharest, Romania;
ionut.mirea@iser.ro

Marius ROBU
"Emil Racoviţă" Institute of Speleology, Romanian Academy, Bucharest.

Alexandru PETCULESCU
Center for Geochronology and Paleoclimate, "Emil Racoviţă" Institute of Speleology, Bucharest, Romania

Marius KENESZ
"Emil Racoviţă" Institute of Speleology, Cluj-Napoca, Romania

Luchiana FAUR
Center for Geochronology and Paleoclimate, "Emil Racoviţă" Institute of Speleology, Bucharest, Romania

Răzvan ARGHIR
Center for Geochronology and Paleoclimate, "Emil Racoviţă" Institute of Speleology, Bucharest, Romania

Vlad CODREA
Center for Geochronology and Paleoclimate, "Emil Racoviţă" Institute of Speleology, Bucharest, Romania; Laboratory of Paleotheriology and Quaternary Geology, Faculty of Biology-Geology, Babeș-Bolyai University, Cluj-Napoca, Romania

Silviu CONSTANTIN
Center for Geochronology and Paleoclimate, "Emil Racoviţă" Institute of Speleology, Bucharest, Romania

This study provides new data on the evolution of the Muierilor Cave system in the Romanian Carpathian Mountains and unravels past climate events. Our research used a combination of methods ranging from geochronology, paleontology,

sedimentology, geomorphology to geostatistics. The data allowed a better understanding of the evolution of Muierilor Cave between the MIS 5 and the Holocene. Radiocarbon (^{14}C) ages on fossil remains range between 45 to 22 ka, Uranium/Thorium (U/Th) ages between 119 to 8 ka and optically stimulated luminescence (OSL) ages between 122 to 54 ka, showing multiple reworking events between 22.5 and 14.8 ka, related to discrete climatic pulses (**Fig. 1**). These results shed new light on the past climate and palaeoecological history of Romanian Carpathians from new clues on the last deglaciation pulses that triggered paleofloods events. The radiocarbon ages obtained for cave bear (*Ursus spelaeus*, *sensu lato*) fossils belonging to the MIS 3-2 fauna suggest a glacial refuge in this region, during the LGM (Mirea *et alii* 2021). The complicated sediment deposition within the cave passages motivated us to disentangle these complex taphonomic processes. We focused on the evolutionary framework of Muierilor Cave over the past *ca*. 120,000 years by analyzing absolutely dated clastic sediments, speleothems, and fossil remains using OSL, U/Th, ^{14}C and geostatistics. The results show that analyzing the cave sediments by using interdisciplinary methods, can provide significant data about Late Quaternary environmental evolution.

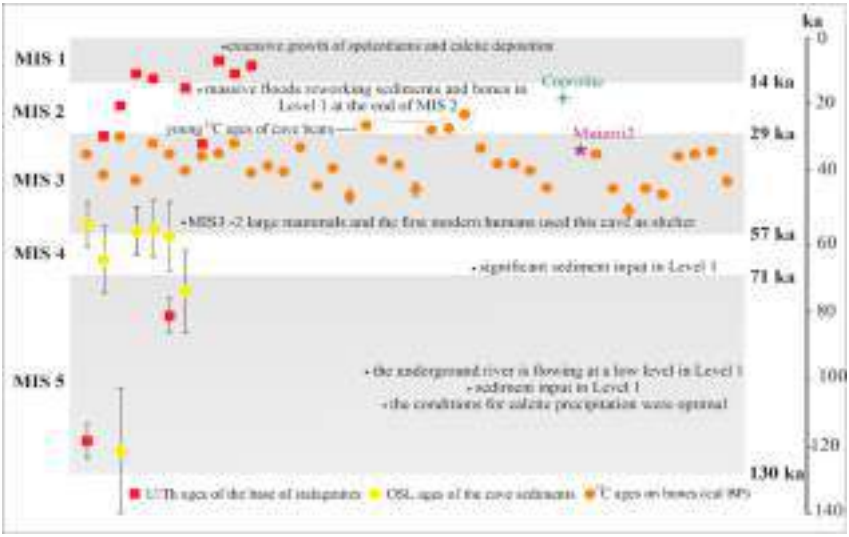

Fig. 1. Age model for the radiometric and OSL samples from Muierilor Cave system.

Mirea *et alii* 2021: I.-C. Mirea, M. Robu, A. Petculescu, M. Kenesz, L. Faur, R. Arghir, V. Tecsa, A. Timar-Gabor, R.-D. Roban, C.-G. Panaiotu, A. Sharifi, A. Pourmand, V. A. Codrea, S. Constantin, *Last deglaciation flooding events in the Southern Carpathians as revealed by the study of cave deposits from Muierilor Cave, Romania*, Palaeogeogr, Palaeoclim, Palaeocl 562, 2021, 110084.

This research benefited from several sources of funding. It was initially supported through a National Geographic Grant (#964115), PCE 197/2016 (CARPATHEMS), and EEA 126/2018 (KARSTHIVES2), all to S. Constantin and RU-TE 2301/2014 (PALEOCLIM) to A. Petculescu and further on by the CNCS – UEFISCDI grant PD -262/2021 (to I.-C. Mirea).

THE RECONSTRUCTION OF THE TROPHIC BEHAVIOR OF SOME PLEISTOCENE VERTEBRATE ASSEMBLAGES FROM THE ROMANIAN TERRITORY

CZU:567/569:591.5:551.791(498)

Bogdan-Stelian HAIDUC
Lythos Research Center, University of Bucharest, Romania; Institute of Bioarchaeology and Interdisciplinary Studies, Chișinău, Republic of Moldova;
haiduc.bogdan91@gmail.com

Bogdan-Gabriel RĂŢOI
Lythos Research Center, University of Bucharest, Romania; Department of Geology, Faculty of Geography and Geology, "Alexandru Ioan Cuza" University of Iași, Romania;
bog21rat@gmail.com

Mihai BRÂNZILĂ
Department of Geology, Faculty of Geography and Geology, "Alexandru Ioan Cuza" University of Iași, Romania;
mib@uaic.ro

Adrian BĂLĂŞESCU
"Vasile Pârvan" Institute of Archaeology, Romanian Academy, Bucharest;
a.balasescu@gmail.com

Marin CÂRCIUMARU
Museum of Human Evolution and Technology in Palaeolithic, "Princely Court" National Museum Târgovişte, Romania; Doctoral School, Valahia University of Târgovişte, Romania;
mcarciumaru@yahoo.com

Elena-Cristina NIŢU
Museum of Human Evolution and Technology in Palaeolithic, "Princely Court" National Museum Târgovişte, Romania;
elenacristinanitu@yahoo.com.

Dental microwear analysis is commonly used to infer aspects of diet in extinct animals. Conventional methods of microwear analysis have usually been limited to two-dimensional imaging studies using a scanning electron microscope and the identification of apparent individual features.

In this study we apply the Merceron *et alii* (2005) method on the dental material of the large herbivores of the Late Pleistocene of some Paleolithic archaeological sites regarding the dental microwear texture analysis in 3D. The main differences

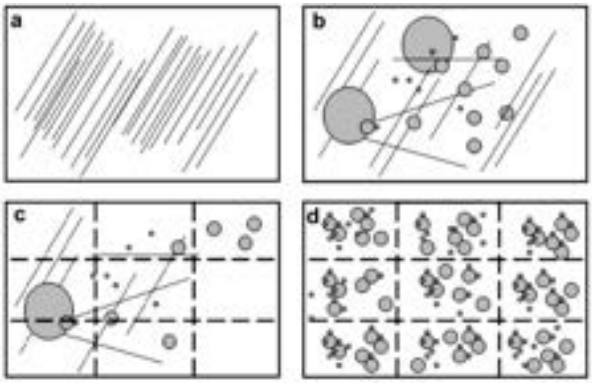
were observed primarily in the location of the Paleolithic settlements, either in a meadow area or in a mountainous area.

The *Equus caballus* individuals analyzed in the current study show major differences in their diet. A very high dietary flexibility can be observed within the trophic regimes, they vary between browser and mixed-feeder. The bovine species from this study (*Bos primigenius* and *Bison bonasus*) have a very varied diet. Having representatives included in the diagrams in all present eco-spaces (grazer, mixed-feeder, and browser), we can observe a very large adaptation to different paleo-ecosystems.

The representatives of *Cervus elaphus* and *Alces alces* from the studied Paleolithic sites have a trophic behaviour specific to the forest areas, a trophic regime composed mostly of twigs, bark, buds, fruits, roots, but in some cases, there is a transition to open environments with dense vegetation from various herbs.

In the case of *Rangifer tarandus* dental remains investigated in the current study, two distinct population can be observed. One population has a trophic behavior specific to the forest areas, similar to the *Cervus elaphus* and *Alces alces*, and a population with a grazer-type trophic regime, where we can apply the hypothesis of a migrating population from the steppe areas.

The inter- and intra-specific ecological niches within these populations are observable for the mammal species analyzed in the current study, and do not fully reflect their adaptive capacities. And yet, environmental changes and the anthropogenic factor have forced some species to forcibly change their trophic regime. It was observed, however, that their adaptive power is much higher than that resulting from our analyzes.

Schematic examples of microused surfaces showing anisotropic (a), complex (b), heterogeneous (c) and homogeneous (d) textures.

ZOOARCHAEOLOGICAL ANALYSIS OF THE VERTEBRATE ASSEMBLAGE FROM THE PALAEOLITHIC SITE OF LA ADAM CAVE (CONSTANȚA COUNTY, ROMANIA) – NEW DEVELOPMENTS

CZU:902/904:567/569”632/633”(498)

Ștefan VASILE
Faculty of Geology and Geophysics, University of Bucharest, Romania; “Emil Racoviță” Institute of Speleology, Romanian Academy, Bucharest; Institute of Bioarchaeological and Ethnocultural Research, Chișinău, Republic of Moldova;
yokozuna_uz@yahoo.com

Valentin DUMITRAȘCU
“Vasile Pârvan” Institute of Archaeology, Romanian Academy, Bucharest; Institute of Bioarchaeological and Ethnocultural Research, Chișinău, Republic of Moldova;
validumitrascu@yahoo.com

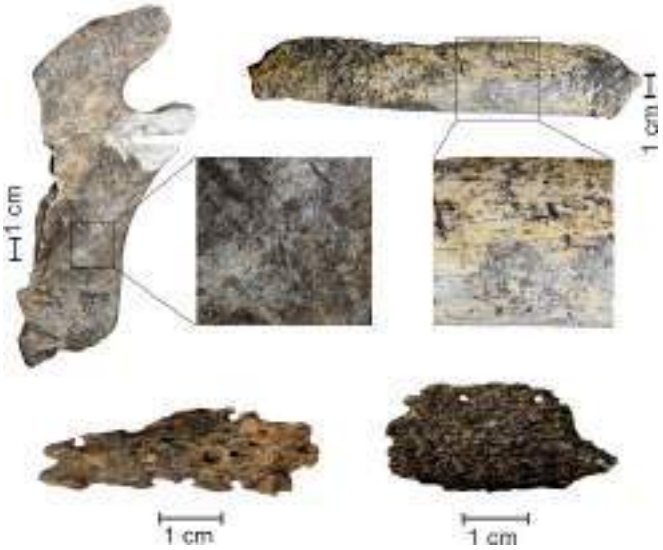
First excavated in the mid-20th century, the Upper Pleistocene deposits of La Adam Cave (Constanța County) yielded few Mesolithic and Paleolitic artifacts, and numerous large mammal fossil remains, only briefly described at the time of their discovery.

Recent excavations (2006-2009) produced new faunal remains and lithics. The faunal material, totalling 1,599 specimens, was studied, in order to assess the taxonomic affinities, taphonomy, and possible anthropic traces left on the fossil bones.

The material is very fragmented, most specimens measuring up to 3 cm, hindering taxonomic assessment. The more complete specimens allowed the identification of cave bear (*Ursus spelaeus*), wolf (*Canis lupus*), red fox (*Vulpes vulpes*), mustelids, woolly rhinoceros (*Coelodonta antiquitatis*), horse (*Equus* sp.), indeterminate large and middle-sized bovids, boar (*Sus scrofa*), and hare (*Lepus europaeus*) remains.

Bone fragmentation can be linked to carnivore activity, either by gnawing or trampling, but falling limestone blocks may have also contributed. Many of the small bones show signs of chemical corrosion, produced either by carnivore digestion or action of acidic cave water. Fungal grooves and manganese oxides can also be seen on some bone fragments. Anthropic traces are rare, a single specimen

bearing clear traces of human activity in the form of impact marks made by using the bone fragment as a percutor or retoucher.

Faunal remains from La Adam Cave: ruminant mandible bearing possible cut marks (top left image); impact points on percutor/retoucher (top right image); chemical corrosion etching on bones (bottom images).

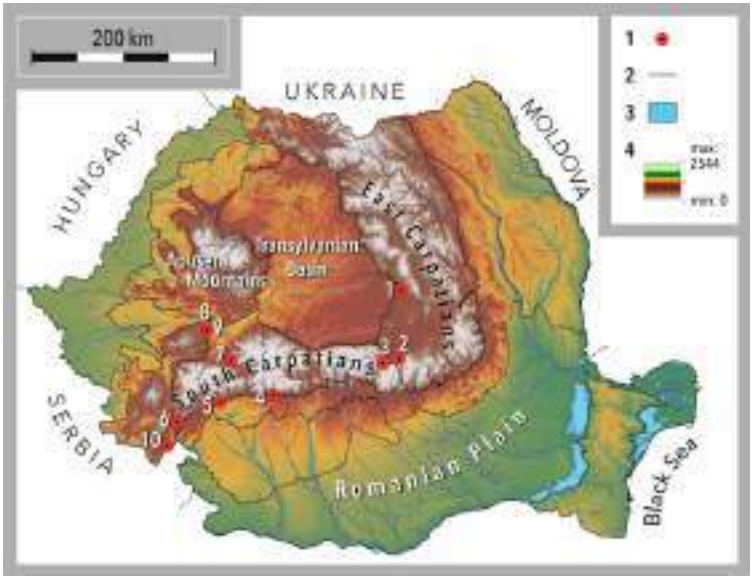
This work was supported by a grant of the Ministry of Research, Innovation and Digitization, CNCS - UEFISCDI, project number PN-III-P1-1.1-TE-2021-0664, within PNCDI III (Ș.V) , and by EEA grant 126/2018, contract no. 3/2019 - KARSTHIVES2 (Ș.V.).

DE LA CERCETAREA ARHEOLOGICĂ LA EVALUAREA CRONOLOGICĂ - PALEOLITICUL MIJLOCIUL DIN ARIA CARPATICĂ

CZU:902/904”632/633”(4)

Marian COSAC
Universitatea „Valahia” din Târgoviște, România;
cosac_marian@yahoo.com

Siturile cu evidențe arheologice din perioada Paleoliticului mijlociu din aria carpatică au fost în covârșitoarea lor majoritate cercetate în perioada de pionierat a formării școlii de cercetare a Paleoliticului, in anii ,50 ai secolului trecut, dar în absența posibilității unor estimări cronologice. Debutul aplicării metodei carbonului radioactiv are loc în anii ’80 ai aceluiași secol, prin programul inițiat de americanul Keneth Honea. Probele prelevate post săpătură au creat o imagine artificială, încă acceptată, de evoluție a Paleoliticului mijlociu post 35.000 ani B.P. Abordarea noastră accentuează necesitatea unei reevaluării a cronologiei.

Amplasarea siturilor de vârstă Paleolitic mijlociu în aria carpatică.

REZULTATELE CERCETĂRILOR ARHEOLOGICE DIN PEȘTERA MARE – NR. 14, CHEILE VÂRGHIȘULUI, JUD. HARGHITA

CZU:902/904:551.44(498)

Mădălina STĂNESCU
Muzeul Vrancei, Focșani, România;
stanescunicoletamadalina@gmail.com

Sebastian ȘERBĂNESCU
Universitatea „Valahia" din Târgoviște, România;
s.gabriel74@uahoo.com

Ionel GEAMBAȘU
Universitatea „Valahia" din Târgoviște, România;
igeabmashu@yahoo.com

Ghiță HORIA
Universitatea „Valahia" din Târgoviște, România;
ghitahoria@gmail.com

Valentin GEORGESCU
Universitatea „Valahia" din Târgoviște, România;
georgescuvalentin75@yahoo.com

Cercetarea arheologică din Peștera Mare, inițiată în anul 2019, a oferit rezultate surprinzătoare pentru perioada Paleoliticului. Cercetările mai vechi, din secolul anterior, efectuate în perioada de pionierat a arheologiei din spațiul actual românesc, au fost concentrate pe evidențierea etapelor de locuire din Eneolitic și din Epoca Bronzului din acest sit.

Peștera este puternic afectată de cercetările anterioare, ale căror rezultate, din păcate nu au fost publicate.

Potențialul arheologic, evidențiat prin cercetările din campaniile 2019-2021, ce au avut drept obiectiv evaluarea succesiunii și componenței culturale a tuturor etapelor de locuire, indică necesitatea continuării investigațiilor în acest sit.

Peștera Mare, campania de cercetări arheologice din anul 2021.

Peștera Mare, interior, campania de cercetări din anul 2021.

Intrarea în Peștera Mare. Litografie din anul 1857.

O SINTEZĂ A REZULTATELOR ARHEOLOGICE DIN SITUL ABRI 122, CHEILE VÂRGHIȘULUI, JUD. HARGHITA

CZU:902/904(498)

Gabriel Sebastian ȘERBĂNESCU
Universitatea „Valahia” din Târgoviște, România;
s.gabriel74@yahoo.com

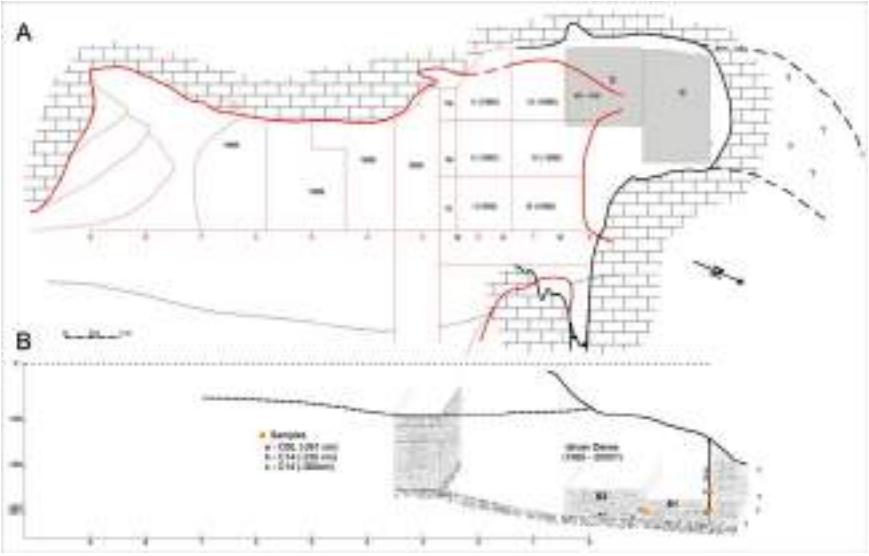
Mădălina STĂNESCU
Muzeul Vrancei, Focșani, România;
stanescunicoletamadalina@gmail.com

Valentin GEORGESCU
Universitatea „Valahia” din Târgoviște, România;
georgescuvalentin75@yahoo.com

Ionel GEAMBAȘU
Universitatea „Valahia” din Târgoviște, România;
igeambashu@yahoo.com

Horia GHIȚĂ
Complexul Muzeal „Curtea Domnească” Târgoviște, România;
ghitahoria@gmail.com

Situl Abri 122 este amplasat în Cheile Vârghișului, jud. Harghita, în nordul Munților Perșani. Cercetarea arheologică inițiată în anul 2014, continuată și în prezent, a relevat existența unei etape ocupaționale din perioada Paleoliticului mijlociu. Ansamblul litic este asociat cu o faună predominată de erbivore, rezultat al activității de vânătoare. Cronologia acestei etape de locuire ridică o serie de probleme prin plasarea peste posibilitățile metodei radiocarbon.

Planul general al săpăturilor din situl Abri 122.

CERCETAREA STAȚIUNILOR MUSTERIENE DIN ZONA PRUTULUI DE MIJLOC, MALUL STÂNG (ANII 2011-2021)

CZU:902/904(478)"2011-2021"

Vitalie BURLACU
Rezervația Cultural-Naturală „Orheiul Vechi", Butuceni; Institutul de Cercetări Bioarheologice și Etnoculturale, Chișinău, Rep. Moldova;
burlacu_vitale@mail.ru

Prutul de Mijloc (malul stâng) este bine cunoscut printre cercetătorii de specialitate ca fiind una dintre cea mai bine cercetată regiune din Republica Moldova, fiind descoperite și investigate peste 200 de monumente paleolitice, dintre care un loc aparte îl ocupă stațiunile musteriene.

Cercetarea Paleoliticului Mijlociu își are început în perioada interbelică și este legată de profesorul N. Moroșan, care a localizat în anul 1926, în apropierea orașului Ungheni, mai multe puncte, de unde a adunat piese litice și osteologice atrebuite Paleoliticului Mijlociu. În perioada postbelică accentul s-a pus pe cercetarea sistematică a stațiunilor de tip închis, grote (g. Trinca I-II, Buzdujeni I etc.), unde nivelul de locuire *in situ* s-a păstrat intact, colectându-se un bogat material litic și osteologic.

Pe parcursul anilor 2011-2021, în zona Prutului de Mijloc au fost efectuate mai multe investigații de tren, ce au avut drept scop localizarea de noi stațiuni, dar și cartarea celor deja cunoscute. Astfel, pe cursul râurilor Vilia și Racovăț (afluenți de stânga ai r. Prut) au fost descoperite două stațiuni pluristratigrafice de tip deschis, necunoscute până acum – Tețcani X și Gordinești IV. Pe lângă aceasta, cercetările de teren au fost combinate cu cele de laborator, iar datele obținute ne vor permite mai bine să înțelegem evoluția Paleoliticului Mijlociu din regiune.

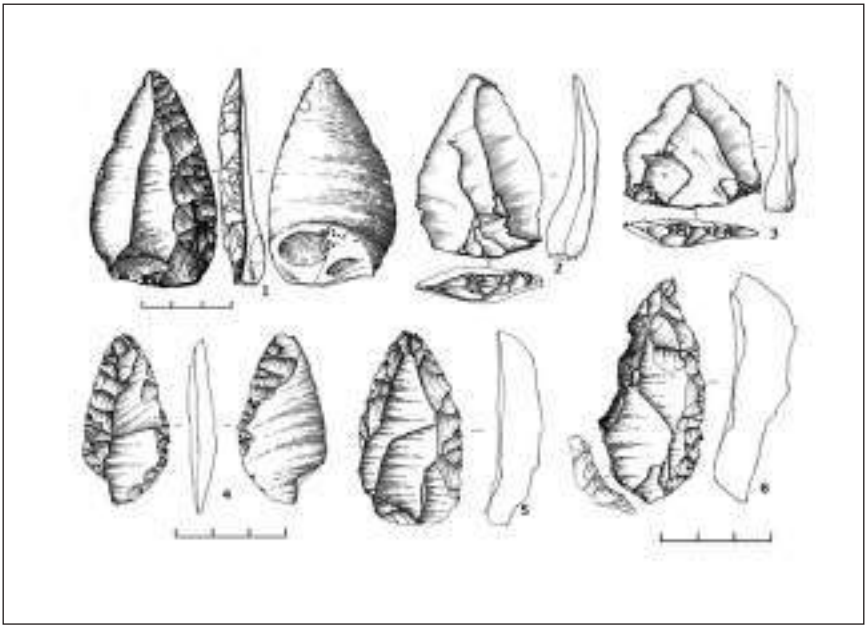

Fig. 1. Tețcani X, vârf musterian (1) și point (2-3); Gordinești IV, vârfuri musteriene (4-5) și cuțit cu spate (6).

ANGLE TRANSVERSE BURINS IN COLLECTION OF THE UPPER PALAEOLITHIC SETTLEMENT ANETIVKA II

CZU:069.51:902/903(477)

Ihor PISTRUIL
Odessa Archaeological Museum of the National Academy of Sciences of Ukraine;
pistruiligor@ukr.net

In the process of typological treatment of collection, the products with the transverse burin blow stand out among retouched and angle burins. The retouched burins with transverse burin blow are sufficiently described, in contrast to the angle burins.

The collection from the Upper Palaeolithic settlement Anetivka II includes angle burins with transverse burin blow. This type of tools is distinguished only on blades. Wherein, the striking platform for knapping of a burin blow is parallel, and the burin blow itself is located perpendicularly or inclined to the blade's debitage axis. Both the natural surface, often cover by nodular cortex, and the surface formed in process of primary knapping, were used as a platform for knapping. Part of the blades are obliquely truncated, and burin blows "cut off" the end of the point by retouch. Thus, we can assume several options for the "manufacturing" of this type of implements with burin blow: burins that are purposefully made (burin's removal forms the blade of the burin) (**Fig. 1/1**); burin blow formates the tip of oblique retouched point (**Fig. 1/2 a**). At the same time, there are separate small flat flakes of use retouch near the point (it is possible that some small burin blows are the results of damages in the process of work or accidental scrapping in the form of burin blow point's tip – **Fig. 1/2 b**); burin blows of use. Similar forms of burins were previously obtained by the author in the course of experiments when the blade was used for carving on hard materials (wood, bone). In some cases, at an unsuccessful pressing, transverse burin blows were formed on the end of the blade (**Fig. 1/3**). Besides, such flat burin blows could also be purposefully applied to sharpen the end of the blank, which could have been used, for example, as a knife.

Thus, at the moment, we can assume both purposeful manufacture and accidental origin in certain technological processes of manufacturing the angle transverse burins.

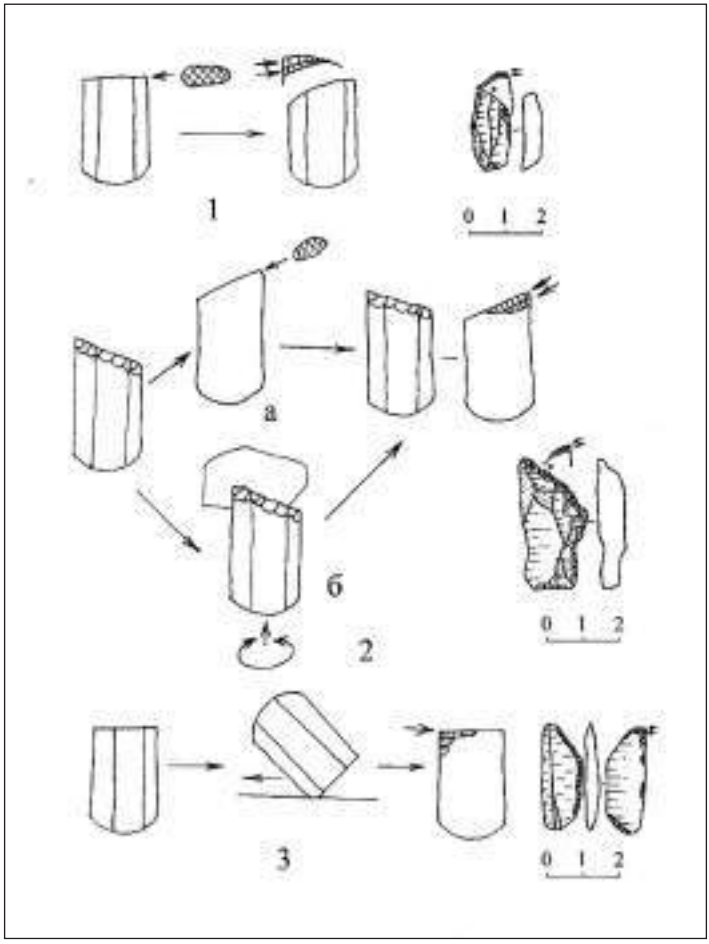

Fig. 1. Scheme of formation of angle transverse burins at the Upper Palaeolithic settlement of Anetivka II.

HANDLE TRACES ON THE END-SCRAPERS OF UPPER PALEOLITHIC SITE ANETIVKA II

CZU:902/903.21(477)

Oksana HRYTSIUTA
Odessa Archaeological Museum of the National Academy of Sciences of Ukraine;
grytsyuta2@gmail.com

Traditionally, in the study of use-wear microtraces on implement's surfaces, the main focus is put on working parts. Non-active parts often stay out of the researcher's attention. For a comprehensive study, these parts may also carry traces worthwhile exploring. On detailed examination of non-working surfaces not only technological traces, resulting from production, but also accommodation traces or handle traces can be observed.

For this study, one category of flint tools was taken – end-scrapers on blades and on flakes. We took a small sample of 159 implements. Among them there are 101 end-scrapers on blades, and 58 end-scrapers on flakes. In total, use-wear traces were found on 56 items, including 30 traces on end-scrapers on blades and 26 – on end-scrapers on flakes. Traces indicating the use of a scraper in the handle were found on 11 scrapers, nine of them – on blades, and two – on flakes.

Traces from the use of scraper in the handle are located on a proximal end of the tool. It represents deep straight striations parallel to each other passing through the entire surface of the butt (**Fig 1/1**). On some tools, the edges of the proximal end are rounded, the points of contact between the tool and the handle are polished, and the shine is bright (**Fig 1/2**). A lot of scrapers are broken, thus it was not possible to determine whether they were used in the handle or not.

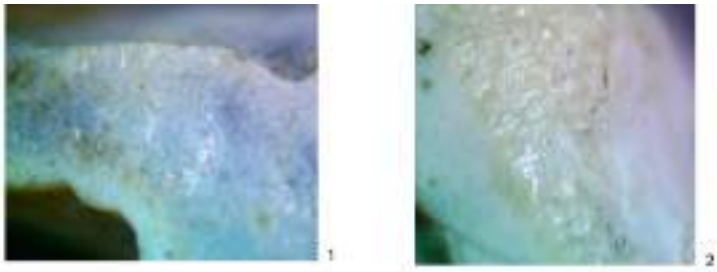

Fig. 1. Microtraces of handle on the end-scraper of Upper Paleolithic site Anetivka II.

USE OF QUARTZ RAW MATERIALS IN THE UPPER PALEOLITHIC SITE ANETIVKA II

CZU:902/903.2”632/633”(477)

Alla HLAVENCHUK
Odessa Archaeological Museum of the National Academy of Sciences of Ukraine;
glavenchuk@gmail.com

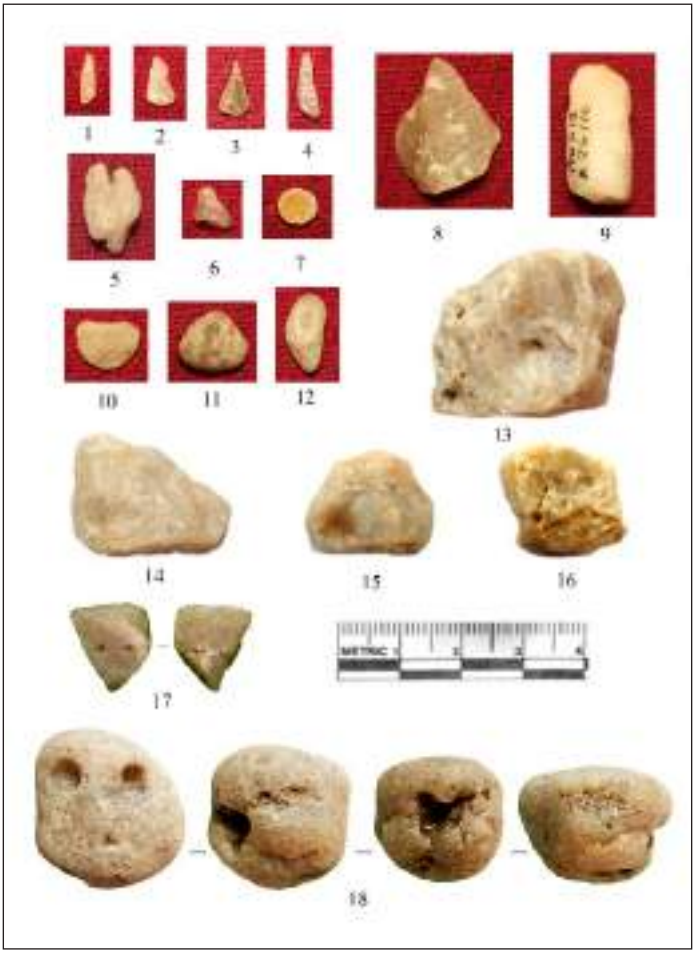
The Late Paleolithic site of Anetivka II allows us to give a representation on the wide and intensive use of mineral resources. In the settlement, not only flint, which was the main raw material for the manufacture of tools, was used, but also various stones of other rocks and mineral clays were found as artifacts and manuports during the study of the cultural layer of the settlement.

The quartz rocks are some of the most abundant findings among non-flint artifacts of Anetivka II. The quartz on the settlement is represented by rock crystal, smoky quartz (rauchtopaz), morion, rose quartz, citrine, vein quartz, fine-grained and coarse-grained. Rounded small pieces are also found, obviously of alluvial origin. Judging by the quantity and variety of quartz raw material, it was very attractive by their qualities for the ancient settlers of Anetivka II.

The quartz on the settlement is represented by both large and small-format raw material, in the form of both utilized (artifacts) and simply brought to the settlement (manuports) stones. The quartz findings of the settlement Anetivka II are an additional source for the possible reconstruction of the vital activity of primitive bison hunters (including production processes, as well as aesthetic and ritual life moments of the late Paleolithic era peoples).

The represented quartz rocks in the settlement include of manuport mineral raw materials, tools, stones for rubbing paint, beads and mobile art objects made (sculpture) of quartz, tools for making flint products (strikers, retouchers), and multiple fragments of various types of quartz. In addition, during the clearing of the culture layer at the production area, was observed a compact consolidation of the layer with a crumb of coarse-grained matte quartz, i.e. is the loam was mixed with a crumb of quartz.

Geologist Victor F. Petrun, who studied quartz from the cultural layer of the settlement, identified several sources of origin of such raw materials, far from Anetivka II, but also close to it.

Examples of quartz products from the settlement of Anetivka II. 1-4. Micropoints; 5-7, 11, 12. Pendant beads (products and semi-finished products); 10. Small engraved disc; 10. A small disk with an engraving; 8. Burin; 9. Retoucher; 13-16. Sculptures of mammoths; fragment of an antropomorph's face; 18. Pebble with two-faced anthropomorphic image.

ENVIRONMENT AND CULTURAL CHANGE IN THE AZOV SEA REGION DURING EARLY 6 MILL. BC

CZU:[572.02:904+39](477)

Olha DEMCHENKO
Department of Archaeology and Ethnology of Ukraine, Faculty of History and Philosophy, Odessa „I. I. Mechnikov" National University, Ukraine;
olyadem7@gmail.com

In 2019 were continued excavations the single-layer site Chapayevka in the Azov Sea region. Chapaevka is of particular interest for the study of cultural changes in the early Neolithic of the Northern Pontic region, since the materials found there reflect the initial stages of the appearance of comb ornamented pottery in the region and a unique flint complex that hasn't analogies among the local population. Also, the fact of the „single-layer" character of this site is very important, which apriority makes this complex a kind of reference for further research and excludes any possibility of cultural impurities from other periods. The uniqueness of the materials allowed us to assume the presence of migration movements at the beginning of the 6th mill. BC. Newcomer population who left the Chapaevka type sites and later, as a result of diffusion with the local residents, the Azov-Dnieper culture in its classical form was formed. 6200 calBC associated with the strongest aridization, which recorded for the entire territory of Europe. Due to aridization, the population of the Surska culture, which occupied Azov Sea region previous, fled back north (first of all to the Dnieper Rapids region). It is recorded by the absence of Surska culture sites in the Azov Sea region and their sharp increase in the northern part of the steppe zone. As a result, a relatively empty territory was formed, which became attractive for migrants during the period of improving conditions. Palynological and geological studies of samples from Chapaevka confirmed that the period of it existence coincides with the phase of climate improvement after aridization. The report focuses on the causes, preconditions and penetration ways of innovations in the region.

UN TRINOCLU DESCOPERIT ÎN AȘEZAREA CUCUTENI A DE LA COBANI-PE STÂNCUȚĂ (R-NUL COBANI)

CZU:902/903.2(478)

Vlad VORNIC
Agenția Națională Arheologică; Institutul de Cercetări Bioarheologice și Etnoculturale, Chișinău, Rep. Moldova;
vornic.vlad@yahoo.com

Sergiu POPOVICI
Agenția Națională Arheologică; Institutul de Cercetări Bioarheologice și Etnoculturale, Chișinău, Rep. Moldova;
sergiupopovici1986@gmail.com

Ion CIOBANU
Rezervația Cultural-Naturală „Orheiul Vechi"; Agenția Națională Arheologică; Institutul de Cercetări Bioarheologice și Etnoculturale, Chișinău, Rep. Moldova;
archaeologymoldova@gmail.com

Dumitru AVRAM
Agenția Națională Arheologică, Chișinău, Rep. Moldova

În anii 2019 și 2020, Agenția Națională Arheologică a efectuat săpături arheologice de salvare la Cobani (r-nul Glodeni) într-o așezare fortificată Cucuteni A de pe promontoriul de la vărsarea pârâului Camencuța în râul Camenca, numit de localnici *Pe Stâncuță*. Cetățuia a fost descoperită în anul 1960 de Nicolae Chetraru, care a adunat atunci de pe suprafața sitului mai multe materiale arheologice, iar la limita lui sudică a observat un val și un șanț adiacent de apărare. În anul 2009 așezarea eneolitică de la Cobani-*Pe Stâncuță* a fost explorată parțial prin prospecțiuni geofizice, fiind identificate trei șanțuri de apărare sau cu altă destinație și 24 de construcții de suprafață.

În urma investigațiilor arheologice din anii 2019 și 2020, au fost scoase la lumină două locuințe de suprafață cu platformă, un bordei de mari dimensiuni, cinci șanțuri de apărare sau cu altă funcționalitate și peste 200 de gropi menajere, de pari sau cu altă destinație. Este interesant de subliniat că unele complexe se suprapuneau sau se întretăiau, ceea ce, alături de amplasarea aproximativ paralelă a șanțurilor, atestă existența a două faze de locuire în cadrul acestei așezări eneolitice. Din cuprinsul

complexelor cercetate au fost recuperate o cantitate impresionantă de ceramică și de resturi faunistice, dar și diverse artefacte lucrate din lut ars, corn, os, silex și piatră.

Dintre numeroasele materiale ceramice descoperite în așezarea fortificată cucuteniană de la Cobani-*Pe Stâncuță*, se remarcă și un trinoclu, găsit în groapa nr. 113. Complexul respectiv se afla în partea nord-vestică a sitului, lângă o altă groapă cu resturi menajere (nr. 114) și la mică distanță spre est de șanțul interior al așezării, prezentând o formă aproximativ ovală, cu dimensiunile de 1,8x2,2 m și adâncimea de circa 1 m de la suprafața actuală a solului. Drept inventar ceramic, în afară de trinoclul luat în discuție, groapa nr. 113 mai conținea peste 160 de cioburi, majoritatea provenind de la vase prevăzute cu ornament canelat și incizat, printre care remarcăm câteva binocluri, castroane și fructiere.

Piesa ceramică la care ne referim a fost lucrată dintr-o pastă semifină și arsă oxidant, având la exterior urme de vopsea roșie, crudă (**Fig. 1/1**). Trinoclul a fost realizat prin unirea a trei vase suport goale în interior, prin intermediul a șase punți: cele superioare și inferioare reprezintă benzi late plat-convexe, iar cele din mijloc – benzi verticale în formă de triunghi cu vârful orientat în sus. Punțile superioare și cele mediane sunt pervăzute cu câte un orificiu. Partea de sus și corpul recipientului prezintă decor canelat. Trinoclul are lungimea de 25 cm, înălțimea 8,5 cm și lățimea maximă de 10 cm (**Fig. 1/2**).

Din câte cunoaștem, trinoclul de la Cobani nu-și găsește analogii directe în vastul areal al complexului cultural Cucuteni-Tripolie, fiind deocamdată unicat.

Fig. 1. Trinoclul din așezarea Cucuteni A de la Cobani-*Pe Stâncuță*.

O REEVALUARE ASUPRA DOUĂ CATEGORII SPECIALE DE PIESE: IDOLII CONICI ȘI DISCURILE DE LUT DE LA DRAGUȘENI-*OSTROV*, JUDEȚUL BOTOȘANI

CZU:902/903.2(498)

Alexandru CIOBANU
Muzeul Județean Botoșani, România;
ciobanu.alexandruconstantin@yahoo.com

Precum în toate așezările aparținând culturii Cucuteni, în situl de la Dragușeni-*Ostrov* au fost descoperite diverse artefacte de lut al căror scop, în unele cazuri, nu a putut fi determinat cu precizie.

O primă categorie de menționat ar fi idolii conici cu mărimi care variază între 1,3-3,5 cm în diametru și 0,9-22 cm în înălțime, piese aflate în diferite stări de conservare. Din totalul de 42 de piese, 19 au fost găsite în locuințe, 18 în gropi și cinci în nivelul de cultură. Unele dintre aceste exemplare se regăsesc în colecțiile Muzeului Județean Botoșani.

De regulă, conurile sunt modelate din pastă fină, bine frământată, fără degresanți vizibili, însă au fost arse neuniform, iar culoarea lor variază de la roșu-cărămiziu sau gri până la cenușiu sau brun. Au centrul ridicat ca un con ascuțit, cu baza mai adesea concavă, considerate de către unii cercetători ca „nasturi", iar de alții ca pintadere, asemenea pandantive fiind cunoscute încă din precedenta cultură Precucuteni.

Exemplare similare au fost descoperite și în alte așezări cucuteniene, în mod special în cele aparținând fazei A, precum Cucuteni-*Cetățuia*, Ariușd-*Tyiszk*, Ruginoasa-*Dealul Drăghici*, Hăbășești-*Holm*, Trușești-*Țuguieta*, etc. De asemenea, din așezările aspectului regional Drăgușeni-Jura, definit de V. Sorochin, au fost recuperate diverse obiecte de lut, conuri sau pandantive. Predomină numeric conurile, care au fost atestate la Cuconeștii Vechi I, Putinești III, Duruitoarea Veche, Druța I și Drăgușeni.

După forma bazei, conurile se împart în două tipuri: cu baza plană și cu baza concavă, unele exemplare din ultimul tip fiind înzestrate cu găuri complet sau incomplet perforate. În așezarea Putinești III, spre exemplu, prevalează conurile cu baza concavă (12 la număr). Conuri de lut asemănătoare au fost găsite și în afara siturilor menționate, precum și în alte așezări ale complexului Cucuteni-Tripolie.

Prezența a două tipuri de conuri și a unor piese similare cu vârfurile zoomorfe de berbec de la Duruitoarea Veche și de pasăre de la Druța I ne permite să presupunem că ele erau utilizate în anumite ritualuri sau jocuri. Conurile de lut au atras atenția mai multor specialiști, aceștia presupunând că dimensiunile lor mici nu permiteau utilizarea acestor piese în scopuri practice și, deci, ar fi fost folosite în anumite jocuri.

O altă categorie de obiecte, descoperite în siturile de la Drăgușeni și Putinești III, o constituie pandantivele discoidale de lut. La Drăgușeni-*Ostrov* ele au diametrul între 3,5-6,7 cm și sunt de formă conică, cu baza concavă și ornamentate pe margine cu un șir de împunsături „au repoussé". Unul dintre aceste pandantive, cu diametrul de peste 5 cm, are puncte în relief, grupate cruciform câte patru. Toate aceste discuri au pe margine câte două găuri alăturate, probabil pentru a putea fi cusute pe îmbrăcăminte sau atârnate la gât. Un alt disc nu are însă nici un fel de ornament și nici găuri pentru fixat.

Discurile concave de lut decorate „au repoussé" pe margine se regăsesc în aproape toate așezările aparținând fazei A din cultura Cucuteni, obiecte similare fiind confecționate și din metal (cupru și aur).

Se poate afirma despre aceste două categorii de artefacte de mici dimensiuni, idolii conici și pandantivele discoidale de lut, că au reprezentat o parte a dimensiunii sociale cucuteniene și că ne oferă o viziune aparte asupra nevoilor respectivelor comunități.

Disc cu baza concavă, prevăzut cu perforații pe margine.

ANTHROPOMORPHIC CLAY FIGURINES FROM THE CUCUTENI-TRYPILLIA SITE BEREZIVSKA HES

CZU:902/903.2(477)

Mariia LOBANOVA
Odessa Archaeological Museum of the National Academy of Sciences of Ukraine;
lbnvmsh@gmail.com

Clay figurines are one of the most interesting parts of the material complex from the Cucuteni-Trypillia settlements. Sabatynivka-type settlements in the Middle Buh area also include this type of findings. Berezivska HES is well known Sabatynivka-type site in publications. According to the latest radiocarbon dates, this site dates 2nd part of the 5 millennium BCE. Previously, clay figurines from the Sabatinivka-type settlements were described as having some peculiar differences. The Odessa Archaeological Museum of the National Academy of Sciences of Ukraine preserves a collection of anthropomorphic clay figurines from the excavations of 1963-1965 (excavations of V. P. Tsubeskov). The collection of the museum's funds includes 24 anthropomorphic statuettes and their fragments.

Anthropomorphic figurines are decorated with an incised ornament that was filled with white paste. This combination of elements is common and is also similar to the sites from the Middle Buh area. Such elements include spiral elements and rhomb. For this figurines are typically depicted and elongated shoulder protrusions, schematic representation of the head, and steatopygia (typical of Cucuteni A-Trypillia BI stage). Some finds show cavities in the abdomen/womb and the lower part of the statuettes. Most anthropomorphic figures are presented in standing position. The findings from the collection are mostly fragmented.

CONSIDERAȚII TEHNOLOGICE ȘI TESTE EXPERIMENTALE PRIVIND UTILIZAREA SUPORTURILOR ÎMPLETITE SAU ȚESUTE ÎN PROCESUL MODELĂRII CERAMICII CUCUTENIENE

CZU:902/903.02(498)

Maria-Cristina CIOBANU
Facultatea de Istorie, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza" din Iași, România;
cristinaciobanu.cmc@gmail.com

Felix-Adrian TENCARIU
Centrul Arheoinvest, Departamentul Științe Exacte și Științe ale Naturii, Institutul de Cercetări Interdisciplinare, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza" din Iași, România;
adifex@gmail.com

Începând cu anul 2017 și continuând în 2020 și 2021, s-au reluat cercetările arheologice în situl eponim al culturii Cucuteni, în urma confirmării, prin prospecțiuni non-invazive, a ipotezei unei extinderi a așezării spre vest, după cel de-al doilea șanț de apărare cunoscut din cercetările anterioare.

Campania anului 2021 a făcut posibilă cercetarea cvasi-integrală a unei locuințe din această extindere, aparținând sub-fazei Cucuteni B1. Dintre artefactele descoperite în perimetrul locuinței se remarcă trei fragmente de baze (provenind de la vase de dimensiuni mari sau medii); acestea prezintă la partea inferioară amprente provenite de la materiale împletite, spiralice. Luând în considerare aceste descoperiri, precum și numeroase alte analogii cunoscute pentru cultura Cucuteni (și nu numai), suntem înclinați să le asociem unor suporturi pe care se ridicau vasele și/sau se așezau pentru uscare. Aceste date se corelează cu alte observații făcute pe vasul din care provine fragmentul mai mare de bază cu amprentă; este vorba despre urme continue pe toată circumferința interioară a vasului, lăsate de un instrument folosit pentru subțierea pereților. Astfel, avansăm și ipoteza utilizării unui suport rotativ (un fel de precursor al roții olarului) pentru modelarea mai eficientă a vaselor mari și foarte mari.

În vederea validării ipotezelor noastre, am conceput un proiect de arheologie experimentală realizabil pe termen mediu, dar ai cărui primi pași au fost deja făcuți. Este vorba despre verificarea modului în care se formează amprentele pe bazele vaselor, „mascarea" acestor urme. În urma acestor experimente preliminarii putem

risca o estimare a duratei de modelare a unui vas de dimensiuni mari (peste 50 de cm înălțime). În ceea ce privește dispozitivul rotativ, intenționăm o altă serie de experimente în viitorul foarte apropiat.

Amprente de împletituri pe fragmente ceramice. 1. Vas bitronconic de la Cucuteni-*Cetățuie*, campania 2021; 2. Bază de vas realizată experimental.

DATE PRELIMINARE PRIVIND INVESTIGAREA INTERDISCIPLINARĂ A OLĂRIEI PROVENITĂ DIN CERCETĂRI RECENTE (2021) ÎN AȘEZAREA EPONIMĂ A CULTURII CUCUTENI

CZU:902/903.02(498)

Ana DROB
Centrul Arheoinvest, Departamentul Științe Exacte și Științe ale Naturii, Institutul de Cercetări Interdisciplinare, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, România;
anadrob1@gmail.com

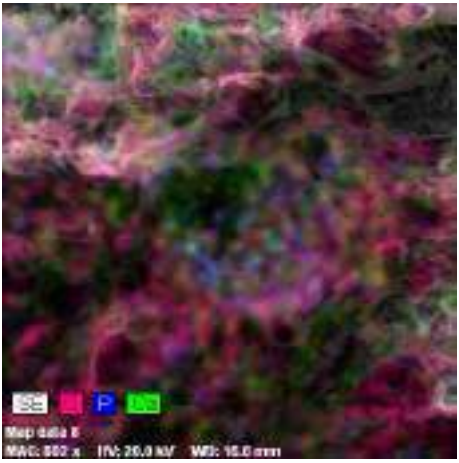
Viorica VASILACHE
Centrul Arheoinvest, Departamentul Științe Exacte și Științe ale Naturii, Institutul de Cercetări Interdisciplinare, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, România;
viorica_18v@yahoo.com

Cristina Maria CIOBANU
Facultatea de Istorie, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, România;
cristinaciobanu.cmc@gmail.com

Felix-Adrian TENCARIU
Centrul Arheoinvest, Departamentul Științe Exacte și Științe ale Naturii, Institutul de Cercetări Interdisciplinare, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, România;
adifex@gmail.com

Investigațiile interdisciplinare sunt un instrument de studiu complex și util, care oferă informații concrete ce depășesc subiectivitatea abordărilor cultural-istorice, fiind o modalitate dezirabilă de cercetare arheologică. Astfel, această premisă a dus la realizarea unui studiu care include o analiză multiplă a unui lot de olărie eneolitică provenită din așezarea eponimă a culturii Cucuteni.

Pornind de la observațiile macroscopice, rezultatele au fost transpuse în experiment, fiind apoi inclusă și analiza fizico-chimică, atât pentru completarea datelor, cât și pentru obținerea unor noi informații. Cercetările au debutat cu alcătuirea unei tipologii volumetrice și funcționale, în care au fost încadrate o serie de recipiente cu urme de manufacturare care au permis identificarea, pe cale arheologică, a lanțului tehnologic de realizare a acestora. O parte a acestor etape au fost investigate și din perspectivă experimentală, fiind incluse, fără echivoc, în întreg procesul tehnologic.

Maparea elementelor foraminiferului *Elphidium* descoperit în pasta ceramică a unui vas de la Cucuteni-*Cetățuie*.

Studiul fizico-chimic, reprezentat de analiza SEM-EDX, a oferit multiple date legate de modelarea vaselor, de pasta ceramică, incluziuni, posibilele surse de argilă, precum și de temperaturile de ardere. De asemenea, această investigație elementală s-a extins și asupra pigmenților identificați, fiind obținute date interesante legate de locul de proveniență a acestora, aspect care include mineralele colorate într-o listă consistentă de bunuri vehiculate în perioada eneolitică.

Astfel, în final, cercetarea propusă oferă o imagine unitară cu privire la tehnologiile ceramice utilizate de către comunitățile cucuteniene printr-un spectru mai larg de abordări și metode de investigație.

REZULTATELE PROSPECȚIUNILOR GEOMAGNETICE PE TERITORIUL JUDEȚULUI BOTOȘANI: BOROLEA-*OCOLUL VACILOR* (LA NORD-VEST DE SAT), COMUNA HĂNEȘTI; STĂUCENI-*HOLM*, COMUNA STĂUCENI, JUD. BOTOȘANI

CZU:902/903(498)

Adela KOVÁCS
Muzeul Județean Botoșani, România; Institutul de Cercetări Bioarheologice și Etnoculturale, Chișinău, Rep. Moldova;
adelakovacs.museum@gmail.com

Alexandru NECHIFOR
Muzeul Județean Botoșani, România;
alexandrunechifor78@yahoo.com

Carsten MISCHKA
Friedrich-Alexander-Universität Erlangen-Nürnberg, Germania;
carstenmischka@gmail.com

Aurora Jasmin BOTSCH
Friedrich-Alexander-Universität Erlangen-Nürnberg, Germania

Alissa Seline DITTES
Friedrich-Alexander-Universität Erlangen-Nürnberg, Germania

Kim Tara RODERUS
Friedrich-Alexander-Universität Erlangen-Nürnberg, Germania

Markus TRODLER
Friedrich-Alexander-Universität Erlangen-Nürnberg, Germania

Rajith YOGANANTHAM
Friedrich-Alexander-Universität Erlangen-Nürnberg, Germania

În toamna anului 2021 s-au desfășurat cercetări non-invazive în două dintre siturile de pe teritoriul județului Botoșani: Borolea-*Ocolul Vacilor* (la nord-vest de sat), comuna Hănești și Stăuceni-*Holm*, comuna Stăuceni. Ambele situri prezintă deteriorări specifice lucrărilor agricole, prezentând numeroase materiale

arheologice la suprafața terenului. Situl Stăuceni-*Holm* se încadrează în faza A3 a Culturii Cucuteni, în timp ce situl Borolea-*Ocolul Vacilor* are materiale specifice fazei Cucuteni B1.

Cercetările geomagnetice au scos în evidență detalii importante legate de modul de organizare a așezărilor, suprafața acestora și sistemele defensive. De pe suprafața siturilor au fost colectate diverse tipuri de materiale arheologice (**Fig. 1**), ceea ce demonstrează gradul de afectare a siturilor. Prezentarea de față are scopul de a arăta diferențele și asemănările de organizare internă a celor două așezări. Identificarea sistemului defensiv în ambele cazuri reliefează un sistem edilitar bine pus la punct, cu detalii care arată etape diferite de folosire și amenajare a spațiului interior.

Fig. 1. Statuetă descoperită la Borolea-*Ocolul Vacilor*, pe suprafața terenului (la nord-vest de sat), comuna Hănești.

CERCETĂRI INTERDISCIPLINARE RECENTE ALE CENTRULUI ARHEOINVEST ÎN AȘEZĂRI CUCUTENIENE DIN PODIȘUL MOLDOVEI

CZU:902/903(478)

Andrei ASĂNDULESEI
Centrul Arheoinvest, Departamentul Științe Exacte și Științe ale Naturii, Institutul de Cercetări Interdisciplinare, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, România;
andrei.asandulesei@yahoo.com

Felix-Adrian TENCARIU
Centrul Arheoinvest, Departamentul Științe Exacte și Științe ale Naturii, Institutul de Cercetări Interdisciplinare, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, România;
adifex@gmail.com

George BODI
Institutul de Arheologie, Academia Română Filiala Iași, România; Institutul de Cercetări Bioarheologice și Etnoculturale, Chișinău, Rep. Moldova;
georgebodi@gmail.com

Casandra BRAȘOVEANU
Centrul Arheoinvest, Departamentul Științe Exacte și Științe ale Naturii, Institutul de Cercetări Interdisciplinare, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, România;
brasoveanu.casandra@yahoo.com

Ana DROB
Centrul Arheoinvest, Departamentul Științe Exacte și Științe ale Naturii, Institutul de Cercetări Interdisciplinare, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, România;
anadrob1@gmail.com

Radu BRUNCHI
Centrul Arheoinvest, Departamentul Științe Exacte și Științe ale Naturii, Institutul de Cercetări Interdisciplinare, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, România;
radubrunchi@gmail.com

Radu BALAUR
Centrul Arheoinvest, Departamentul Științe Exacte și Științe ale Naturii, Institutul de Cercetări Interdisciplinare, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, România;
stefan.balaur@uaic.ro

Maria-Cristina CIOBANU
Facultatea de Istorie, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, România;
cristinaciobanu.cmc@gmail.com

Ioana Cosmina HRINCIUC
Facultatea de Istorie, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza" din Iași, România

Serina Daniela BOBE
Facultatea de Istorie, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza" din Iași, România

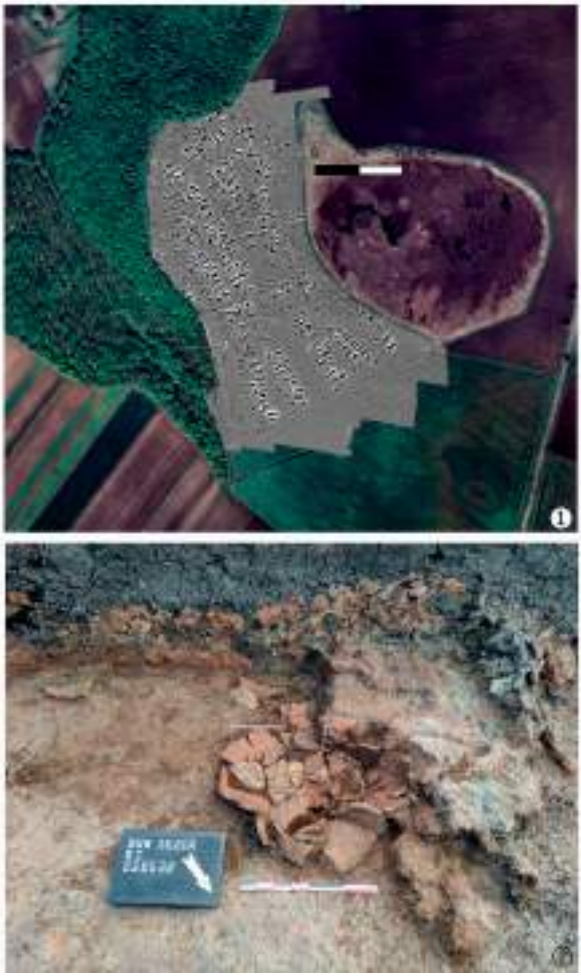
Viorel Daniel CIOATĂ
Facultatea de Istorie, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza" din Iași, România

Daniel CUCULESCU
Facultatea de Istorie, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza" din Iași, România

Cristin GROAPĂ
Facultatea de Istorie, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza" din Iași, România

Cu toate că civilizația Cucuteni-Trypillia beneficiază de un foarte îndelungat și prolific istoric al cercetărilor, ne aflăm totuși în fața a două adevăruri ușor incomode: în primul rând, suntem încă departe de a înțelege multe aspecte legate de comportamentul comunităților Cucuteni; în al doilea rând, unele afirmații și interpretări cvasi-axiomatice, din scrierile mai vechi sau mai noi, se dovedesc a fi fost greșite sau îndoielnice. Fără pretenția de a rezolva fără echivoc necunoscute sau de a repara neajunsuri anterioare de interpretare, demersurile arheologilor din cadrul Centrului Arheoinvest s-au îndreptat în ultimii ani spre îmbogățirea și nuanțarea cunoștințelor privitoare la habitatul și la cultura materială a populației eneolitice din zona Podișului Moldovei. Concret, urmând un *workflow* deja bine definit și testat, s-a încercat integrarea metodelor de prospectare non-invazivă – LiDAR, fotografie aeriană, rezistivitatea solului, magnetometrie și analiză GIS – cu sondajele sau săpăturile arheologice mai consistente, urmate de prelucrarea și interpretarea materialelor arheologice și de datări absolute și analize arheometrice ale artefactelor și ecofactelor recoltate. Studii de caz precum Isaiia-*Balta Popii* (Precucuteni), Ruginoasa-*Dealul Ruginii*, Războieni-*Dealul Mare* (Cucuteni A), Ripiceni-*Holm*, Cucuteni-*Dâmbul Morii* (Cucuteni A-B), Cucuteni-*Cetățuie*, Stroești-*Pietrărie*, Dumbrăvița-*Tarlaua Iezer*, Ripiceni-*Popoaia*, Drăgușeni-*Cetățuia* (Cucuteni B) au sporit „zestrea" de datări AMS radiocarbon (în jur de 20 de noi date) ale culturii Cucuteni, au adus informații inedite despre organizarea spațială internă a siturilor și tipologia sistemelor de fortificație. De asemenea, materialele arheologice

descoperite în săpăturile practicate în unele dintre siturile menționate relevă, printr-o analiză contextuală (implicând corelarea studiilor tipologice, tehnologice, arheometrice și experimentale), valențe noi ale comportamentului uman în relație cu artefactele produse și utilizate de comunitățile respective.

Dumbrăvița-*Tarlaua Iezer* (jud. Iași). 1. Harta magnetometrică a sitului; 2. Vas întregibil, descoperit sub platforma suspendată a locuinței B1.

CADRUL GEOGRAFIC AL AȘEZĂRII BRÂNZENI III – *ȚIGANCA*

CZU:911.37:902/903.4

Serghei HEGHEA
Agenția Națională Arheologică, Chișinău, Rep. Moldova; Universitatea „Ștefan cel Mare" Suceava, România;
sheghea@gmail.com

Așezarea eneolitică târzie Brânzeni III – *Țiganca* este situată la 1,2 km nord-vest de satul Brânzeni (**Fig. 1/1**), pe un promontoriu aplatizat (distrus prin lucrările de extracție industrială a pietrei de calcar) (**Fig. 1/4**), limitat de valea râului Racovăț, afluent de stânga al Prutului mijlociu. Din punct de vedere geomorfologic, situl ocupa partea superioară a unui toltru cu înălțimea de cca 65 m față de talvegul Racovățului și 100 m de cel al Prutului, cu pantele dinspre nord, vest și est înclinate sub un unghi cuprins între 50-70° (**Fig. 1/3**). Dinspre vest este mărginit de apele râului Racovăț, care s-a adâncit în roca moale la o adâncime de peste 60 m (**Fig. 1/2**), iar pe versanții acestuia aflorează depuneri de vârstă badeniană și cele caracteristice cretacicului superior, reprezentate de marne și calcare cu concrețiuni de silex. Culmea toltrului era relativ plană, iar din punct de vedere stratigrafic depozitele de calcar au fost urmate de un strat de cernoziom moderat humifer, grosimea căruia varia între 20-40 cm. Analizele palinologice efectuate aici au scos în evidență resturi de floră caracteristice silvo-stepei: *Quercus*, *Crataegus monogyna*, *Prunus avium*, *Cornus mas*. Dintre graminee se evidențiază *Triticum monococcum*, *T. dicoccum* , *T. dicoccum/ spelta*. Resturile faunistice descoperite în urma săpăturilor arheologice atestă prezența speciilor sălbatice – *Cervus*, *Capreolus*, *Sus scrofa*, *Bos taurus*, *Canis lupus*, Ursidae, Leporidae. Speciile domestice erau reprezentate de urme osteologice provenite de la bovine, ovicaprine, suine și *Canis lupus familiaris*.

Definirea riguroasă a cadrului geografic actual și preistoric contribuie la studierea vieții și caracteristicilor comunității cunoscute în baza colecției arheologice descoperite în situl Brînzeni III – *Țiganca*.

Fig. 1. 1. Amplasarea așezării Brînzeni III – *Țiganca* (1); 2. Imagine aeriană asupra sitului în raport cu râul Racovăț; 3. Imagine a toltrului realizată la sfârșitul anilor `60; 4. Situația sitului în prezent.

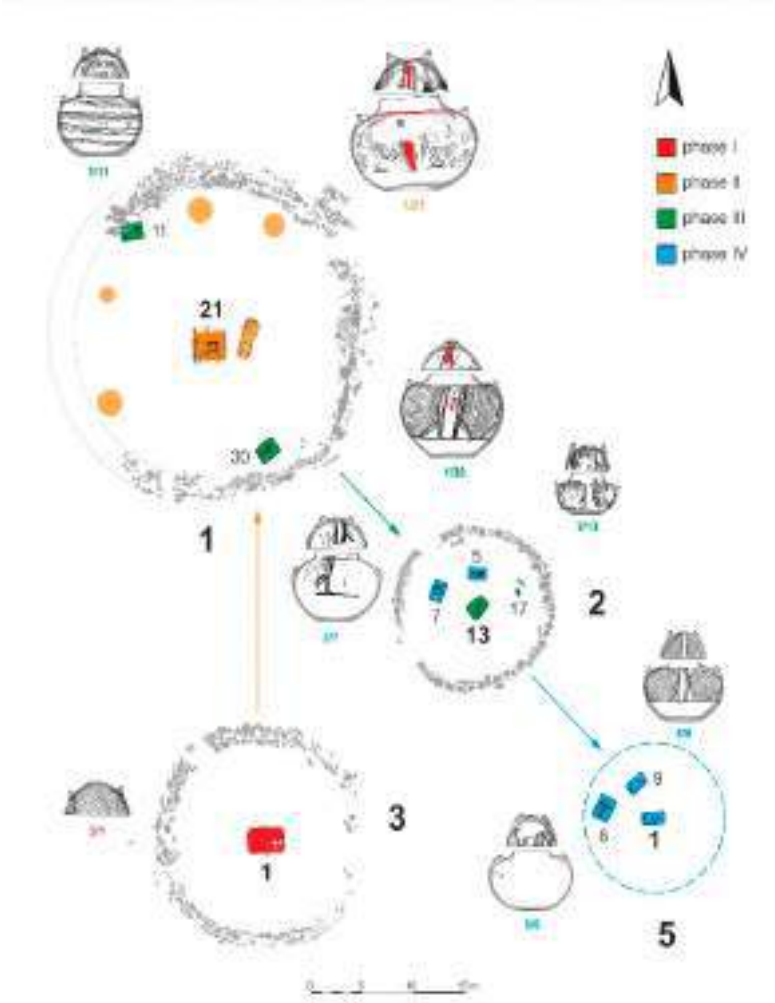
MICROCHRONOLOGY OF THE USATOVO BURIAL GROUND NEAR PURCARI VILLAGE

CZU:902/903.5(478)

Denis TOPAL
National Museum of History of Moldova, Chișinău, Rep. Moldova;
denis.topal@gmail.com

Barrow group near Purcari village (Ștefan Vodă district, Republic of Moldova) was excavated from 1979-1980, 2011 and, as a result, the materials of six mounds (No. 1-5, 7) and 76 burials were introduced into scientific circulation. Of these, four mounds (No. 1-3, 5) and 11 burials (No. 1/11, 1/21, 1/30, 2/5, 2/7, 2/13, 2/17, 3/1, 5 /1, 5/6, 5/9) were left by the bearers of the Usatovo culture in the Early Bronze Age. These funerary assemblages are distinguished by a lot of pottery (3-5 vessels per burial), tools and ornaments, including those made of metal: arsenic bronze and silver. Based on some considerations based on stratigraphic data and the variability of grave goods, it can be assumed that the Usatovo mounds were erected not simultaneously, but sequentially, and the central burials were built earlier than the peripheral ones.

The sequence of burial mounds looks as follows: the earliest (phase I) should be considered barrow 3 in the southwest of the burial ground with the main looted burial 1, *crepidoma* and the complete absence of secondary graves. Then, above burial 21, accompanied by a cult pit and four fire pits (phase II), the largest Usatovo mound 1, surrounded by *crepidoma* was erected to the north of barrow 3. Later, burials 1/11 and 1/30, which already belong to phase III, were sunk on its periphery along the northwest-southeast line. Within the framework of the same phase, mound 2 (surrounded with the *crepidoma*) and the main burial 13 was erected to the southeast of barrow 1. In the final period (phase IV), mound 5 was erected to the southeast of barrow 2, which, perhaps, this fact explains the absence of a stone construction around it and the "incompleteness" of the arc of the secondary burials. Phase IV also includes burials sank into barrow 2 (2/5, 2/7, and possibly 2/17) and barrow 3 (5/6, 5/9). The reconstructed sequence of the construction of barrows and burials could explain both the planigraphic features of the burial ground, as well as the choice of the orientation of the main graves.

phase I
phase II
phase III
phase IV
11
21
30
1
5
7
13
17
2
9
6
1
3
1
5

DESCOPERIRI USATOVO PE MALUL STÂNG AL PRUTULUI

CZU:902/903.5(478)

Sergiu POPOVICI
Agenția Națională Arheologică; Institutul de Cercetări Bioarheologice și Etnoculturale, Chișinău, Rep. Moldova;
sergiupopovici1986@gmail.com

Arealul de bază al culturii Usatovo este cuprins între bazinul Nistrului de Jos și estuarul Hadjibei a râului Cuialnicul Mic. Cele mai estice descoperiri certe sunt înregistrate pe malul drept al râului Tiligul la Zmeinaya Balka. În partea de vest, pe malul stâng al Prutului, au fost documentate patru puncte cu descoperiri și anume: Dancu (r-nul Hâncești), Sărata Răzeși și Tochile Răducani (r-nul Leova). Distanța dintre cel mai nordic obiectiv și cel mai sudic nu depășește 20 km. Toate obiectivele au fost amplasate pe poziții dominante ale terasei superioare a Prutului (**Fig. 1**).

Siturile la care ne referim prezentă necropole cu caracter plan (Dancu I, Dancu II, Sărata Răzeși) și tumular (Tochile Răducani). Necropola Dancu I, compusă din cinci morminte și șase gropi de cult alăturate acestora, ocupa un spațiu de cca 12×16 m, având în plan forma ovală întinsă, de la sud spre nord. Dimensiuni asemănătoare avea și necropola Dancu II, mormintele din cadrul căreia formau un semicerc, cu gropile orientate pe axa sud-vest – nord-est. Gropile mormintelor au forma dreptunghiulară, defuncții au fost depuși în poziție chircită pe spate sau pe partea stângă, orientați cu precădere spre nord-vest. Inventarul mormintelor este compus din vase ceramice, unelte de bronz, corn, silex și piatră. Majoritatea mormintelor aveau alăturate câte o groapă de cult de formă circulară. Nu deținem informații cu referire la complexele funerare de la Sărata Răzeși, necropola fiind parțial sau totalmente distrusă; de aici provin șapte vase ceramice.

Observațiile stratigrafice asupra tumulului de la Tochile Răducani au permis evidențierea a patru mantale timpurii. Două mantale primare pot fi atribuite culturii Cernavoda I, acestea au fost acoperite de altele două ridicate deasupra mormintelor Usatovo nr. 25 și 26, distruse, însă cu inventarul parțial conservat, format din 10 vase ceramice.

Siturile Usatovo de malul stâng al Prutului reprezintă o continuitate a tradițiilor Cernavoda I, documentate la Tochile Răducani, Sărăteni și Hănăsenii Noi. Perpetuarea locuirii zonei respective, pe lângă condițiile prielnice oferite de mediul

înconjurător, poate fi legată și de prezența multiplelor vaduri pe Prut (în perioada interbelica între Leușeni și Leova au existat șase poduri), folosite ca trecătoare, dar și spații propice pescuitului.

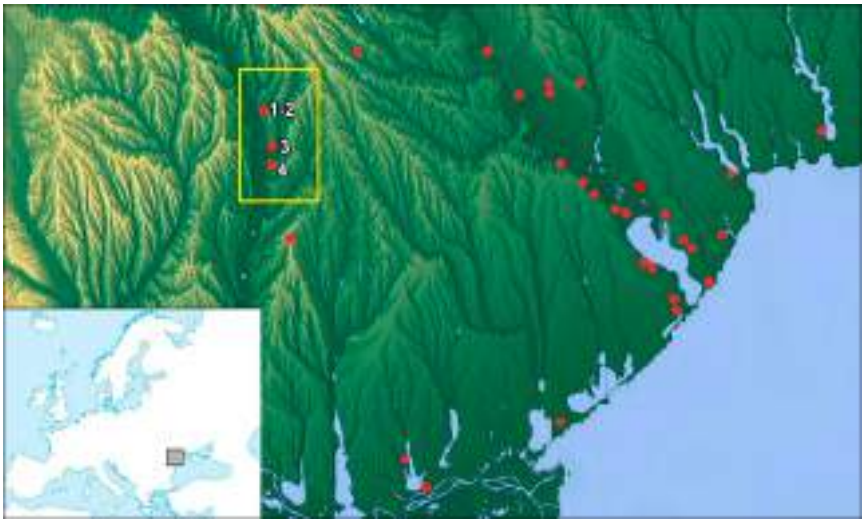

Fig. 1. Localizarea descoperirilor Usatovo pe malul stâng al Prutului.

CERCETĂRILE ARHEOLOGICE DIN TUMULUL NR. 1 DE LA LUNGANI-*DUPĂ VIE* (COM. LUNGANI, JUD. IAŞI, ROMÂNIA)

CZU:902/903.5(498+478)

Sergiu-Constantin ENEA
Liceul Teoretic Ion Neculce, Târgu Frumos, România;
eneasergiu2014@yahoo.com

Felix-Adrian TENCARIU
Centrul Arheoinvest, Departamentul Științe Exacte și Științe ale Naturii, Institutul de Cercetări Interdisciplinare, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza" din Iași, România;
adifex@gmail.com

Sergiu POPOVICI
Agenția Națională Arheologică; Institutul de Cercetări Bioarheologice și Etnoculturale, Chișinău, Rep. Moldova;
sergiupopovici1986@gmail.com

Dumitru BOGHIAN
Facultatea de Istorie și Geografie, Universitatea „Ștefan cel Mare", Suceava, România;
dumitruboghian@yahoo.com

Casandra BRAȘOVEANU
Centrul Arheoinvest, Departamentul Științe Exacte și Științe ale Naturii, Institutul de Cercetări Interdisciplinare, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza" din Iași, România;
brasoveanu.casandra@yahoo.com

Ion CIOBANU
Rezervația Cultural-Naturală „Orheiul Vechi", Institutul de Cercetări Bioarheologice și Etnoculturale; Agenția Națională Arheologică, Chișinău, Rep. Moldova; Facultatea de Istorie și Geografie, Universitatea „Ștefan cel Mare", Suceava, România;
archaeologymoldova@gmail.com

Angela SIMALCSIK
Rezervația Cultural-Naturală „Orheiul Vechi", Institutul de Cercetări Bioarheologice și Etnoculturale, Chișinău, Rep. Moldova; Centrul de Cercetări Antropologice Olga Necrasov, Academia Română Filiala Iași, România;
angellisimal@gmail.com

Radu BRUNCHI
Centrul Arheoinvest, Departamentul Științe Exacte și Științe ale Naturii, Institutul de Cercetări Interdisciplinare, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza" din Iași, România;
radubrunchi@gmail.com

Serghei AGULNICOV
Φgenția Națională Arheologică; Institutul de Cercetări Bioarheologice și Etnoculturale, Chișinău, Rep. Moldova;
agulnikov-budjak@mail.ru

Andrei ASĂNDULESEI
Centrul Arheoinvest, Departamentul Științe Exacte și Științe ale Naturii, Institutul de Cercetări Interdisciplinare, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza" din Iași, România;
andrei.asandulesei@yahoo.com

Continuând cercetarea arheologică a monumentelor funerare tumulare din zona Târgu Frumos, a fost studiat Tumulul nr. 1 de la Lungani-*După vie* (com. Lungani, jud. Iaşi), aflat pe partea dreaptă a cursului mijlociu al Bahluiețului, afectat parțial de drumurile de tarla și arăturile repetate. Cercetările documentare, cartografice și perieghetice au permis identificarea acestui monument în teren, iar investigațiile de rezistivitate electrică au arătat că obiectivul prezenta un important deranjament modern/contemporan(?), care a distrus parțial unele complexe funerare. Săpătura efectuată în primăvara anului 2022, cu mijloace mecanice și manuale, a permis cercetarea a cinci morminte, descoperite în jumătatea sudică a monumentului, unele cu schelete aflate în conexiune anatomică, altele deranjate, fiind vorba de inhumații în poziție chircită, pe spate sau lateral, de copii și adulți, cu depuneri de ocru roșu și linţolii din rogojini putezite, fără inventar detectabil arheologic sau cu doar cu un vas foarte fragmentat (M2). De asemenea, s-a constatat că scheletului din M1 îi lipsea capul, că mormintele M3 și M4 (principal) au fost distruse de un important deranjament, posibil amenajare genistică din cel de-al doilea război mondial (pe linia frontului operațiunii Iași-Chișinău), care a modificat și configurația inițială a tumulului, fiind realizate observații planimetrice și stratigrafice. Pe baza elementelor de ritual funerar, mormintele din T1 de la Lungani, pot fi atribuite începutului Epocii Bronzului din zonă și de la răsărit de Carpați, comunităților Yamnaya. Cu siguranță, alte date referitoare la defuncții din mormintele din T1 de la Lungani vor fi obținute prin studiul antropologic al materialelor scheletice și datarea radiometrică a acestora.

În acest context, înmormântările din tumulul T1 de la Lungani-*După Vie* completează harta arheologică a zonei investigate, lămurind o parte dintre multele necunoscute ale realităților arheologice de la începutul Epocii Bronzului la răsărit de Carpați (3300-2700/2600 BC), într-o zonă de de contact între bazinele hidrografice Bahluieț (BH Bahlui-Jijia) și Sacovăț (BH Bârlad), aproximativ în centrul Moldovei, la hotarul dintre Câmpia vălurită a Moldovei și Podișul Central Moldovenesc.

Totodată, acestea prezintă multe similarități cu inhumațiile Yamnaya din tumulii de la Crucea-*Lutărie/Est de sat* (com. Lungani), de la Târgu Frumos-*Vest de oraș* și cu cele anterior cercetate (a doua jumătate a secolului XX) la Valea Lupului-*Fabrica Chimică*, Erbiceni-*Dealul Mănăstirii*, Glăvănești Vechi, Bogonos, Holboca, din jud. Iași etc., care ne arată o prezență masivă, la sfârșitul Eneoliticului și începutul Epocii Bronzului, a comunităților Yamnaya, care au conviețuit, pașnic și nepașnic, cu purtătorii celorlalte civilizații arheologice contemporane - Horodiștea-Erbiceni-Gordinești (faza a II-a), Folteşti II-Cernavoda II, ai Ceramicii șnurate, Amforelor sferice (variantele est-sud-estice din SSE Poloniei, NV Ucrainei și Subcarpați/ Grupul Siret), într-un interesant și complex *puzzle* arheologic și etno-cultural, care necesită clarificări.

DESCOPERIRI SCHNECKENBERG ÎN SUBCARPAŢII CURBURII

CZU:902/903”638”(498)

Roxana MUNTEANU
Muzeul Judeţean Buzău, România
roxmunteanu@gmail.com

Perioada timpurie a Epocii Bronzului este documentată în spațiul de studiu printr-un număr restrâns de descoperiri. În afara celor câteva complexe aparținând domeniului funerar, o serie de date pot fi obținute din studierea unor loturi ceramice care prezintă trăsături culturale specifice.

Demersul rezumat aici adună descoperirile cunoscute din Subcarpații Curburii care pot fi atribuite mijlocului mileniului al III-lea BC, pentru a defini cultura materială specifică zonei.

Sunt discutate prezențele ceramice de tip Schneckenberg identificate în situri din zona Masivului Istrița și din segmentul submontan al văii Băzăului. Sunt analizate, de asemenea, cele câteva contexte arheologice clare care pot oferi o plasare mai sigură a descoperirilor de tip Schneckenberg, atât prin prisma datelor absolute, cât și a cronologiei relative (în special, în privința raporturilor cu materialele Monteoru).

Descoperiri Schneckenberg discutate: 1. Băceni (Dâlma); 2. Berca; 3. Mlăjet; 4. Năeni; 5. Pietricica; 6. Pietroasa Mică; 7. Sărata Monteoru; 8. Târcov; 9. Valea Lupului; 10. Valea Viei.

DESPRE MATERIALELE ARHEOLOGICE SPECIFICE BRONZULUI TÂRZIU DIN SITUL DE LA TOPOLIȚA (JUD. NEAMȚ)

CZU:902/903”638”(478)

Vasile DIACONU
Muzeul de Istorie și Etnografie Târgu Neamț, Complexul Muzeal Național Neamț, Târgu Neamț, România; Institutul de Cercetări Bioarheologice și Etnoculturale, Chișinău, Rep. Moldova;
diavas_n82@yahoo.com

Situl de la Topolița (jud. Neamț) a început să fie cunoscut în rândul comunității arheologice datorită descoperirilor specifice Eneoliticului, respectiv cele atribuite culturii Precucuteni, cu toate că săpăturile sistematice în această așezare se desfășoară de puțin timp.

Fiind un sit cu mai multe etape de locuire, în cazul de față ne vom îndrepta atenția asupra vestigiilor aparținând Bronzului târziu (cultura Noua), care, deși nu pot asociate unor complexe arheologice, merită să fie discutate, mai ales că în interiorul Depresiunii Neamț au fost realizate foarte puține cercetări dedicate finalului Epocii Bronzului.

În cadrul săpăturilor din anii 2019-2021, în suprafețele cercetate au fost identificate, cu precădere, resturi ceramice, câteva piese de os și un împungător de bronz.

Olăria este constituită din fragmente provenite de la diverse tipuri de recipiente, întâlnite în mod frecvent în cadrul așezărilor Noua. Așa-numitele vase-sac dețin proporția cea mai crescută, urmate de oalele cu corpul profilat, străchinile și vasele de tip *khantaros*.

Cu scopul obținerii unor parametri tehnologici, două loturi de fragmente ceramice au fost supuse unor analize arheometrice, în două laboratoare diferite. Pentru unul din loturile ceramice studiate s-a încercat și identificarea unor biomarkeri care să indice prezența unor urme de lipide pe fragmentele de olărie, demers care nu a oferit rezultate concludente.

Cercetările arheologice de până în acest moment au confirmat faptul că avem de a face cu o locuire specifică Bronzului târziu de scurtă durată, fapt argumentat, în primul rând, de lipsa complexelor arheologice, dar și de un material arheologic nu foarte consistent.

MATERIALITATEA CULTURII NOUA DIN PERSPECTIVĂ FUNCȚIONALĂ ȘI SPAȚIALĂ. STUDIU DE CAZ: BAZINUL HIDROGRAFIC AL JIJIEI

CZU:902/903”638”(498)

Casandra BRAȘOVEANU
Centrul Arheoinvest, Departamentul Științe Exacte și Științe ale Naturii, Institutul de Cercetări Interdisciplinare, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, România;
brasoveanu.casandra@yahoo.com

În perioada târzie a Epocii Bronzului sunt continuate și încheiate evoluțiile unor culturi din Bronzul Mijlociu, dar apar și două complexe culturale importante, și anume: Noua-Sabatinovka-Coslogeni și Zimnicea-Plovdiv. Interes în studiul de față prezintă cultura Noua, atestată într-un spațiu vast, de la Nistrul mijlociu și superior până la est de munții Apuseni și din regiunea subcarpatică a Ucrainei până în sudul zonei de silvostepă dintre Siret și Prut.

În acest sens, în studiul de față am dorit să acord atenție deosebită materialului arheologic identificat în siturile culturii Noua, care, din nefericire, în cele mai multe situații, este închistat în discursul existent la jumătatea secolului al XX-lea. În cazul materialului ceramic, spre exemplu, se constată o perpetuare a tipurilor identificate de A. C. Florescu în anii ’60, și anume: vase-sac, vase-borcan, străchini, castroane, cești, pahare etc. Astfel, utilizând tipologia volumetrică, dezvoltată de Anne O. Shepard acum aproape 70 de ani, și corelând informațiile obținute cu cele privitoare la decor, context și dimensiuni, dar și cu repere din domeniul etnoarheologiei, am dorit să identific funcțiile intenționate ale recipientelor ceramice folosite de comunitățile Noua, utilizând drept studiu de caz bazinul hidrografic al Jijiei (**Fig. 1**).

Tipologia olăriei a fost completată de utilizarea unor metode de interogare statistică, precum și de realizarea de distribuții spațiale artefactuale. Nu în ultimul rând, au fost realizate tipologii similare și pentru alte clase artefactuale – piatră și silex, os și corn (**Fig. 2**), metal – rezultatele obținute fiind relaționate cu informațiile relevate cu ajutorul analizei spațiale.

Deși, de-a lungul timpului, comunitățile specifice acestei manifestări culturale au fost investigate în numeroase studii de specialitate, metodele interdisciplinare utilizate în ultimii ani oferă informații inedite care contribuie la conturarea unui tablou mult mai clar cu privire la componenta comportamentală a grupurilor umane în cauză.

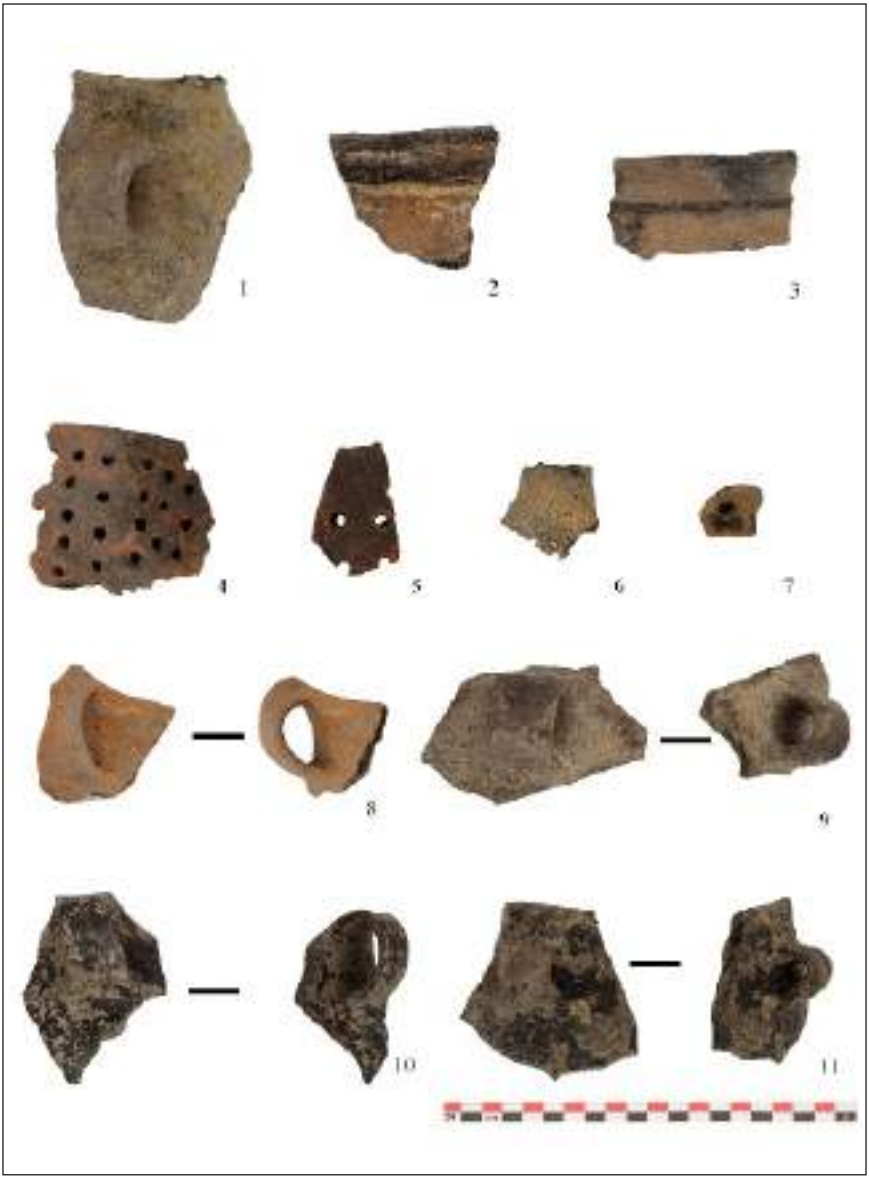

Fig. 1. Fragmente ceramice identificate în cercetările de suprafață realizate în bazinul hidrografic al Jijiei. 1-3. Gropnița, *Marginea de est-sud-est a satului*, jud. Iași; 4-11. Bădeni – *Dealul Moara de vânt*, jud. Iași.

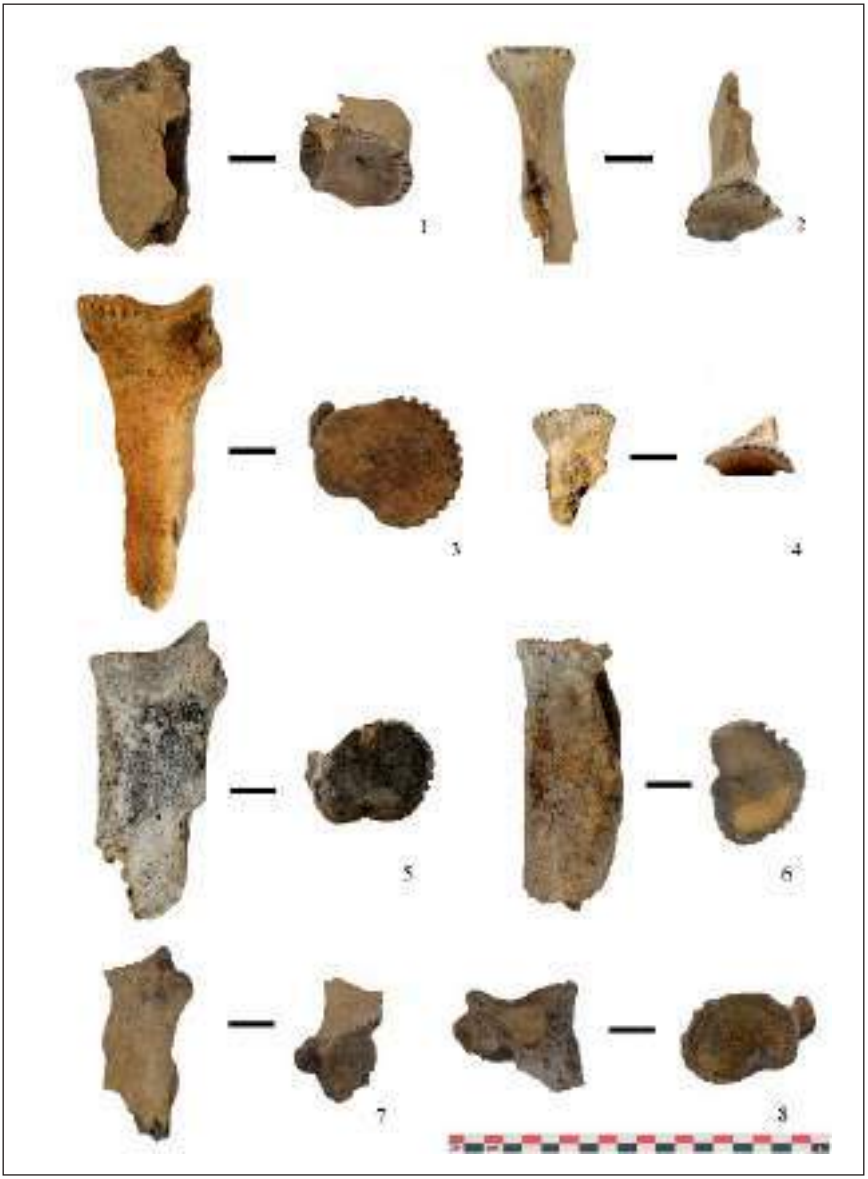

Fig. 2. Omoplați crestați descoperiți în cercetările de suprafață realizate în bazinul hidrografic al Jijiei. 1-4. Bădeni, *Dealul Moara de vânt*, jud. Iași; 5-6. Bulbucani, *La țarina veche*, jud. Iași; 7-8. Gropnița, *Marginea de est-sud-est a satului*, jud. Iași.

COMPLEXE DIN PERIOADA TÂRZIE A EPOCII BRONZULUI ÎN AȘEZAREA CĂPLANI I *LA YURT* ÎN NORD-ESTUL STEPEI BUGEACULUI

CZU:902/903.4”638”(478)

Serghei AGULNICOV
Agenția Națională Arheologică; Institutul de Cercetări Bioarheologice și Etnoculturale, Chișinău, Rep. Moldova;
agulnikov-budjak@mail.ru

În toamna anului 2008, o echipă a Centrului de Arheologie al Academiei de Științe a Republicii Moldova a efectuat cercetări arheologice în vecinătatea satului Căplani (raionul Ștefan-Vodă, Republica Moldova), situat în regiunea nord-estică a Stepei Bugeacului. Acest punct este situat pe malul drept al Nistrului de Jos, pe cursul râului Căplani (**Fig. 1**). Localnicii numesc acest punct *La Yurt*. Scopul săpăturii de salvare a fost protejarea monumentelor arheologice situate în zona de reconstrucție a unui iaz-lac de acumulare artificial și a obiectelor parțial distruse din cauza arăturii.

Suprafața așezării Căplani I *La Yurt* era de 250×500 m. Au fost investigate o clădire rezidențială și un sanctuar data la sfârșitul Epocii Bronzului. Forma și trăsăturile de design ale locuinței investigate în așezarea *La Yurt* au analogii în descoperirile culturii Sabatinovca târzie – Belozerca timpurie din regiunea nord-vest pontică. Materialele descoperte în săpătură se datează în intervalul cronologic XIII-XII î. Hr.

Pe lângă săpăturile unei clădiri rezidențiale, a fost cercetat un sanctuar, care era o structură de piatră și pământ de 0,85 m înălțime și 12,5 m diametru. În funcție de caracteristicile de proiectare, numărul și compoziția obiectelor găsite în umplutură, această structură este, cel mai probabil, una analogică de piatră a tavoarelor cenușarelor. Detalii precum folosirea focului, prezența unei cantități mari ceramică, a oaselor umane și a oaselor de animale coincid indirect cu compoziția artefactelor aflate de obicei sub movilele de cenușă ale grupului cultural Noua-Sabatinovca-Coslogeni. În același timp, în ceea ce privește ceramica, există caracteristici inerente de la finalul culturii Sabatinovca, dar și elemente ale culturii Belozerca și din Hallstatt-ul timpuriu. Materialul din sanctuarul 1 prezintă elemente comune cu culturile Sabatinovca și Belozerca din perioada târzie a Epocii Bronzului și cultura Chisinău-Corlăteni din perioada timpurie a Epocii Fierului (**Fig. 2**). Complexul de la Căplani I *La Yurt* se datează in intervalul cronologic cuprins intre sec. XIII și sec. XII î. Hr.

Fig. 1. Siturile arheologice în microzona satului Căplani.

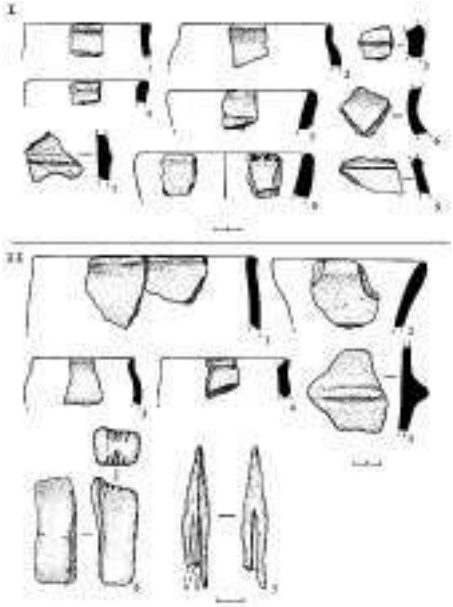

Fig. 2. Materiale din sanctuarul 1 din așezarea Căplani *La Yurt*.

CERCETĂRILE ARHEOLOGICE DE LA DRĂGUȘENI-*LA CĂLDARE/DEALUL CHIȚANCA* DIN COMUNA DRĂGUȘENI, JUD. BOTOȘANI

CZU:902/903(498)

Adela KOVÁCS
Muzeul Județean Botoșani, România; Institutul de Cercetări Bioarheologice și Etnoculturale, Chișinău, Rep. Moldova;
adelakovacs.museum@gmail.com

Marian LIE
Institutul de Arheologie, Academia Română Filiala Iași, România;
quirinus_lie@yahoo.com

Lavinia GRUMEZA
Institutul de Arheologie, Academia Română Filiala Iași, România;
lavinia_grumeza@yahoo.com

Constantin APARASCHIVEI
Muzeul Național al Bucovinei, Suceava, România;
costi_costi0@yahoo.com

Alexandru KOVÁCS
Muzeul Național al Bucovinei, Suceava, România;
alex.kovacs1981@gmail.com

Carsten MISCHKA
Friedrich-Alexander-Universität Erlangen-Nürnberg, Germania;
carstenmischka@gmail.com

Alexandru NECHIFOR
Muzeul Județean Botoșani, România;
alexandrunechifor78@yahoo.com

Alexandra STACHE
Universitatea Babeș-Bolyai din Cluj Napoca, România

Marinel GORGAN
Universitatea Babeș-Bolyai din Cluj Napoca, România

Din punct de vedere administrativ, situl Drăgușeni-*La Căldare* (coordonate geografice: 48°02'57.2"N 26°46'07.1"E), din comuna omonimă, se află la 52 km nord-est de municipiul Botoşani, în partea de nord-est a satului Drăgușeni, pe malul stâng al pârâului Podriga. Evaluarea arheologică desfășurată în anul 2021 a avut ca scop determinarea urmelor arheologice și stabilirea vechimii acestora. Anomaliile geografice au fost determinate într-o primă etapă prin imagini satelitare, care scot în evidență o incită circulară, cu un diametru de aproximativ 160 m.

Cercetarea arheologică din anul 2021 și-a propus continuarea investigațiilor interdisciplinare din zonă, pentru a înțelege şi reconstitui cât mai corect trăsăturile locuirilor protoistorice din zonă. În campania de cercetări interdisciplinare și geofizice efectuate în colaborare cu Universitatea Friedrich Alexander din Erlangen-Nuremberg, Germania, coordonate de Casten Mischka, a fost determinat diametrul precis al fortificației, precum și structurile interioare. Se observă pe planul geofizic existența a două clădiri, denumite Clădirea nr. 1 și Clădirea nr. 2. Clădirea nr. 1 a fost estimată ca având 35 metri lungime și aproximativ 25 metri lățime. Evaluarea din prima campanie s-a concentrat pe secționarea prin casetă de 5×5 metri a Clădirii nr. 1. Aceasta a cuprins o parte din spațiul interior și o parte din spațiul exterior clădirii. Peretele a fost surprins în partea mediană a secțiunii.

Prezentarea de față are în vedere rezultatele cercetărilor invazive și analiza C14 asupra oaselor rezultate din nivelul cultural. Din strat și din locuință nu a fost recoltat material ceramic, acesta nefiind deocamdată identificat, în schimb există câteva materiale osteologice care vor determina precis nivelul de încadrare cronologică a structurii.

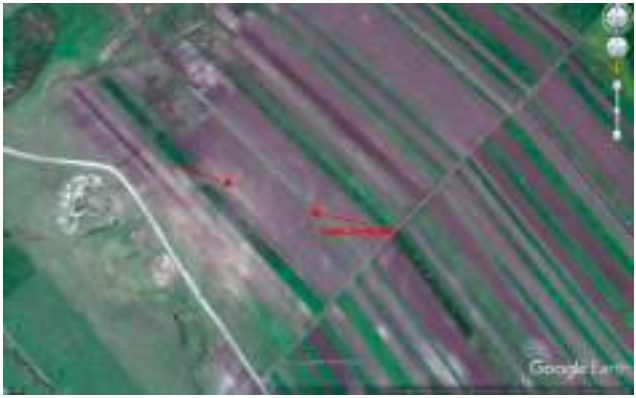

Fig. 1. Vedere satelitară asupra fortificației pe situl Drăgușeni-*La Căldare/Dealul Chițanca* (conform Google Earth).

Prin acest sondaj s-a confirmat rezultatul cercetărilor magnetometrice, iar în viitor ne dorim sondarea mai multor zone din interiorul structurii, astfel încât să stabilim funcționalitatea clădirilor din zonă, dar și modalitatea de construire a elementelor de fortificație. Pentru moment stabilim vechimea structurilor ca datând de la sfârșitul Epocii Bronzului și începutul Epocii Fierului (Hallsttat).

Fig. 2. Locuința 1, scanare magnetometrică
(imagine furnizată cu amabilitate de Carsten Mishka-FAU).

ORIZONTUL CULTURAL HOLERCANI-HANSCA ÎN SITUL MULTISTRATIFICAT ANDREEVCA-I (R-NUL ORHEI)

CZU:902/903.4(478)

Serghei AGULNICOV
Agenția Națională Arheologică; Institutul de Cercetări Bioarheologice și Etnoculturale, Chișinău, Rep. Moldova;
agulnikov-budjak@mail.ru

În urma cercetărilor de teren din ultimii ani, a fost descoperit un nou monument ale grupului cultural Holercani-Hansca. Aşezarea Andreevca-I este situată în regiunea Orhei din Republica Moldova, pe terenurile comunei Kiperchen (Bodean *et alii* 2015), la 0,38 km nord-est de satul Andreevca și la 0,28 km nord-vest de rezervorul artificial al satului, pe malul stâng al pârâului Voroteț, pe o pantă lină (**Fig. 1**). Suprafața așezării de-a lungul liniei nord-vest – sud-est este de 100×200 m. Pe suprafața arătă se aflau fragmente de ceramică, oase de animale, bucăți de chirpici, diverse pietre, unele cu urme de prelucrare. Așezarea este multistratificată. Primul strat este reprezentat de materialele culturii Cucuteni-Tripolie (faza BC). Materialele de pe suprafața așezării sunt dominate de ceramica din perioada târzie a Epocii Bronzului, asociată grupului cultural Holercani-Hansca (secolele XI-X î. Hr.), intermediar între perioada târzie a Epocii Bronzului și culturile Hallstatt-iene timpurii. Materialul ceramic reprezintă fragmente de vase făcute din pastă fină, cu suprafața lustruită (**Fig. 2**).

Fig. 1. Andreevca-I. Amplasarea topografică a sitului. 1. Hartă din anul 2013; 2. Hartă din anul 1982.

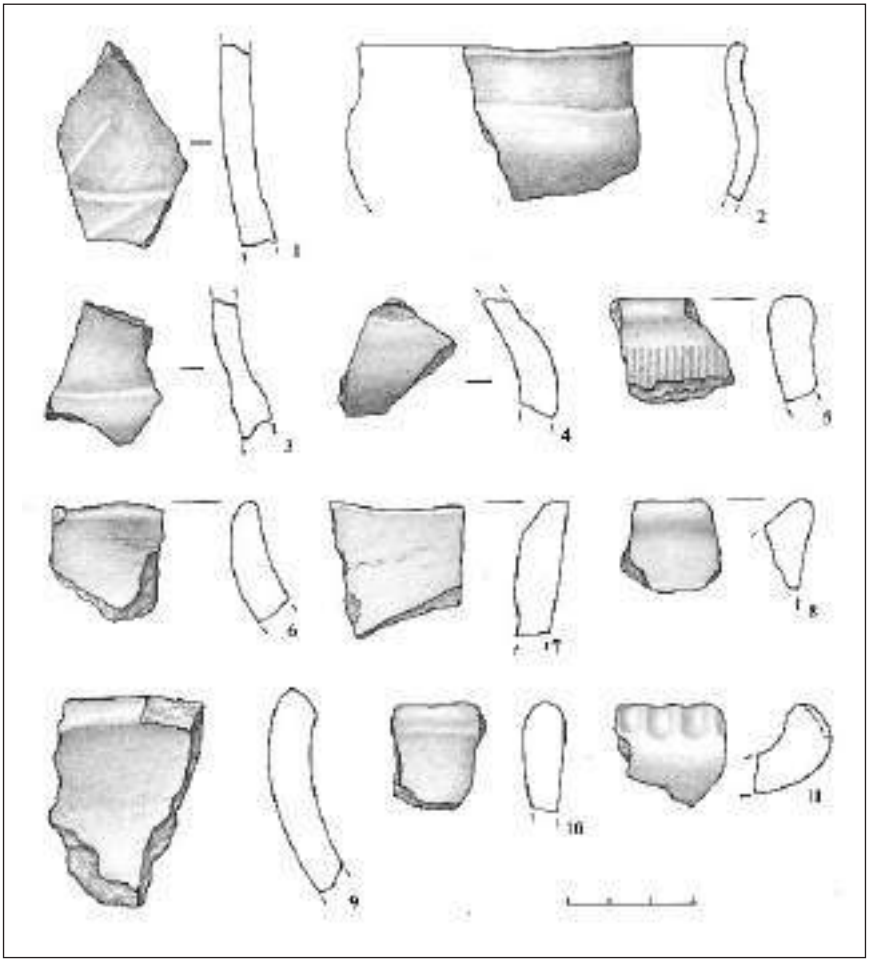

Fig. 2. Ceramică fină descoperită în așezarea Andreevca-I.

Fragmentele de cești au fundul bombat, gâtul cilindric, buza evazată. Fragmente de chiupuri indică un corp rotunjit, gât probabil cilindric, suprafața vaselor lustruită. S-au găsit și fragmente de străchini cu marginea invazată. Ceramica de uz casnic este reprezentată prin fragmente de oale făcute din pastă grosieră și ornamentate cu brâuri. Așezarea Andreevca-I este punctul extrem nord-vestic al culturii Holercani-Hansca de pe teritoriul situat între Prut și Nistru.

CERCETĂRI ARHEOLOGICE LA LIPIA - *MOVILA DRUMUL OILOR* (JUD. BUZĂU) - SECTOR TERASĂ: DESCOPERIRI PREISTORICE (2020-2021)

CZU:902/903(498:

Daniel GARVĂN
Muzeul Județean Buzău, România;
daniel.garvan@gmail.com

Roxana MUNTEANU
Muzeul Județean Buzău, România;
roxmunteanu@gmail.com

Cătălin DINU
Muzeul Județean Buzău, România;
catalindinu@gmail.com

Laurențiu GRIGORAȘ
Muzeul Județean Buzău, România;
g_l1973@yahoo.com

Alin FRÎNCULEASA
Muzeul Județean de Istorie și Arheologie Prahova, Ploiești, România;
alinfranculeasa@yahoo.com

Situl de la Lipia - *Movila Drumul Oilor* se află în nord-estul Câmpiei Române, în apropierea punctului de contact dintre relieful jos și zona deluroasă. Datorită poziționării sale și a potențialului evident, acesta a fost inclus într-un proiect de cercetare mai larg, vizând comunitățile umane preistorice din Valea Călmățuiului. Investigațiile realizate până în prezent ne-au permis delimitarea în cadrul sitului a două sectoare, *tell* și *terasă*, fiecare cu stratigrafie și trăsături distincte.

Săpăturile au debutat în anul 2018, în zona movilei. În campaniile din anii 2020 și 2021 cercetările au vizat terasa Călmățuiului, fiind deschise două suprafețe: una situată la circa 300 m nord-vest de *tell* eneolitic (2020), cealaltă la circa 50 m vest de acesta (2021), care au evidențiat faptul că acest spațiu a fost intens utilizat de către comunitățile umane, de la Eneolitic până în Epoca Medievală.

Investigațiile din *sectorul terasă* au demonstrat că locuirea eneolitică a depășit limitele *tell*-ului, fapt confirmat de cele cinci gropi gumelnițene identificate. În

Epoca Bronzului terasa din jurul movilei a fost utilizată în special ca spațiu funerar. Au fost descoperite până în prezent șapte morminte, ritualul de înmormântare și datele radiocarbon confirmând apartenența lor la diferite etape ale acestei epoci, din prima jumătate a mileniului al III-lea până la mijlocul mileniului al II-lea. Descoperirile din prima Epocă a Fierului cuprind o groapă ce conținea patru vase întregibile, dar și mai multe fragmente de vase disparate pe întreaga suprafață.

Lipia - *Movila Drumul Oilor* (jud. Buzău). Descoperiri din Epoca Bronzului (1) și din prima Epocă a Fierului (2).

O REEVALUARE A LOCUIRILOR PREISTORICE DIN SITUL DE LA FILIPEȘTI – *BUDĂILE BLANARIU/ MUNTENI CATARGI* (COM. FILIPEȘTI, JUD. BACĂU)

CZU:902/903.4(498)

Vasile DIACONU
Muzeul de Istorie și Etnografie Târgu Neamț, Complexul Muzeal Național Neamț, Târgu Neamț, România; Institutul de Cercetări Bioarheologice și Etnoculturale, Chișinău, Rep. Moldova;
diavas_n82@yahoo.com

Situl arheologic de la Filipești - *Budăile Blanariu*, cunoscut în literatura arheologică mai veche și ca așezarea de la Cârligi sau Aldești, a fost investigat printr-o săpătură restrânsă, în anii ’60, de către dr. Vasile Ursachi, de la Muzeul de Istorie Roman, care a și publicat o serie de date preliminare (Ursachi 1968).

În cadrul unui proiect de valorificare muzeală demarat recent se intenționează reluarea rezultatelor vechilor săpături arheologice și publicarea integrală a acestora. Dintre obiectivele acestui demers amintim necesitatea introducerii în circuitul științific a unui set consistent de date arheologice provenite dintr-un studiu exhaustiv, corectarea unor informații care s-au vehiculat în diverse lucrări de specialitate, o analiză microzonală, dar și plasarea descoperirilor respective într-un context mai larg.

Așezarea de la Filipești se află pe terasa din dreapta râului Siret, în partea de nord a satului, la vest de calea ferată și în imediata apropiere a unor izvoare abundente, care au constituit un important element de habitat pentru vechile comunități umane.

În momentul realizării săpăturilor au fost deschise câteva secțiuni și casete, care au pus în evidență resturile unor locuințe slab conservate, dar și ale unor instalații de foc și gropi. Deși în literatura arheologică mai veche se vorbește despre existența unui nivel de locuire atribuit fazei Cucuteni A-B, o analiză a materialului ceramic existent în colecțiile Muzeului de Istorie Roman permite corectarea acestei informații, în sensul că nivelul eneolitic aparține fazei Cucuteni A.

Tot din datele publicate anterior se cunoaște faptul că în același perimetru au fost identificate și o serie de vestigii specifice Bronzului târziu, dar și un mormânt hallstattian.

1. Filipești - *Budăile Blanariu*: 1. Amplasamentul sitului; 2. Vedere asupra așezării dinspre est; 3. Ceramică eneolitică; 4. Vatră *in situ* (arhiva foto – V. Ursachi).

O verificare recentă a situației din teren a confirmat faptul că situl a fost locuit în diverse etape cronologice, de la suprafață fiind recuperate fragmente ceramice cucuteniene, din Epoca Bronzului, dar și resturi de vase de factură hallstattiană.

Reluarea discuțiilor despre situl de la Filipești aduce noi date despre dinamica grupurilor umane eneolitice, dar și din epoca metalelor, de pe valea mijlocie a Siretului.

Ursachi 1968: V. Ursachi, *Cercetări arheologice efectuate de Muzeul de Istorie din Roman*, Carpica I, 1968, p. 133-140.

INFLUENȚE ȘI ELEMENTE LA TÈNE ÎN MICROZONA ORHEIUL VECHI

CZU:902/903”638”(478)

Mihail BĂȚ
Facultatea de Istorie şi Filozofie, Universitatea de Stat din Moldova, Chișinău, Rep. Moldova;
mb_usm@yahoo.com

Aurel ZANOCI
Facultatea de Istorie şi Filozofie, Universitatea de Stat din Moldova, Chișinău, Rep. Moldova;
azanoci@gmail.com

Octavian MUNTEANU
Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”, Chișinău, Rep. Moldova;
ocmunteanu@gmail.com

Potențialul arheologic relevat în cuprinsul microzonei Orheiul Vechi s-a dovedit extrem de valoros, chiar de la începuturile cercetării lui, la mijlocul anilor ’40 ai secolului trecut. Vestigiile descoperite, mai ales cele din zona promontoriului Butuceni, au dezvăluit aspecte relevante din epoca fierului, fapt confirmat de interesul manifestat de specialiștii epocii. Ne referim în primul rând la siturile aferente promontoriului Butuceni, care au existat pe parcursul celei de-a doua vârste a fierului.

Comunicarea noastră se va axa pe o categorie de artefacte care probează contactele și schimburile culturale din a doua epocă a fierului. Prin urmare, un aspect cu relevanță deosebită este redat de documentarea unor obiecte și tradiții de origine străină, în cazul nostru, de origine central-europeană. Descoperite în diferite etape ale cercetării microzonei, aceste piese marchează fenomenul pătrunderii și adoptării unor tradiții de tip La Tène. În acest sens, vom stărui asupra unor descoperiri precum piesa latenoidă de la Mășcăuți „Poiana Ciucului” sau depunerea unui colan din fier de tradiție La Tène într-un context votiv de la Mășcăuți „Dealul cel Mare”.

Totodată, începând cu cel de-al doilea secol precreștin, în regiune ajung piese caracteristice comunităților din centrul și nordul Europei, fenomen explicat prin prezența grupului Poienești-Lucașeuca. În stadiul actual al cercetărilor, această

abordare este justificată atât de descoperirile realizate în cadrul cercetărilor sistematice, cât și de recenta descoperire fortuită a mai multor piese de tip La Tène târziu. Chiar dacă ultimele sunt văduvite de lipsa contextului arheologic, relevanța lor tipologică și cronologică este una extrem de importantă pentru cercetarea regiunii în contextul relațiilor interculturale de la sfârșitul erei precreștine. Într-un final, prezentarea va urmări o abordare supraregională a fenomenului, fiind analizate procese și descoperiri similare din bazinele Răutului și Nistrului.

Cercetarea a fost realizată în cadrul proiectului 20.80009.1606.14 „Patrimoniul arheologic din epoca fierului în regiunea Nistrului Mijlociu şi bazinul râului Cogâlnic: cercetare interdisciplinară şi valorificare ştiinţifică”.

CONSIDERAȚII PRELIMINARE PRIVIND SITUL FORTIFICAT DIN EPOCA FIERULUI CLIMĂUȚII DE JOS VIII „PE HOLM” (R-L ȘOLDĂNEȘTI, R. MOLDOVA)

CZU:902/903”638”

Andrei COROBCEAN
Facultatea de Istorie și Filozofie, Universitatea de Stat din Moldova; Rezervația Cultural-Naturală „Orheiul Vechi”; Institutul de Cercetări Bioarheologice și Etnoculturale, Chișinău, Rep. Moldova;
andrei.corobcean@gmail.com

Ion CIOBANU
Rezervația Cultural-Naturală „Orheiul Vechi”; Agenția Națională Arheologică; Institutul de Cercetări Bioarheologice și Etnoculturale, Chișinău, Rep. Moldova;
archaeologymoldova@gmail.com

Irina BRICEAG
Rezervația Cultural-Naturală „Orheiul Vechi”; Institutul de Cercetări Bioarheologice și Etnoculturale, Chișinău, Rep. Moldova;
irina.briceag@gmail.com

Alexandru NICOLAESCU
Rezervația Cultural-Naturală „Orheiul Vechi”; Institutul de Cercetări Bioarheologice și Etnoculturale, Chișinău, Rep. Moldova;
elzero5225@yahoo.com

Amplasat pe un promontoriu stâncos, cu malurile abrupte din trei părți, de pe partea dreaptă a defileului format de valea râulețului Cușmirca, la o distanță de cca 0,5 km spre est, de localitatea eponimă din raionul Șoldănești, situl Climăuții de Jos VIII „Pe Holm” reprezintă o așezare fortificată în parte de sud-est, printr-un val și șanț adiacent. Valul de apărare a fost în mare parte distrus de lucrările agricole, fiind mai bine păstrat la extremități, în zona împădurită. Așezarea are o suprafață estimată de cca 2,6 ha, din care o parte se află în zona împădurită a promontoriului, iar cealaltă – pe terenul arabil. La marginea de nord-vest, care prezintă un platou mai înalt, a fost sesizat un al doilea val de pământ, care înscrie o incintă de cca 0,40 ha. Fiind descoperit în anul 2018, situl a fost cercetat prin câteva sondaje în anii 2019-2022, suprafața totală investigată însumând 93 mp. Aceasta a vizat sectorul central și de nord-vest al așezării, zona cultivată fiind deocamdată supusă doar cercetărilor de suprafață.

Consistența și grosimea stratului cultural s-a constatat a fi diferită: dacă în zona centrală a sitului acesta este mai sărac și atinge o grosime de până la 60 cm, în cea de nord-vest stratul cultural s-a dovedit a fi mai bogat, ajungând la o grosime de până la 1 m. Deocamdată doar în cel din urmă sector au fost descoperite complexe arheologice reprezentate de gropi. Săpăturile efectuate în acest sector, au confirmat existența unui val și șanț, care îl delimitează de restul sitului.

Materialele descoperite prin cercetări de suprafață și săpături relevă predominarea netă a vestigiilor care, după caracteristicile tehnologico-stilistice, se încadrează în cadrul culturii getice din al treilea sfert al mileniului I a. Chr. În favoarea acestei datări probează și fragmentele de amfore grecești, printre care și unul purtând o ștampilă englifică de Heracleea Pontică, datând din prima jumătate a sec. IV a. Chr. Astfel, situl se înscrie în șirul așezărilor fortificate getice din regiunea Nistrului Mijlociu. În același timp, este important de menționat faptul că au fost identificate, deși în număr redus, și vestigii din alte epoci – Eneolitică și Medievală. Evident, gradul incipient al investigațiilor nu permite, deocamdată, afirmații sigure privind caracterul și funcționalitatea sitului, fapt care va fi posibil prin cercetări viitoare.

SĂPĂTURILE ARHEOLOGICE DIN ANII 1960 ȘI 1962 DE LA ALDEȘTI-ONIȘCANI (PUNCTUL *ALDEȘTI 2*), JUD. BACĂU. RELUAREA ȘI VALORIFICAREA REZULTATELOR DIN NIVELUL DE LOCUIRE AL SECOLELOR II-III P.CHR.

CZU:902/903.2(498):

George-Dan HÂNCEANU
Muzeul de Istorie Roman, Complexul Muzeal Național Neamț, România;
georgehanceanu@yahoo.com

Situl arheologic pluristratificat de la Aldești (din fosta comună Onișcani), în prezent comuna Filipești, se află pe terasa superioară a râului Siret. În anul 1960, la Muzeul de Istorie Roman a fost semnalată descoperirea mai multor fragmente ceramice în zona satului Aldești. În același an, arheologul V. Ursachi a efectuat primul sondaj (două șanțuri, săpate sub forma literei T), urmat de o săpătură extinsă în anul 1962 (un șanț de dimensiuni mari). Ultimul, orientat pe axa nord (nord-vest) – sud (sud-est), avea 120 m lungime × 1,50 m lățime. Conform stratigrafiei, nivelul de cultură antic se îngroșa progresiv (cu o medie de 0,60 m), subțiindu-se pe măsură ce se ajungea spre capătul sudic al șanțului.

Fig. 1. 1. Amplasamentul sitului arheologic de la Aldești-Onișcani (punctul *Aldești 2*); 2. Aspect de șantier (1962); 3-5. Vase cenușii lucrate la roată (scări diferite).

Materialul ceramic este constituit din vase dacice fragmentare, modelate cu mâna sau la roată, specifice culturii „dacilor liberi” (vase borcan, fructiere, străchini, castroane, amforete, căni și cănițe cu o toartă), dar și din recipiente de import (amfore fragmentare). Acestora li se adaugă alte obiecte, precum fusaiole de lut, cute de piatră, mânere de os și o fibulă de bronz. Ceramica era în amestec cu oase animaliere. Pe lângă materialul arheologic, din nivelul de locuire amintit au fost descoperite și cercetate câteva complexe arheologice (locuință, gropi menajere), care conțineau ceramică similară celei din strat.

Recent, reluarea și prelucrarea materialului ceramic, cu noi etape de restaurare, au permis acumularea altor informații și observarea unor aspecte care completează datele preliminare publicate în anii ’60 (V. Ursachi, *Cercetări arheologice efectuate de Muzeul de Istorie din Roman*, Carpica I, 1968, p. 140-146).

DENARI ROMANI IMPERIALI COPIAȚI DESCOPERIȚI ÎN MOLDOVA

CZU:902/903.2(498):

Lucian MUNTEANU
Institutul de Arheologie, Academia Română Filiala Iași, România;
lucanas2000@yahoo.com

Pe teritoriul Moldovei de la vest de Prut sunt atestați denari romani imperiali care au fost realizați atât prin batere, cât și prin turnare. Cei mai numeroși sunt *denarii subaerati*, confecționați prin batere, care au fost descoperiți, în cantități aproape egale, atât în compoziția tezaurelor (peste 30 de piese), cât și în mod izolat (peste 20 de piese). În momentul de față se cunosc puțini denari realizați prin turnare, în compoziția unui singur tezaur (Iezer, jud. Vaslui) și, izolat, în situl de la Roșiori (jud. Neamț). În urma analizelor fluorescenței cu raze X, realizate recent, am remarcat faptul că aceste piese au fost confecționate dintr-un aliaj ce conține, preponderent, Cu-Sn-Zn și, respectiv, Cu-As. Este dificil de stabilit dacă denarii copiați descoperiți în Moldova au fost confecționați chiar în teritoriul de la răsărit de Carpați sau dacă ei își au originea în provinciile romane din vecinătate (*Dacia* sau *Moesia Inferior*). De asemenea, sunt discutate o serie de aspecte care țin de aceste emisiuni monetare particulare, precum încadrarea lor cronologică sau populațiile („daci liberi" sau goți) care le-au folosit în această parte din *Barbaricum*.

Denari copiați prin turnare. 1-2. Tezaurul de la Iezer; 3. Situl de la Roșiori.

AMFORE ROMANE AFLATE ÎN COLECȚIA MUZEULUI „VASILE PÂRVAN” DIN BÂRLAD, JUDEȚUL VASLUI

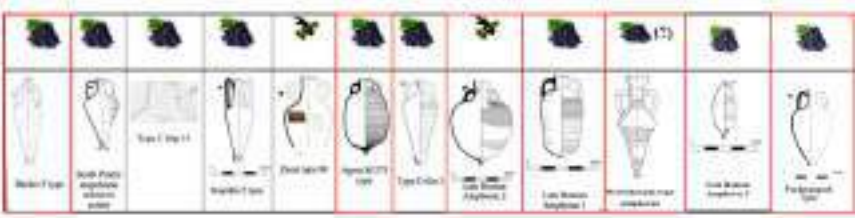
CZU:069.51:902/903.23(498)

Ștefan HONCU
Institutul de Arheologie, Academia Română Filiala Iași, România;
stefanhoncu@yahoo.com

Ana HONCU
Facultatea de Istorie, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, România;
odochiciuc.ana@gmail.com

Cercetările arheologice efectuate în așezările și necropolele de tip Sântana de Mureș-Cerneahov din zona de Podiș a Bârladului au scos la suprafață mai multe descoperiri deosebite, printre care se numără și amforele. Acestea au fost aflate atât în necropole (Bogdănești, Polocin, Bârlad-Valea Seacă etc.), cât și în așezările acestui areal cultural (Bârlad-Valea Seacă, Polocin, Dodești etc.), într-un număr ridicat. Prezența lor în spațiul est-carpatic, în special în zona vizată de noi, ne oferă o serie de informații cu privire la contactele comerciale dintre lumea barbară și Imperiul Roman. Privite din perspectiva produselor transportate, putem concluziona ca populația din acest spațiu avea gusturi dintre cele mai diverse. Astfel, vinul era importat atât din zona sud pontică, egeană, dar și în mod surprinzător din zona provinciei Scythia Minor și din zona nord italică. Un alt produs transportat de aceste ambalaje era uleiul, care provenea, în totalitate, din zona egeană.

Privită în ansamblu, societatea locală era una stratificată, cu o elită dornică să se afirme din punct de vedere social, lucru dovedit de anumite descoperiri arheologice efectuate în această zonă.

AN ENIGMATIC FEATURE OF A MEDIEVAL SKULL FROM SOUTH-EASTERN ROMANIA: BIPARIETAL THINNING

CZU:902/903:572.71(498)

Gabriel VASILE
"Vasile Pârvan" Institute of Archaeology, Romanian Academy, Bucharest, Romania;
Institute of Bioarchaeology and Interdisciplinary Studies, Chișinău, Rep. of Moldova;
gabriel.vasile@iabvp.ro

In the 2021 archaeological research campaign from *Noviodunum-Isaccea*, nine Middle-Byzantine inhumation skeletons were excavated in the *East Civil Settlement* point, located *extra muros*. One of them caught our attention. It is an approximately complete and well-preserved skeleton of an individual who was oriented west-east, lying on his back, with the left upper limb arranged next to the body, the right one on the pelvis and the lower limbs extended. Neither items of funerary inventory, nor remains of the coffin were identified.

The anthropological analysis revealed that the skeletal remains belong to a mature woman with an age at death of approx. 42.0 years and of medium skeletal stature (154.7 cm). From a pathological point of view, several antemortem dental losses, the presence of intravertebral disc herniations on the thoracic spine and non-specific infections such as periostitis at the level of the tibial and peroneal shafts were observed.

A peculiarity encountered in the skull, a condition known as biparietal thinning makes the individual special, both by the rarity and by the controversial aetiology of this manifestation.

Described in the past as a non-metric character, more and more researchers now consider it to be a pathological manifestation. Biparietal thinning presents itself macroscopically in the form of flat and symmetrical depressions. At this level occur resorption phenomena and loss of thickness of the parietal bones. These aspects were demonstrated by CT scanning and by cranial transillumination. In human populations, the prevalence of this condition is 0.2-1.3%. Women are generally affected, the most common manifestation being in the elderly ones (over 60 yrs.).

This is the first case encountered in Romanian anthropological literature.

This work was accomplished within the postdoctoral project BioArchMed, funded by UEFISCDI (code: PN-III-P1-1.1-PD-2019-0351).

Symmetrical, large and extremely thin translucent areas revealed through cranium transillumination.

Symmetrical depressed areas in the posterior outer table of the parietals.

TRAUME OSOASE IDENTIFICATE PE O SERIE DE SCHELETE DE CÂINI DIN SITUL BIZANTIN NUFĂRU, JUDEȚUL TULCEA (SECOLELE XI-XIII)

CZU:902/903:572.781”XI-XIII”(498)

Valentin DUMITRAȘCU
Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan”, Academia Română, București, România;
Institutul de Cercetări Bioarheologice și Etnocuturale, Chișinău, Rep. Moldova;
validumitrascu@yahoo.com

În urma cercetărilor arheologice desfășurate în situl de la Nufăru, jud. Tulcea, cu precădere în perioada 2013-2022, au fost evidențiate o serie de complexe încadrate în secolele XI-XIII, ce conțin elemente scheletice de la aproximativ 25 de câini, în conexiune anatomică sau disparate. Unii dintre câini au fost depuși și îngropați cu grijă, alții par aruncați la întâmplare într-o groapă comună. Majoritatea indivizilor sunt adulți și o parte considerabilă dintre ei prezintă urme de traume vindecate. Cei mai mulți câini sunt de talie supramedie și mare (54-66 cm), putând fi folosiți pentru pază, apărarea turmelor sau vânătoare, ceea ce poate explica și multiplele traume prezente pe oasele lor.

Groapa 30_2014, Nufăru.

MICROZONA ORHEIULUI VECHI ÎN IMAGINILE LIDAR

CZU:528.8:902(478):

Sergiu MUSTEAȚĂ
Facultatea de Filologie și Istorie, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”, Chișinău, Rep. Moldova;
sergiu_musteata@yahoo.com

Douglas C. COMMER
International Council on Monuments and Sites, United States of America;
d.c.comer@gmail.com

Light Detection and Ranging (LiDAR) revoluționează în ultimii ani studiile în domeniul arheologiei și devine un instrument din ce în ce mai popular pentru prospectarea la distanță și descoperirea urmelor arheologice. LIDAR înregistrează locația tridimensională a punctelor folosind lasere. Există două moduri principale de captare a datelor LiDAR: scanarea terestră, în care punctele sunt înregistrate de la un scanner statică și scanare cu laser aeropurtat (ALS), atunci când aparatul de scanare este conectat la o aeronavă. LiDAR permite utilizatorului să modeleze în mod eficient lumina soarelui pe un peisaj într-un mod similar cu oblic fotografii aeriene. Această abordare detectează diferențele topografice adesea subtile, mai ales în cazurile acoperite de copaci, care reprezintă situri arheologice. Pentru zona Orheiului Vechi LiDAR aerian a fost capturat și procesat de ASTEC Geodata în anul 2012 pentru harta riscului de inundații de-a lungul râului Răut. Setul general de date a fost furnizat de Sit Cultural, Cercetare și Management - CSRM în octombrie 2014 și ulterior prelucrate de către colegii americani de la Baltimore, SUA.

Analiza LiDAR și a datelor multispectrale pentru zona centrală a Orheiului Vechi a relevat numeroase structuri și caracteristici asupra peisajului arheologic, dintre care multe nu au fost cunoscute anterior, cum ar fi urmele unei noi fortificații de pe promontoriul Butuceni (**Fig. 1**, cercul roșu din dreapta). În același timp s-au evidențiat și clarificat și alte situații parțial-cunoscute, cum ar fi cetățuia Mașcăuți (**Fig. 1**, cercul roșu din stângă). Astfel, rezultatele cercetărilor LiDAR au demonstrat utilitatea și necesitatea dezvoltării unor astfel de investigații. Cu atât mai mult cu cât utilizarea metodelor de cercetare non-distructive în cadrul proiectelor arheologice se încadrează perfect în contextul prevederilor convențiilor internaționale. Carta ICOMOS pentru protecția și gestiunea patrimoniului arheologic din anul 1990

menționează, spre exemplu, că săpăturile trebuie executate cu preferință în siturile condamnate distrugerii, fie care rezultat al programelor de amenajare a terenurilor, fie ca rezultat al unor calamități naturale.

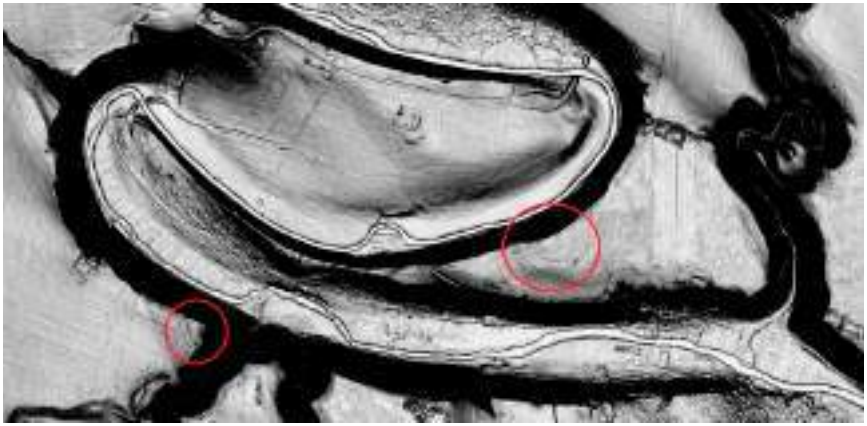

Fig. 1. Rezultatele LIDAR (după Commer *et alii*, CSRM, 2015).

PIESE DIN INVENTARUL NEGUSTORULUI DIN SECOLELE IX-XI DESCOPERITE LA EST DE CARPAȚI

CZU:902/903.2(478)"IX-XI"

Ion TENTIUC
Muzeul Național de Istorie a Moldovei, Chișinău, Rep. Moldova;
tentiucion2016@gmail.com

Mărturie arheologică concludentă a existenței unor relații de schimb și a legăturilor comerciale ale comunităților locale de la est de Carpați cu populațiile limitrofe în secolele IX-XI sunt monedele, lingourile din argint, cântarul din bronz de tip balanță cu două talere și pondurile pentru cântar. Scoase la lumină în procesul investigațiilor arheologice sistematice, în cadrul unor tezaure sau depozite, acestea sunt apreciate ca făcând parte din inventarul negustorului sau/și a meșterului-giuvaergiu. În spațiul carpato-nistrean vestigii aparținând acestor categorii de materiale au fost identificate în așezările fortificate de plan circular de la Alcedar (r-nul Șoldănești) și Echimăuți (r-nul Rezina), în tezaurele de la Răducăneni (jud. Iași), Alcedar, Echimăuți și în depozitul de la Voloave (r-nul Soroca).

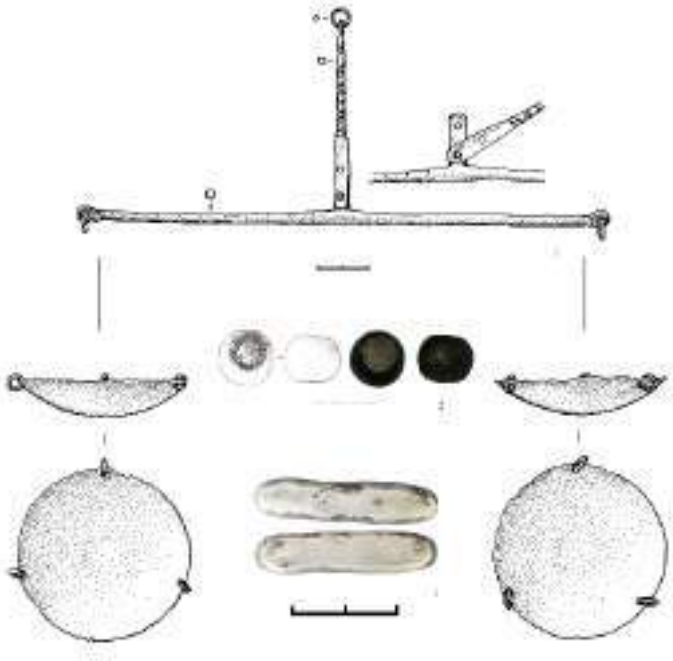
Topografia artefactelor demonstrează persistența monedelor din argint, bizantine sau arabe, și a inventarului din dotarea negustorului, în lungul unor cursuri de ape ce reprezentau căile comerciale fluviale. Secolele IX-XI constituie perioada de revigorare a circulației pe marile trasee transcontinentale și a comerțului la mare distanță. În tranzacțiile comerciale, pe lângă schimbul în natură, ca plată era utilizat argintul sub formă de monede, lingouri sau bijuterii.

De cea mai înaltă calitate era argintul din Califatul arab (cu titlul peste 900‰) căutat de scandinavi începând cu secolul al VIII-lea, răspândit în cantități impresionante pe arealuri importante ale Eurasiei.

Lingouri din argint utilizate în tranzacțiile comerciale au fost descoperite în așezările de la Alcedar și Echimăuți, dar și în tezaurul de la Răducăneni. Ponduri realizate din bronz sau din fier învelite în folie de cupru de la cântarul pentru greutăți mici au fost identificate în procesul cercetărilor arheologice sistematice și în tezaurele de la Echimăuți și Alcedar.

Cântarul-balanță cu două talere pentru greutăți mici, cum este cel de la Voloave, era utilizat frecvent în această perioadă în legătură cu dinamizarea tranzacțiilor comerciale cu argintul monetar și moneda de argint, când în calcul se lua doar

valoarea intrinsecă a argintului (metalului). Prin aceasta se explică prezența în complexele cercetate a monedelor cufice tăiate.

1. Cântar din bronz de tip balanță cu două talere din depozitul de la Voloave (r-nul Soroca (1); 2. Pond din fier învelit în folie de cupru, din tezaurul de la Alcedar (desen după Boldureanu 2010, 304, fig. 1/6); 3. Lingou de argint din așezarea fortificată de la Echimăuți (după Nicolae, Boldureanu 2015, 115, pl. XXX/8).

DATE PRELIMINARE DESPRE DESCOPERIRILE MONETARE DINTR-O LOCUINȚĂ MEDIEVALĂ DIN SITUL GHICA/DANIEL – HOTEL PETERSBURG (STR. PALAT 4, MUNICIPIUL IAŞI, JUDEŢUL IAŞI)

CZU:902/903.2:737.1(498)

Andrei BALTAG
Institutul de Arheologie, Academia Română Filiala Iași, România;
andreibaltag@outlook.com

George Aurelian BILAVSCHI
Institutul de Arheologie, Academia Română Filiala Iași, România;
bilaskus@gmail.com

Marian LIE
Institutul de Arheologie, Academia Română Filiala Iași, România;
quirinus_lie@yahoo.com

În faţa Palatului Culturii din Iaşi a fost cercetat arheologic un perimetru afectat de proiectul de investiții *„Modernizare străzi în municipiul Iași, în arealul dintre str. Sf. Andrei, B-dul A. Panu, str. Palat, str. Sf. trei Ierarhi, str. Trantomir”*. Suprafaţa însumează 2710 m^2, dintre care aproape 1850 m^2 se află pe str. Palat, intersecție cu A. Panu și b-dul Ștefan cel Mare și Sfânt (în zona caselor Ghica-Daniel/Hotel Petersburg), unde au fost deschise 12 unități de cercetare arheologică.

Cu prilejul cercetărilor arheologice, la sud de fundaţia de pe latura nordică a clădirii hotelului a fost descoperit un complex de locuire, care ar putea fi subsolul unei locuinţe supraterane, din care a fost prelevat un bogat material arheologic (Cx94/96/102/108). Din acest perimetru, provin mai multe descoperiri numismatice, aflate în curs de prelucrare. Dintre acestea, se remarcă o serie de emisiuni, precum o monedă venețiană de la finele secolului al XIV-lea, un aspru tătaro-genovez emis la Caffa și un lot de 12 dirhemi tătărăști din prima jumătate a veacului al XV-lea. Bătute pentru Sayyid Ahmad-han, monedele Hoardei de Aur poartă tamgaua binară, sub forma stilizată a tridentul lui Hadji Giray I și au fost emise în atelierul de la Orda Bazar. În istoriografie, locul acestei monetării nu a fost identificat. Unele ipoteze o plasează în regiunea Crimeei, în apropierea Niprului, în actuala regiune Herson.

Frecvența tuturor acestor nominaluri în rândul descoperirilor numismatice din regiunea de la est de Carpați este una destul de redusă și oferă informații importante asupra raporturile comerciale din epocă.

1-2. Dirhemi tătărăști; 3. Ducat/imitație venețiană.

PIESE DIN OS ȘI CORN DIN COLECȚIA REZERVAȚIEI CULTURAL-NATURALE „ORHEIUL VECHI”

CZU:902/903.2(478)

Irina BRICEAG
Rezervația Cultural-Naturală „Orheiul Vechi”, Institutul de Cercetări Bioarheologice și Etnoculturale, Chișinău, Rep. Moldova;
irina.briceag@gmail.com

Rezervaţia Cultural-Naturală „Orheiul Vechi” se află în partea de est a Republicii Moldova, în defileul stâncos al râului Răut, într-un loc de importanţă strategică, aproape de vărsare în fluviul Nistru, într-o zonă care îmbină minim 50 de situri arheologice din diverse epoci istorice.

Zona respectivă a prezentat interes pentru cercetările arheologice, primele sondaje fiind efectuate în anii `40 de către G. Smirnov, ulterior cercetările fiind continuate de către P. Bârnea (Epoca Medievală); I. Niculiță (Epoca Fierului); G. Postică (Epoca Medievală), O. Munteanu (Epoca Fierului), piesele de os fiind printre descoperirile acestor cercetări.

Colecția de piese arheologice a Rezervației Cultural-Naturale „Orheiul Vechi” cuprinde câteva mii de piese, majoritatea fiind necunoscute mediului academic. Dintre acestea fac parte și minim o sută de piese din os și corn, majoritatea încadrate cronologic în Epoca Medievală (Ev Mediu Timpuriu, Hoarda de Aur, Cultura Moldovenească) și Epoca Fierului (Cultura Getică, Cultura Poienești-Lucașeuca). Se disting câteva mari categorii de obiecte: piese de uz casnic (ace de cusut, mosorele străpungătoare, sule, mânere de cuțit etc), piese de joc (fise), arme (vârfuri de săgeți), piese de vestimentație (aplice), piese de podoabă etc., inclusiv, se pot distinge și câteva ”prefabricate” din os sau corn sau în curs de prelucrare.

CERCETĂRI ARHEOLOGICE DE SALVARE ÎN ZONA PODU ILOAIEI (JUD. IAȘI). DESCOPERIRILE MEDIEVALE DIN PUNCTUL ȘESUL TÂRGULUI (SECOLELE XVI-XVII)

CZU:902/903”XV-XVI”(498)

Cătălin HRIBAN
Institutul de Arheologie, Academia Română Filiala Iași, România;
catalin.hriban@gmail.com

Dan APARASCHIVEI
Institutul de Arheologie, Academia Română Filiala Iași, România;
danaparaschivei76@yahoo.com

Sever-Petru BOȚAN
Institutul de Arheologie, Academia Română Filiala Iași, România;
sever_botan@yahoo.com

Ștefan HONCU
Institutul de Arheologie, Academia Română Filiala Iași, România;
stefanhoncu@yahoo.com

Andrei BALTAG
Institutul de Arheologie, Academia Română Filiala Iași, România;
andreibaltag@outlook.com

La începutul anului 2021 un colectiv din cadrul Institutului de Arheologie din Iași coordonat de dr. Dan Aparaschivei a întreprins săpături de salvare prilejuite de lucrări de extindere a magistralelor de gaze naturale, în Punctul Șesul Târgului din zona localității Podu Iloaiei. Aceste săpături au scos la lumină, în perimetrul supus investigației arheologice (aproximativ 1611 mp) un număr de 11 complexe, o parte datate în secolul al IV-lea d. Hr., aparținând culturii Sântana de Mureș – Cerneahov, iar o alta au fost plasate cronologic în perioada Evului Mediu (sec. XVI – XVII). Complexele medievale sunt constituite din trei gropi menajere ce au scos la lumină un inventar extrem de bogat și variat, alături de fragmente ceramice fiind descoperite și obiecte din fier sau os, monede și chiar un cap de bici, de luptă, din bronz. Aceste gropi menajere se aflau, probabil, la periferia sudică a unei așezări medievale ce se întindea, eventual, pantele Dealului Henci, la nord de lunca Bahluiului.

POPULAȚII MEDIEVALE DE PE TERITORIUL STATULUI MOLDOVENESC COMPARATE PRIN CÂTEVA ELEMENTE ANTROPOLOGICE

CZU:902/903:572.02(478)

Robert Daniel SIMALCSIK
Centrul de Cercetări Antropologice Olga Necrasov, Academia Română Filiala Iași, România; Institutul de Cercetări Bioarheologice și Etnoculturale, Chișinău, Rep. Moldova;
robyboy2mail@gmail.com

Studiul comparativ se bazează pe 25 de necropole medievale. Foarte important este faptul că majoritatea necropolelor întrunesc asemănări, atât din punct de vedere demografic, cât și tipologic.

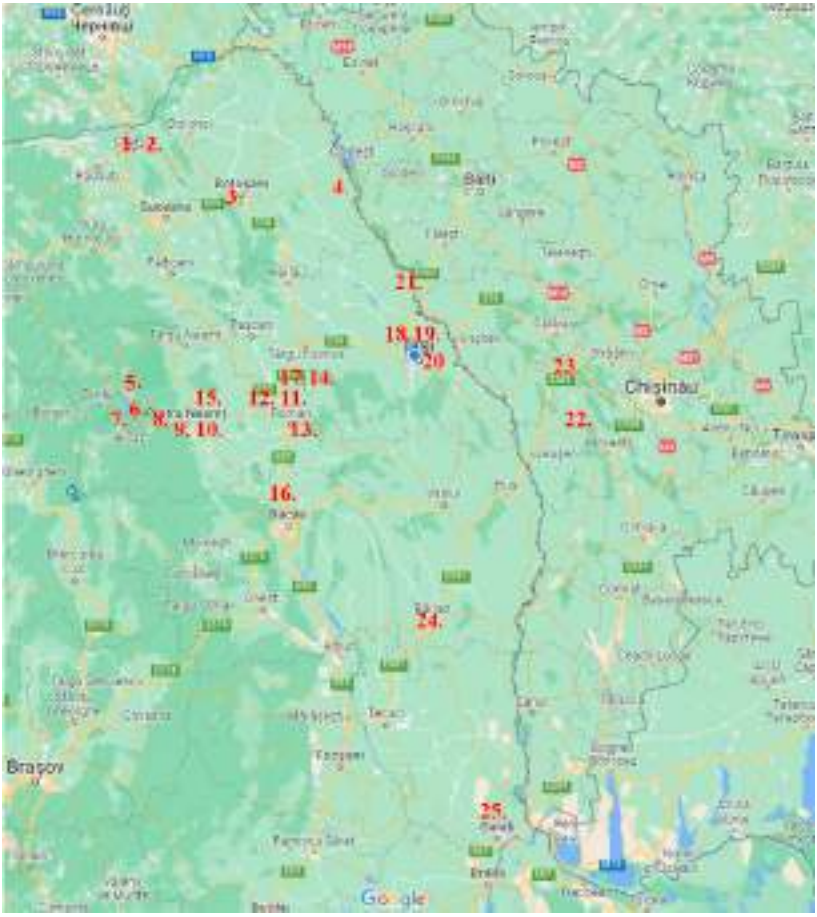
Mortalitatea în perioada copilăriei (0-14 ani) înregistrează cote mari în toate necropolele, atingând o valoare maximă la Brad, de 41,15%. În perioada juvenilă (14-18/20 ani) mortalitatea se reduce, maximul fiind înregistrat la Hudum (20,09%). Odată cu înaintarea în vârsta și creșterea imunității naturale și a robusticității fizice și fiziologice, mortalitatea scade în rândul adulților (20-30 ani) pentru toate necropolele, cea mai mare valoare înregistrată fiind de 18,92% la Palas „Curtea Domnească". Mortalitatea maturilor (30-60 ani) reprezintă mai bine de jumătate din numărul total al deceselor pentru majoritatea necropolelor, maxima atinsă este la necropola de la Siret Oraș, cu o pondere de 70,4%. Mortalitatea la categoria bătrânilor (60-X ani) este diminuată în toate necropolele.

Speranța de viață la naștere este corelată cu mortalitatea la vârste mici și are un maxim înregistrat la Hudum, de 21,95 ani.

Durata medie de viață este mai mare la bărbați comparativ cu femeile. Cea mai mare durată medie de viață la bărbați este de 51,9 ani (necropola de la Răchiteni) și depășește durata medie de viață maximă înregistrată la femeile de la Lozova (50,39 ani). La fel și cea mai mică durată medie de viață pentru bărbați, înregistrată la Piatra Neamț „Curtea Domnească" (36 ani) depășește minima feminină înregistrată la Bârlad (34,56 ani).

Tipologic asemănările sunt pronunțate în cadrul necropolelor comparate. Toate necropolele au o dominantă și se încadrează la tipologia *Europoidă*. Din analiză reiese că tipologia dominantă este cea europoidă, cu formele sale amestecate: mediteranoido – dinarico – nordoide, dinaro – mediteranoido – nordoide cu elemente est-europoide, alpinoide și proto-europoide, la care se

adaugă formele alohtone mongoloide. Noi descoperiri și analize dublate de cercetări comparative mai extinse sperăm să aducă în viitor noi particularități ale populațiilor medievale.

Harta necropolelor folosite pentru studiul comparativ.
1. Siret-Oraș (sec. XIV-XVI); 2. Siret „Sf. Treime" (sec. XIV-XVII); 3. Hudum (sec. XIII-XV); 4. Ștefănești-Botoșani (sec. XVI-XVII); 5. Buhalnița (sec. XVII-XIX); 6. Hangu (sec. XIX); 7. Secu (sec. XIX); 8. Piatra Neamț-*Bâtca Doamnei* (sec. XII-XIII); 9. Piatra Neamț „Curtea Domnească) (sec. XVI-XIX); 10. Piatra Neamț-Dărmănești (sec. XIV-XV); 11. Săbăoani (Berindești) (sec. XIV-XVII); 12. Gherăești (sec. XVI); 13. Roman-*Arhiepiscopie* (sec. XIV-XIX); 14. Traian (sec. XVI); 15. Doina (sec. XIII_XIV); 16. Brad (sec. XIV-XIX); Răchiteni (sec. XVI); 18. Palas „Curtea Domnească" (sec. XVII); 19. Banu (sec. XVI-XIX); 20. Iași „Sf. Nicolae-Ciurchi" (sec. XVI-XVIII); 21. Trifești (sec. XIII-XIV); 22. Lăpușna (sec. XV-XVII); 23. Lozova-*La hotar cu Vornicenii* (sec. XIV-XV); 24. Bârlad (sec. XII-XVIII); Vânători (sec. XVI)

NECROPOLA DEZVOLTATĂ ÎN JURUL BISERICII MĂNĂSTIRII TAZLĂU (JUDEȚUL NEAMȚ, ROMÂNIA)

CZU:902/903.5/.7(498)

Silviu-Constantin CEAUȘU
Muzeul de Istorie și Arheologie Piatra-Neamț, Complexul Muzeal Național Neamț, România;
silviu85c@gmail.com

Alexandru GAFINCU
Muzeul de Istorie și Arheologie Piatra-Neamț, Complexul Muzeal Național Neamț, România

Constantin PREOTEASA
Centrul Internațional de Cercetare a Culturii Cucuteni, Muzeul de Artă Eneolitică Cucuteni Piatra-Neamț, Complexul Muzeal Național Neamț, România;
constantin.preoteasa@yahoo.com

Angela SIMALCSIK
Rezervația Cultural-Naturală „Orheiul Vechi", Institutul de Cercetări Bioarheologice și Etnoculturale, Chișinău, Rep. Moldova; Centrul de Cercetări Antropologice „Olga Necrasov", Academia Română Filiala Iași, România;
angellisimal@gmail.com

Serina Daniela BOBE
Facultatea de Istorie, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza" din Iași, România

Maricela-Rebeca CEFALAN
Facultatea de Istorie, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza" din Iași, România

Situată în apropierea confluenței Pârâului Peștiosu cu Râul Tazlău, în Depresiunea Tazlău-Cașin a Subcarpaților Moldovei, actuala Mănăstire Tazlău este o ctitorie a lui Ștefan cel Mare, biserica fiind ridicată, așa cum amintește pisania, între anii 1496-1497. Aceasta continuă viața unui lăcaș de cult mai vechi, aflat în imediata vecinătate a ctitoriei ștefaniene, peste Pârâul Peștiosu, în punctul cunoscut sub numele de „Chetronia" sau „La Ceriul Mănăstirii", unde cercetările arheologice atestă existența unei mici biserici de lemn încă din prima jumătate a secolului al XV-lea.

Cercetarea arheologică preventivă de la Mănăstirea Tazlău (*cod RAN: 124625.01; cod LMI: NT-II-m-A-10706*), dintre anii 2018-2022, s-a realizat ca

urmare a implementării proiectului *Restaurarea și valorificarea turistică și culturală a Ansamblului Mănăstirii Tazlău, județul Neamț*, monumentele istorice cunoscând vicisitudinile timpului. În jurul Bisericii „Nașterea Maicii Domnului" au fost cercetate integral sau parțial 255 de complexe de înhumare și reînhumare (dintre care trei cripte), al căror inventar se încadrează în secolele XVI-XIX.

Rezultatele analizei antropologice privind osemintele provenite din complexele funerare au în momentul de față caracter preliminar. Starea de conservare a scheletelor variază de la extrem de precară la satisfăcătoare sau chiar bună. Variabil este și gradul de reprezentare, de la schelete subreprezentate la schelete complete. Majoritatea scheletelor provin de la adulți de sex masculin. Adulții de sex feminin înscriu o pondere mult mai redusă, situație valabilă și pentru sub-adulți. În ceea ce privește segmentul infantil, cei mai mulți indivizi se încadrează în intervalul de vârstă *infans I*. Trăsăturile epigenetice înregistrează o prezență destul de redusă, situație de așteptat pentru o comunitate cu structură eterogenă. Au fost identificate numeroase patologii și anomalii dentare și osoase. Nu lipsesc indicatorii stresului fiziologic, implicit ai condițiilor de viață, cum ar fi hiperostoza porotică, *cribra orbitalia*, hipoplazia smalțului și periostita. Diversitatea afecțiunilor patologice dentare și osoase este una comună populațiilor medievale rurale, cu numeroase carii, căderi dentare produse antemortem, parodontoză, abcese, tartru supra- și subgingival, uzură de tip abrazie cauzată de malocluzie mecanică, boli articulare (inclusiv reumatismale), boli infecțioase, boli neuro-mecanice, boli metabolice, displazii și traumatisme de tip domestic/casnic. Subliniem o prezentă considerabilă a indicatorilor efortului musculo-scheletic cotidian – hernie intervertebrală, inserții musculare accentuate, adesea cu modificări entezopatice accentuate, remodelarea ariilor articulare.

Mănăstirea Tazlău, Secțiunea XXII
(foto: S.-C. Ceaușu, 2019).

ANTHROPOLOGICAL ANALYSIS OF A SKELETAL SAMPLE FROM THE LATE MEDIEVAL AND MODERN CEMETERY IN NORTHERN MUNTENIA (VĂLENII DE MUNTE *BEREVOIEȘTI*, PRAHOVA COUNTY, ROMANIA)

CZU:902/903.5:572.02(498)

Andreea TOMA
Research Institute of the University of Bucharest, Romania;
andreea.toma@icub.unibuc.ro

Gabriel VASILE
"Vasile Pârvan" Institute of Archaeology, Romanian Academy, Bucharest, Romania;
Institute of Bioarchaeology and Interdisciplinary Studies, Chișinău, Rep. of Moldova;
gabriel.vasile@iabvp.ro

Bogdan CIUPERCĂ
Muzeul Judeţean de Istorie şi Arheologie Prahova, Ploiești, România;
bogdanciuperca@yahoo.com

Alin ANTON
Muzeul Judeţean de Istorie şi Arheologie Prahova, Ploiești, România
anton_alin_pl@yahoo.com

The status of the historical monument, Church „St. Spiridon" – Berevoiești from Vălenii de Munte, as well as the purpose that this institution has fulfilled since its construction – as a place of worship for the local community – required preventive archaeological research of the land in its territory, leading to the discovery of old cemetery vestiges, used by the community since the building of the church in the 18th century. In 2017, the archaeological diagnostic work done by the members of the research team led by Dr. Bogdan Ciupercă and Dr. Alin Anton started from the location of the cultural centre, on whose land sections necessary for the identification and research of the archaeological heritage were designed as follows: two control archaeological portions (S I and S II) arranged in the shape of a cross, resulting in the discovery of about 140 funeral complexes.

Morpho-metric investigations referred to a randomly selected sample of 20 graves within the cemetery, of which we identified a minimum number of 51 individuals. The evaluation and scientific processing of the data obtained in the

field were correlated with the anthropological research completed on the skeletal sample. The osteological study began with the preparation of the skeletal material to observe and record the sex and age at death of the individuals, skeletal stature and weight, non-metric characters, biometric data and pathologies. The recording and analysis of these parameters help to establish mainly the demographic profile and the health status of the communities in this region.

Graves in situ – M.129 (reinhumation) and M.130

Old cross from the Vălenii de Munte Berevoiești cemetery

NOI DATE ARHEOZOOLOGICE DIN PERIOADA HABSBURGICĂ. CETATEA FĂGĂRAȘULUI

CZU:902/903.2:59(498)

David BACIU
Universitatea din București, România;
davidbaciu98@gmail.com

Adrian IONIȚĂ
Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan", Academia Română, București, România

Adrian BĂLĂȘESCU
Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan", Academia Română, București, România;
abalasescu2005@yahoo.fr

Materialul arheozoologic care constituie obiectul studiului de faţă provine dintr-un complex aflat în curtea exterioară sudică a cetăţii şi a fost cercetat în vara anului 2020. Artefactele descoperite se datează cu precădere în secolele XVIII-XIX, aşadar în epoca austriacă.

Având în vedere că materialul faunistic analizat provine dintr-un singur complex arheologic, de aceea și concluziile sunt destul de limitate. Datele nu pot fi generalizate, dar arată o tendință care probabil nu era departe de realitate. Facem această precizare, deoarece în timpul cercetărilor arheologice mai vechi sau mai noi, în diverse puncte de pe cuprinsul Cetății Făgărașului, au fost descoperite numeroase oase de animale, cu sau fără un context de datare clar, care nu au putut fi însă recoltate sau analizate.

Fauna studiată în cadrul acestei prezentări sugerează dieta comunității umane care a deservit Cetatea Făgărașului, în linii mari, în perioada habsburgică. Observăm că bovinele au o pondere covârșitoare ca număr de resturi, ele predominând spectrul faunistic. Ca NMI, cu toate că bovinele se situează pe locul al doilea, după ovicaprine, totuși ca pondere carnată au cea mai mare importanță în comparație cu celelalte animale domestice. Vânatul are o pondere extrem de redusă, identificându-se specii de talie medie (căprioru) și mică (iepurele de câmp).

Studiul vârstelor de sacrificare și distribuția pe elemente anatomice/părți de schelet în cazul animalelor domestice sugerează consumul unor animale de vârstă subadultă și adultă care aveau o carne mai puțin fragedă, unele dintre animale fiind

chiar la vârsta reformei (mai ales cele bătrâne), ceea ce ar sugera că acestea făceau parte din hrana cotidiană a personalului cetății (soldați, civili, administrație).

Deşi nu foarte mare din punct de vedere cantitativ, importanța eșantionului de la Cetatea Făgărașului este dată și de faptul că astfel de studii de arheozoologie, pentru perioada habsburgică, sunt extrem de rare pentru România.

ARHEOLOGIA PUBLICĂ ÎN ROMÂNIA. METODE MODERNE DE PROMOVARE A CERCETĂRII ARHEOLOGICE ÎN SPAȚIUL DIGITAL

CZU:902:004(498)

Radu Alexandru BRUNCHI
Centrul Arheoinvest, Departamentul Științe Exacte și Științe ale Naturii, Institutul de Cercetări Interdisciplinare, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza" din Iași, România;
radu.brunchi@uaic.ro

Arheologia publică s-a dezvoltat într-un ritm susținut încă de la începutul anilor '70 ai secolului trecut. Drept urmare, un număr mare de instituții academice din străinătate oferă cursuri de specializare în acest domeniu, iar numărul publicațiilor se află în continuă creștere, existând chiar și o revistă care îi poartă numele (*Public Archaeology*). Cu toate acestea, pare că arheologii nu au găsit încă o cale de mijloc în stabilirea obiectivelor, scopului și metodologiei specifice arheologiei publice. Acest lucru se datorează, cel mai probabil, câmpului vast de discipline pe care acest domeniu îl vizează. Un exemplu în acest sens rezidă în faptul că în Marea Britanie arheologia publică este „tradițional" percepută drept *Community Archaeology*, în timp ce în spațiul american arheologia publică este confundată uneori cu CRM (Cultural Resource Management).

Spre deosebire de situațiile existente în spațiul european și american, în teritoriul românesc *Public Archaeology* încă nu se bucură de o popularitate ridicată. Cu toate acestea, în ultimii ani au început să apară demersuri în acest sens, însă concentrate mai degrabă pe segmentul de promovare și protejare a patrimoniului.

În acest context, în studiul de față voi prezenta maniera în care noile tehnologii digitale pot facilita stabilirea unei legături strânse între arheolog și publicul interesat. Fotografiile aeriene, modelele tridimensionale, modelele digitale ale suprafețelor și imaginile orto-rectificate pot prezenta informația arheologică într-o formă mult mai atrăgătoare pentru publicul larg, contribuind, totodată, și la obținerea unei baze de date moderne, care poate fi folosită în demersuri științifice interdisciplinare.

CUM POATE FI RECEPTAT ASTĂZI SITUL ARHEOLOGIC DE LA SĂBĂOANI-BERINDEȘTI

CZU:902(498)

Cătălin-George FEDOR
Centrul de Cercetări Antropologice „Olga Necrasov", Academia Română Filiala Iaşi;
Institutul de Cercetări Bioarheologice și Etnoculturale;
cgfedor@yahoo.com

În lucrarea de faţă ne propunem să prezentăm rolul descoperirilor din situl de la Berindeşti, jud. Neamţ (România), pentru Dieceza de Iaşi a Episcopiei Romano-Catolice şi pentru comunitatea locală, modul în care cercetările sunt cunoscute şi integrate în specificul local şi rolul lor în construcţia socială a unei identităţi comunitare, precum şi direcţiile în care pot eventual continua cercetările şi maniera optimă de diseminare a rezultatelor, nu doar pentru comunitatea ştiinţifică, ci şi pentru publicul larg.

THE ERASMUS PLUS PROJECT "EUROPEAN CULTURAL HERITAGE: RESOURCE FOR EDUCATION"-ECHRE AND THE PANDEMIC CHALLENGES

CZU:[008+37](498)

Dana FORȚU
Liceul Tehnologic „Elie Radu", Botoșani, România;
fortudana@yahoo.com

Adela KOVÁCS
Muzeul Județean Botoșani, România; Institutul de Cercetări Bioarheologice și Etnoculturale, Chișinău, Rep. Moldova;
adelakovacs.museum@gmail.com

The Erasmus Plus project "European Cultural Heritage: Resource for Education"-ECHRE is a Strategic Partnership for School Education aiming to explore the educational potential of the cultural heritage. The goal of the project is to use the cultural heritage as teaching and learning resource, in European education and in interdisciplinary science. ECHRE project addresses to teachers of any specialty, who can become true vectors for promoting European values and strengthening European identity, through deepening their knowledge about European history and culture as tool for economic development. The project had several training activities and good practice exchanges between different associations, NGO's and schools who act in the cultural and educational world by bringing together experts in European history, archaeology and cultural heritage, sociology and economics, members of civic and teachers associations, school teachers and managers, in order to collaborate to improve the quality of European citizenship education. Eight organizations collaborated in this partnership: four non-profit organizations (Muzeul Judetean Botoșani-Romania; Eurinnet-Italy; Opavská kulturní organizace p.o.-Czech Republic; Paydas Egitim Kultur ve Sanat Dernegi-Turkey) with four schools (Liceul Tehnologic Elie Radu-Botoșani, Romania; Liceo Statale „G. Lombardo Radice" Italy; ZS Opava, Vrchni 19 – p.o Czech Republic; Kocasinan Sumer Fen Lisesi Turkey) in four different countries: Romania, Italy, Czech Republic and Turkey.

The project was prolonged and the mobility of students was necessary to be made in a very short time. It was a real challenge for the applicant- ZS Opava, Vrchni from Czech Republic, to arrange a special schedule in such a manner that all the activities to be ready in just a few months. During the activities non-profit organizations were closely engaged with the cultural education, promoting the European values. The four school partners are getting the chance to share and exchange ideas and methods. The teachers involved within the activities gained a broad understanding of the evolutionary process of building the European identity, as a result of values accumulation over thousands of years of existence. The visits in several museums, from each country, facilitated a good experience for the direct contact with the national and archaeological heritage. The participating students gave a good feedback for the activities and they expanded their knowledge.

RAPORTAREA LA „CELĂLALT” ÎN COMUNITĂŢILE RURALE MOLDOVENEŞTI

CZU:[316.347+572.02](478-22)

Cătălin-George FEDOR
Centrul de Cercetări Antropologice „Olga Necrasov”, Academia Română Filiala Iaşi, România; Institutul de Cercetări Bioarheologice și Etnoculturale, Chișinău, Rep. Moldova;
cgfedor@yahoo.com

În lucrarea de faţă ne propunem realizarea unor diferenţieri între comunităţile catolice din spaţiul Moldovei, precum şi între locuitorii acestor comunităţi, în funcţie de modul în care aceştia se autoidentifică şi se raportează la „ceilalţi”.

Cercetarea pe teren s-a desfășurat în patru comunităţi rurale cu populaţie preponderent catolică şi multietnică din judeţele Bacău şi Neamţ (România). Am analizat distanţa socială pe baza indicelui distanţei sociale (IDS), indicelui contactelor sociale (ICS) şi indicelui calitativ al contactelor sociale (ICCS). Am optat pentru utilizarea inventarului de atribute etnice, precum şi reprezentările sociale privind diversele forme de capital (economic, politic, simbolic, cultural şi social) ale grupurilor etnice studiate.

Rezultatele scot în evidenţă reprezentările sociale reciproce ale localnicilor şi raporturile interetnice existente, iar concluziile evidenţiază maniera în care raportarea la „celălalt” constituie premisa pentru calitatea convieţuirii în aceste comunităţi.

BONS

Casa Editorial-Poligrafică Bons Offices SRL
Chișinău, str. Feredeului 4/6, MD-2005
Tel./fax: +37322 50 08 94
Tel.: +37322 50 08 95, +37322 27 66 44
E-mail: bons@bons.md